

- 1. Zakaj je tako težko določiti univerzalni pojem prava?** Ker je pravo časovno in prostorsko pogojeno ter ima zelo različne značilnosti glede na to, na katerem ozemlju je nastajalo ter se skozi zgodovino tudi kot tako razvijalo. Našo pravo je podobno Avstrijskemu, vendar ni enako.
- 2. Pojasnite razliko med družbenimi pravili in naravnimi zakoni (ali tehničnimi pravili)?** Družbena pravila so pravna pravila, ki zahtevajo določeno družbeno ravnanje (normativnost). Tehnična pravila spoznavajo in opisujejo, kako delujejo naravne sile in kakšna so njihova vzajemna razmerja (razmerja do narave), naravni zakoni pa izražajo le delovanje naravnih sil, njihova razmerja in učinkovanja (vzrok-posledica).
- 3. Opišite povezavo med državo in pravom v moderni dobi.** Tudi država v moderni dobi je creator in uporabnik prava. Pravo na eni strani zagotavlja učinkovito delovanje države in je v svojem izhodišču tesno povezano z demokratičnim političnim sistemom, na drugi strani pa med temeljne funkcije takšnega sodobnega prava sodi na splošno zagotovitev pravičnosti (sorazmerne enakosti) in varnosti pravnih subjektov, predvsem pa tudi zagotovitev reda in miru, osebne svobode in svobode zasebne (lastninske) sfere posameznikov, socialne varnosti, družbene kooperacije ter družbene integracije.
- 4. Navedite tista pravna pravila v moderni družbeni skupnosti, katerih avtor ni država.**
Zakon o verskih skupnostih, statut občine, požarni red, civilna skupnost, civilna družba
- 5. Opišite temeljne značilnosti modernega prava.** Temeljna značilnost je pravna ureditev, značilna za socialno državo in družbo blaginje, ki poskuša pravno zagotoviti socialno varnost državljanov. Čedalje več pozornosti je namenjeno celotnemu sklopu temeljnih človekovih pravic in svoboščin, saj te postajajo pomemben dejavnik pri presoji legitimnosti državne oblasti. Povdarek pa je tudi na 3 generaciji človekovih pravic – globalizaciji.
- 6. Kakšen bi bila sodobna integralna (oz. sintetična) opredelitev prava?** Pravo je pravne norme in družbene vrednosti. Je pravo, od človeka do človeka. So dvodimenzionalna in tridimenzionalna vrednost. Pravne norme in pravna načela, ki se kažejo v pravnih vrednostih.
- 7. V čem se kaže zunanost prava?** V človeški dejavnosti in intimnosti.

2. DRŽAVA IN PRAVO

Pavčnik, Cerar, Novak, str. 59-122

1. V čem se kaže klasična povezava med državo in pravom (v smislu njene dvoje vloge)?
Varstvo na eni strani in prisila na drugi.

2. Kako bi opredelili državo upoštevajoč njene temeljne prvine? Temeljni prvini države sta ozemlje in prebivalstvo, vendar pa nista zadostni bistveni prvini. Omogočata sicer obstoj, nista pa zanjo specifični. Po takšnem gledanju je torej ključna in in kot takšna zadostna bistvena prvina države njena specifična organizacija oblasti, ki se je razvila oz. pojavila na določeni stopnji družbenega razvoja. Torej država lahko obstaja tudi brez prebivalstva in ozemlja.

3. Kaj je državno ozemlje in kaj obsega? Državno ozemlje je natančno določen prostor, v okviru katerega ima država suvereno oblast nad vsemi subjekti, ki se na njem nahajajo. To ozemlje zajema predvsem tri področja in sicer: a) kopenski prostor z vodnimi površinami, kot so morje, reke jezera... (kolikor takšne površine obstajajo); b) zračni prostor, ki se razteza navpično navzgor v obsegu kopenskega prostora z vodnimi površinami, ter c) podzemni prostor, ki se razteza navpično navzdol z obsegom kopenskega prostora z vodnimi površinami. Zračni in podzemni prostor sta torej pogojena z obsegom kopenskega prostora z vodnimi površinami.

4. Kaj je državljanstvo? Naštete tri načine pridobitve in prenehanja državljanstva. Je temeljna vez med državo in posameznikom. Posameznik lahko pridobi državljanstvo na naslednje načine: a) otrok dobi državljanstvo po starših; b) otrok dobi državljanstvo države, na katerem je bil rojen (ne glede na to, katero državljanstvo imajo starši; c) oseba pridobi državljanstvo na podlagi vloženih prošnje in izpolnjevanja določenih pravnih pogojev. Preneha pa lahko po volji samega posameznika-odrek, po odločitvi države in v skladu z določeno mednarodno pogodbo.

5. Imajo v tujci v Sloveniji v kakšnem pogledu volilno pravico? Na podlagi zakona o lokalnih volitvah ima tujec, s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, pravico voliti člane občinskega sveta in župana, prav tako pa volitve v Evropski parlament.

6. Kaj je to suverenost in kaj državna suverenost? Suverenost pomeni (naj)višji položaj ali (pravno) moč odločanja o drugih subjektih. Državna suverenost pomeni lastnost državne oblasti kot najmočnejše in najvišje sile v posamezni družbi (neodvisna oblast navzven in najvišja navznoter). Državna suverenost je izraz dejstva, da država monopolno razpolaga s sredstvi fizične prisile. Delimo pa jo na notranjo in zunanjo.

7. Pojasnite naslednje pojme: ljudska suverenost, parlamentarna suverenost, narodna suverenost, suverenost v obdobju globalizacije. Ljudska suverenost: pomeni, da izvirna, vrhovna, neodvisna, neomejena, trajna itd. oblast pripada ljudstvu. Parlamentarna suverenost: pomeni, da oblast pripada predstavniškemu telesu (skupščini), kasneje je to (zakonodajna) suverenost parlamenta. Narodna suverenost: Slovenija je država vseh svojih državljanov in državljanek, ki temelji na trajni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe. Suverenost v obdobju globalizacije: enakopravnost držav npr. nazorno razvidna v primeru članstva v skupščini OZN, kjer imajo vse države članice priznan pravno enak položaj, medtem ko je neenakopravnost držav razvidna pri članstvu v Varnostnem svetu OZN, saj imajo v njem nekatere (naj)močnejše države (stalne članice) privilegiran položaj nasproti drugim. Takšni in drugačni primeri privilegiranosti v mednarodnih političnih odnosih in pravu kažejo, da tudi pojma zunanje

suverenosti nikakor ne moremo absolutizirati. Na vedno bolj izrazito relativnost zunanje državne suverenosti pa dandanes vpliva predvsem tudi proces globalizacije in v njegovem okviru ter ob njem različni politični, vojaški, finančni, gospodarski, demografski, informacijski in drugi dejavniki. Globalni razvoj suverenosti se kaže celo o potrebi po odmiranju države kot osrednje oblastne oz. suverene institucije, vendar je še zelo oddaljena prihodnost.

8. Pojasnite razliko med zunanjo in notranjo državno suverenostjo. Zunanja suverenost je sinonim za neodvisnost države nasproti drugim državam oz. nasproti vsem organizacijam enake vrste, medtem ko notranja suverenost pomeni predvsem vrhovnost državne oblasti (v smislu države v ožjem pomenu), ki se razteza na prebivalstvo oziroma na ljudi in druge subjekte, ki se nahajajo na državnem ozemlju. Notranja državna suverenost je pogoj za zunanjo suverenost države.

9. V čem se kaže omejenost zunanje in v čem omejenost notranje državne suverenosti? Zunanja omejenost se kaže, kjer so države vključene v Varnostni svet OZN, kjer so postavljene vse države članice v enakopraven položaj, seveda pa ne v enakovreden. Isto velja tudi ko se države bilateralno ali multilateralno povezujejo na vseh področjih, kjer močnejše države prevladajo nad šibkimi.

Notranja omejenost pa se kaže z vplivi in zahtevami najrazličnejših družbenih skupin (političnih strank, društev, združenj delodajalcev, sindikatov, nevladnih organizacij...), ki se kažejo v političnih in pravnih odločitvah države.

10. Pojasnite razliko med lokalnim državnim organom in organom lokalne samoupravne skupnosti. Za organe samoupravnih lokalnih skupnosti je predvsem značilno, da jih voli prebivalstvo krajevne enote, v kateri izvršujejo javno oblast (in ne državno oblast) ter so za izvrševanje svoje oblasti odgovorni le prebivalstvu te samoupravne lokalne skupnosti. Lokalni državni organi pa so organizirani predvsem po občinah in npr. Pokrajinah kot širših samoupravnih skupnostih, kjer se znotraj lokalne samouprave vzpostavi avtonomna lokalna oblast s svojimi organi, predpisi, itd.

11. Kakšen je nadzor države nad delom organov lokalnih samoupravnih skupnosti? Se ta vrši v enakem obsegu, če država na organe lokalnih skupnosti prenese določene v izvrševanje določene državne zadeve? Centralni državni organi imajo praviloma pristojnost, da nadzirajo zakonitost delovanja samoupravnih lokalnih organov. V primerih, ko pa nanj prenesejo tudi določene državne pristojnosti, takrat pa so državni organi pristojni tudi za izvajanje nadzora nad primernostjo (smotrnostjo) in strokovnostjo dela lokalnih organov.

12. Kaj pomeni in kako se prenese javno pooblastilo? Gre za izvajanje določenih javnih nalog, ki so določene z zakonom.

13. Kaj pomeni in kako se podeli koncesija? Koncesija je dvostransko pravno razmerje med državo oz. lokalno skupnostjo kot koncedentom ter pravno ali fizično osebo kot koncesionarjem v katerem koncedent podeli koncesionarju praviloma izključno ali posebno pravico.

14. Pojasnite razliko med legitimnostjo in legalnostjo državne oblasti. Legitimnost pomeni predvsem upravičenost, sprejemljivost, lahko pa nenazadnje tudi pravičnost nekega družbenega ravnanja ali družbene (npr. oblastne) institucije. Če je npr. neka oblast legitimna, to pomeni, da jo bodisi posameznik (subjektivna legitimnost) bodisi širša družbena skupnost oziroma družbena večina (objektivna legitimnost) priznava za upravičeno, sprejemljivo, dobro, uspešno – skratka za takšno, kot si jo ljudje vsaj pretežno želijo. Legalnost pa pomeni predvsem zakonitost, v širšem smislu pa tudi pravnost nekega družbenega ravnanja ali družbene institucije. Legalnost se torej nanaša na ožji pojem prava in zakona kot pravnega akta. Legalno ravna tisti subjekt, ki se podreja pravnemu zakonu oziroma postavljenemu (pozitivnemu) pravu.

15. Kdaj je državljanska neposlušnost v sodobni državi dovoljena? Takrat, kadar zakonodajalec ureja možnost ugovora vesti (posameznikovo nasprotovanje pravnemu redu) z zakonom in se s tem ne omejujejo pravice in svoboščine drugih oseb. Pri nas ustava ureja to možnost pri vojaški obveznosti, prav tako pa dopušča možnost tudi na drugih področjih. (npr. vojaška obveznost, zdravniški poseg)

16. Kaj pomeni sekularnost modernega prava in v katerem ustavnem načelu se kaže? Sekularnost pomeni nasprotje od svetosti, sakralnosti, kaže pa se v ustavnem načelu delitev cerkve od oblasti.

17. Kakšna je ustavna ureditev v Republiki Sloveniji glede povezanosti med državo in cerkvijo? Po ustavi RS (7. člen) so država in verske skupnosti ločene. Verske skupnosti so enakopravne, njihovo delovanje pa je svobodno.

18. Kaj pomeni in kaj vse obsega načelo pravne države? Načelo pravne države pomeni, da država preko pravnih aktov zagotavlja relativno predvidljivost, zanesljivost in skladnost svojega notranjega in zunanjega delovanja ter relativno urejeno družbeno življenje. Država tako teži k čim večji pravičnosti, svobodi in varnosti posameznikov. Ta načela se kažejo v načelu demokratičnega političnega sistema, načelu neodvisnosti sodstva, načelu delitve oblasti, načelu demokratičnosti, načelo enakosti pred zakonom, načelo zakonitosti

19. Kaj pomeni načelo socialne države? Država zagotavlja nadstandard socialnih pravic, solidarnost in skrbi za širši krog ljudi. Kaže se v pokojninskem zavarovanju, zdravstvenem zavarovanju,...

20. Kakšno bi bilo idealno razmerje med načelom pravne države in načelom socialne države v sodobni demokratični državi? Slovenija je pravna in socialna država. Idealno bi bilo ravnovesje med pravno državo in načelom socialne države.

21. Pojasnite razliko med absolutno, ustavno in parlamentarno monarhijo? V Evropi se je v tem vrstnem redu monarhija zgodovinsko tudi spreminjala. In s temi spremembami je je slabila tudi moč monarha. Ta je sprva obvladoval vse tri veje oblasti (zakonodajno, izvršilno in sodno), kasneje pa se je najprej osamosvojila sodna veja oblasti, zatem zakonodajna, končno pa (dejansko) tudi izvršilna veja oblasti. Sedanjih evropskih monarhijah gre za parlamentarno monarhijo, v kateri parlament popolnoma prevladuje nad monarhom, zato ima položaj monarha zgolj simboličen pomen, ker nima več nobene dejanske oblasti.

22. Razložite položaj šefa države v parlamentarni, predsedniški republiki in v mešanem sistemu.

1. Šef države v predsedniški republiki; začetek l. 1787- Amerika

Značilnosti: ni vlade kot kolektivnega organa, ki bi bila odvisna od parlamenta, nosilec vlade in hkrati **šef-poglavar države je predsednik.**

Zakonodajni organ je **kongres** z dvema domovoma:

Nosilec vlade in predstavnik šefa države je predsednik.

Ker ni »vlade« ima predsednik državne sekretarje in departmente, ki so zbrani okoli njega in mu pomagajo pri izvrševanju njegovih nalog.

Kongres ne more odpoklicati predsednika, lahko pa izpostavi odgovornost predsednika – »impeachment« (zaradi najhujših kršitev ustave in zakona). Postopek sproži predstavniški dom pred senatom (ki je »sodnik«). Impeachment je zelo redek (1868 – Johnson, 1974 – Nixon, ki pa je prej odstopil, 1999 – Clinton – neuspel poskus).

Predsednik ne more razpustiti kongresa ima pa pravico »suspenzivnega« veta na sprejemanje zakonov kongresa.

Pomembna vloga je »supreme court-a« – vrhovnega sodišča: ima pravico odločanja ustavnosti zakonov z ustavo, tudi v konkretnih zadevah. Izdaja takšnih sodb pomeni moč precedensa (obvezen pravni vir za nižja sodišča pri odločanju v vseh enakih in podobnih primerih).

2. Vmesni – polpredsedniški sistem delitve – parlamentarno predsedniški sistemi:

Vloga predsednika je močnejša, kot pri parlamentarnem sistemu, vlada obstoji, kot kolektivno telo in je odvisna od volje parlamenta (Francija), predsednik pa imenuje prvega ministra, sodeluje na sejah vlade in podpisuje akte vlade.

3. Slovenija ima predsednika v parlamentarnem sistemu

23. Pojasnite razliko med neposredno in posredno demokracijo? Pri neposredni demokraciji volivci neposredno odločajo preko volitev, referendumov, ljudske iniciative, zborov državljanov in vlaganj peticij, posredna demokracija pa se kaže vpliv volivcev preko npr. Izvoljenih predstavnikov ljudstva (predvsem poslancev) ter preko različnih političnih združenj (npr. Političnih strank). V sodobnih demokratičnih državah izrazito prevladujejo posredni vplivi ljudstva na državno oblast, medtem ko se neposredne oblike demokracije izvajajo le občasno in pomenijo dopolnitev koncepta in prakse posredne demokracije.

24. Kaj je bistvo klasične ideje delitve oblasti? Bistvo je delitev oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno oblast in s temi zagotavljanje ravnotežja moči (checks and balances) med vsemi tremi.

25. Kakšna je razlika med deljeno oblastjo v parlamentarni republiki, predsedniški republiki in v mešanem sistemu? V parlamentarni republiki se kaže delitev oblasti v dualizmu skoraj izključno med zakonodajno in izvršilno oblastjo in v zelo majhni meri do sodne oblasti. Polpredsedniški sistem izhaja sicer iz parlamentarnega sistema, vendar je zanj značilno, da je izvršilna oblast (moč predsednika v Franciji) močno okrepljena. Zlasti se še kaže njegov vpliv na oblikovanje in delovanje vlade., ki je formalno vezana na parlament, odgovorna pa predsedniku, ki jo tudi vodi. Pri predsedniškem sistemu (ZDA) so prav tako tri veje oblasti zakonodajna (kongres), izvršilna

(predsednik republike) in sodna (vrhovno sodišče). Izvršilno funkcijo izvaja predsednik, ki mu je podrejen celotni upravni aparat države.

26. Kaj je značilno za enotnost oblasti? Kje se danes nahaja takšen sistem? Zanj je značilno, da ni klasične delitve oblasti na 3 veje, ampak je izvršilna oblast podrejena sami skupščini, ki je izraz suverenosti ljudstva, (Švica)

27. Kaj je značilno za unitarno državo? Vsa državna oblast izvira iz enega centra, pri čemer je lahko država centralizirana (vsa oblast deluje in poteka iz enega samega centra) ali decentralizirana (kjer centralna državna oblast prenaša del oblasti na nižje organe, ki jo opravljajo relativno samostojno, vendar pod nadzorstvom centralnih oblasti).

28. Pojasnite razliko med federacijo in konfederacijo? Različne oblike državne ureditve izhajajo iz načina vertikalne organiziranosti državne oblasti. Federacija je zvezna država, oziroma zveza držav, ki se odrečejo delu svoje suverenosti in tako postanejo federalne enote večje suverene države. Federalne enote prenesejo na centralno oblast določene dele svoje politike, kot so na primer monetarna politika (skupna valuta), vojaška varnost (skupna vojska), zunanja politika in tako dalje. Konfederacije so državne zveze dveh ali več popolnoma neodvisnih in suverenih držav, ki temeljijo na mednarodnih pogodbah. Države imajo neke trajne skupne cilje, navadno obrambne, zunanje politične in ekonomske narave, ter skupne organe. (konfederalna skupščina). Velik del svoje suverenosti pa te države obdržijo zase..

3. PRAVNI RED, PRAVNO PRAVILO IN PRAVNO NAČELO

Kušej, Pavčnik, Perenič, str. 67-68; Pavčnik (2007), str. 89-155

- 1. Kaj pomeni pravni red v širšem smislu? Je sistem pravnih norm, ki veljajo v istem sistemu. V širšem smislu so pravne norme, akti, v ožjem pa pravne norme, ki so sestavljene iz pravnih načel in pravnih pravil.**
- 2. Navedite primer, ko pravno pravilo zajema tehnično ali znanstveno pravilo! Omejitev hitrosti z motornim vozilom skozi naselje, kjer lahko vožno ponazorimo z delovanjem motorja.**

3. **Kaj pomeni pravni red v širšem smislu?** Je sistem pravnih norm, ki veljajo v istem sistemu. V širšem smislu so pravne norme, akti, v ožjem pa pravne norme, ki so sestavljene iz pravnih načel in pravnih pravil.
4. **Navedite primer, ko pravno pravilo zajema tehnično ali znanstveno pravilo!** Omejitev hitrosti z motornim vozilom skozi naselje, kjer lahko vožno ponazorimo z delovanjem motorja.
5. **kaj je značilno za splošna in abstraktna pravna pravila? Navedite tudi primer takšnega pravila!** Za splošna in abstraktna pravila je značilno, da meri vnaprej zamišljena družbena razmerja, ki vanje po izkušnjah družbenega življenja ljudje bolj ali manj stopajo. Zato vsebuje tako pravilo poleg dispozicije, sankcije še neko sestavino, imenovano hipoteza ali predpostavka. To ni nič drugega kakor določitev tistega dejanskega stanja, v katerem so, če resnično nastopi, subjekti, ki se nanje obrača dispozicija abstraktne pravne norme, dolžni, da se po njej vedejo in ravnajo. To vrsto pranih pravil navadno zajamemo s pojmom pravni predpis ali pa kar na kratko predpis.
6. **kaj je značilno za posamična in konkretna pravna pravila? Navedite tudi primer takšnega pravila!** Pove, kako naj se posamični (individualni) pravni subjekti vedejo in ravnajo v konkretnem dejanskem stanju, ki ga dobimo, če individualiziramo in konkretiziramo tipsko pravilo (nastopamo kot kupci, kot vozniki, kot davčni zavezanci).
7. **pojasnite prehod od splošnega in abstraktnega pravnega pravila k splošnemu konkretnemu pravnemu pravilu!** Vožnja skozi naselje je omejena na 50 km/h, kdor to hitrost prekorači, krši določila ZVCP ter mu sledi sankcija.
8. **Kateri izjemi poznate glede pravila, da je splošno pravno pravilo navadno tudi abstraktno ter da je posamično pravno pravilo navadno tudi konkretno?**
9. **Navedite primer posamičnega in abstraktnega pravnega pravila?** V pogodbi določba, da se v primeru subject dodatno zavaruje pokvarljiva roba, ki se tovari na ladje. Tako pravno pravilo vstopa v veljavo z izpolnitvijo določbe le v primeru dežja.
10. **navedite primer splošnega in konkretnega pravnega pravila?** Ko nek zakon, ki je splošen akt ureja konkretno situacijo, npr. kakšna naravna nesreča, povodenj,..in država nato izda zakon za tisto področje, konkretno pa se nanaša potem na ljudi, ki tam živijo.
11. **Sta pravno pravilo in pravna določba kot njegov zunanji izraz nujno identična?**
Ne, ker se lahko nahaja.....?
12. **pojasni vse sestavine pravnega pravila na primeru vožnje skozi naselje!**
Skozi naselje je dovoljena največja hitrost za avtomobile 50 km/h(primarna hipoteza), v kolikor bomo to hitrost prekoračili(sekundarna predpostavka), nastane kršitev (sekundarna-hipoteza predpostavka),nato sledi sankcija.
13. **kaj je to pravni naslovljenec ali naslovljenec pravnega pravila?**
Naslovljenec (adresat) je oseba, na katero se dispozicija obrača in od njega zahteva določeno družbeno ravnanje.

14. **navedite primer alternativno določene primarne hipoteze?** Kmetje so upravičeni od države zahtevati povračilo za škodo, ki jim je nastala zaradi toče, suše, poplave ali kakšne druge naravne nesreče.
15. **Navedite primer kumulativno določene primarne hipoteze. Kdaj bo zakonodajalec posegel po takšni primarni hipotezi?** Zavarovanec (moški) pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 58 let, če je dopolnil 40 let pok. dobe, ali pri starosti 63 let, če je dopolnil 20 let pok. dobe, ali pri starosti 65 let, če je dopolnil najmanj 15 let zavarovalne dobe.
16. **navedite primer taksativno določene primarne hipoteze. Kdaj bo zakonodajalec posegel po takšni primarni hipotezi?**
- Trošarine se ne plačujejo za sledeča biogoriva:
 - Bioetanol (etilni alkohol) iz tarifne oznake 2207 10 00
 - Biodizel iz tarifne oznake 3824 90 99
 - Bioplín iz tarifne oznake 2705 00 00
17. **navedite primer primeroma ali eksemplikatивно določene primarne hipoteze. Kdaj bo zakonodajalec posegel po Kaj pomeni pravni red v ožjem smislu?** Pravni red v ožjem smislu pomeni ves skupek abstraktnih splošnih pravnih norm, skratka ves skupek pravnih predpisov, ki veljajo na določenem ozemlju v določenem času. V takem pomenu uporabljen je potem pojem pravnega reda pojmu t.i. objektivnega ali pozitivnega prava.
18. **pojasnite izraz kogentna primarna dispozicija in navedite en primer takšne dispozicije?** Kogentna primarna dispozicija je prisilna, ker zapoveduje ali prepoveduje kako naj se pravni subjekti vedejo in ravnajo, ne da bi zapoved ali prepoved lahko spreminjali. Zapovedujoče in prepovedujoče dispozicije so brezpogojne (tako bo in nič drugače). Davke je potrebno plačevati državi.
19. **na katerih pravnih področjih se pojavljajo kogentne primarne dispozicije?** Večina pravnih pravil, ki sodi na področje javnega prava (npr, kazenskega, upravnega, in finančnega prava) in je prisilna (kogentna).
20. **pojasnite izraz dispozitivna primarna dispozicija in navedite en primer takšne dispozicije?** Dispozitivno pravo je popustljivo: predvideno ravnanje in vedenje zavezuje le, če se stranke ne dogovorijo drugače. Udeleženci pri nakupu nepremičnine lahko uredijo svoje obligacijsko razmerje drugače, kot je določeno v tem zakoniku, če iz posamezne določbe tega zakonika ali iz njenega smisla ne izhaja kaj drugega. (čl.2 OZ)

- 21. na katerih pravnih področjih se pojavljajo dispozitivne primarne dispozicije?** Dispozitivne primarne dispozicije se pojavljajo predvsem na Civilnopravnem področju.
- 22. navedite primer pooblaščujoče primarne dispozicije!** V pravni teoriji se za dovoljujoča pravna pravila uporablja tudi izraz pooblaščujoča pravna pravila in se ne nanaša na pooblastilo (npr. pooblastilo za zastopanje), ki imavpravo drugačen pomen. Lastnik je upravičen da stvar uporablja in z njo razpolaga.
- 23. navedite primer izbirne primarne dispozicije!** Upnik lahko zahteva izpolnitev obveznosti od dolžnika, sme pa jo sprejeti tudi od tretje osebe. (čl. 271/4OZ Kazenski zakonik prepoveduje, da se povzroča splošna nevarnost s požarom, povodnijo, eksplozijo, strupom, ali strupenim plinom, z ionizirajočim sevanjem...ali s kakšnim drugim splošno nevarnim dejanjem ali sredstvom ali z opustitvijo dejanja, ki bi ga bil odgovorni dolžan storiti za zagotovitev splošne varnosti ljudi in premoženja(čl. 317 KZ)
- 24. navedite primer primarne dispozicije, ki omogoča prosti preudarek!** Zakon o orožju na primer določa, da lahko pristojni organ odreče dovoljenje za nabavo orožja, če so zaradi okoliščin, v katerih prosilec živi, pomisleki zoper izdajo tega dovoljenja Utemeljeni (čl.16/2-4). Iz primera je razvidno, da ima pristojni organ vsaj dve možnosti : npr. da izda dovoljenje za nabavo orožja ali pa da izdajo zavrne, ne da bi bilo kolikor toliko jasno navedeno, v kakšnih okoliščinah naj se odloči za eno izmed dveh ali več pravno možnih rešitev. Pravica do prostega preudarka je v omejenem obsegu najbolj pogosta na področju upravnega prava.
- 25. kaj je značilno za striktne primarne dispozicije in navedite takšne primarne dispozicije?** Za striktno primarno dispozicijo je značilno, da je že iz njenega opisa razvidno, kako naj se pravni subjekt vede in ravna. Striktno sporočilo vsebujeje matematični znaki (npr. pri določanju zastaralnih in drugih rokov), medtem ko so jezikovni znaki že po svoji naravi pomensko porozni in jih spremlja ustrezen rob dvoma. Pri jezikovnem sporočilu bo šele kontekst izostril njegov pomen. Zakonske zveze ne morejo skleniti med seboj sorodniki v ravni črti, ne brat s sestro, polbrat s polsestro, stric z nečakinjo, teta z nečakom...
- 26. kaj je značilno za primarne dispozicije z omejitvijo in navedite primer takšne primarne dispozicije?(str. 112)** Omejitev je to, da se morajo dovolitev vedenja in ravnanja ali pa njegova prepoved oz. zapoved gibati v mejah, kakor jih določa pravno pravilo. Šolski primer so različni roki in količinski razponi, v katerih je določeno vedenje in ravnanje dovoljeno, zapovedano ali pa prepovedano. Primer: rok v katerem je mogoče vložiti pritožbo.

27. **Kaj je značilno za primarne dispozicije z nedoločnimi pojmi ali raztegljivimi pojmi in navedite primer takšne dispozicije?** Nedoločni (raztegljivi) pojmi so pojmi s spreminjajočo se vsebino. Okoliščina, da se njihova vsebina prilagaja raznolikim dejanskim okoliščinam, omogoča, da je merilo ravnanja (npr. vestno zdravljenje) enako v okoliščinah, ki so si v bistvenem podobne (npr. pri zdravljenju v dobro opremljeni bolnišnici), različno (drugačno) pa v okoliščinah, ki se od prvih bistveno razločujejo (npr. prva pomoč v gorskem svetu), a v tem okviru spet enako, če gre za okoliščine, ki so si med seboj v bistvenem podobne. Da je prepovedano drugega žaliti (čl. 169 kz), da je prepovedano kaliti javni red in mir (zakon o varstvu javnega reda in miru)
28. **Kaj je to pravni standard in navedite primer pravnega standarda?** Pravni standardi, kjer je vnaprej nemogoče natančno opredeliti zahtevo, kako naj ravnajo določeni subjekti (načelo dobrega gospodarjenja, malomarno zdravljenje)
29. **Katere vrste pravnih kršitev poznate?** 1. Kazniva dejanja, 2. Prekrški, 3. Disciplinske kršitve, 4. Civilni delikti, 5. Kršitve drugih pravnih pravil v obligacijskem pravu ter individualnih ter konkretnih pravnih pravil, 5. Kršitev pravnih norm, za katere ni predvidena sankcija.
30. **Pojasnite pojem kaznivega ravnanja in kako se ta razlikuje od pojma kaznivega dejanja?** Kazniva ravnanja so vsa tista protipravna ravnanja (pravne kršitve), ki so v nasprotju s pozitivno zakonodajo, kaznivo dejanje pa je protipravno dejanje, ki ga zakon zaradi njegove nevarnosti določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake in kazen zanj.
31. **Kateri akti določajo kazniva dejanja?** Kazenski zakonik-1, direktive EU
32. **Kakšna je razlika med kaznivimi dejanji in prekrški?** Prekršek je dejanje, ki pomeni kršitev zakona, uredbe vlade, odloka samoupravne lokalne skupnosti, ki je kot tako določeno kot prekršek in je zanj predpisana sankcija. V primerjavi z KD-ji so prekrški bistveno manj intenzivni (nevarni) posegi v pravno zavarovane dobrine; z njimi se krši sožitje med ljudmi in ustrezna državljanska disciplina.
33. **Je lahko prekršek določen le z zakonom?** Prekršek je lahko določen z zakonom, uredbo vlade, odlokom samoupravne lokalne skupnosti.
34. **Kaj so to disciplinski prestopki?** To so kršitve delovnih obveznosti in delovne discipline na področju delovnega prava.
35. **Kaj je to civilni delikt?** Protipravna povzročitev škode
36. **Kako se razlikuje civilni delikt od kršitve pogodbene pravice?** Razlika je v tem, da je civilni delikt neposredna kršitev abstraktne (praviloma zakonske primarne dispozicije, medtem, ko je v primeru kršitve pogodbene pravice pravica in dolžnost normativno konkretizirani in se sama kršitev le posredno nanaša na kršitev tipskih pravil, na katerih pravice in obveznosti vselej tudi temeljijo.
37. **Kaj pomeni stek pravnih kršitev?** Kadar imamo hkrati kazenski in civilni delikt

38. **Kdaj gre pri teh za navidezno obliko (idealni stek)?** Kadar strožja vrsta kršitve zajema tudi milejšo in gre za storitev le enega protipravnega dejanja
39. **Kaj je to pravna sankcija?** Je sekundarna pravna posledica, ki jo pogojuje pravna kršitev kot njena predpostavka.
40. **Katere so pglavitne značilnosti pravne sankcije v pravni državi?** Poglavitna značilnost pravne sankcije je, da je vnaprej določena in da je vnaprej predviden tudi postopek, v katerem pristojni državni organ odloča, ali sploh gre za pravno kršitev, in glede na to odredi ustrezno pravno posledico.
41. **Je pravna sankcija vedno nekaj negativnega v smislu kaznovanja ali je lahko tudi kaj pozitivnega?** Izjemoma je lahko tudi tako, da ima tisti, ki ravna v skladu s primarno dispozicijo (npr. da vrne najdeno stvar), pravico do primerne nagrade.
42. **Katere pravne sankcije določa Kazenski zakonik za kazniva dejanja?** To so kazni, opozorilne sankcije, varnostni ukrepi in vzgojni ukrepi.
43. **Katere kazni določa Kazenski zakonik?** Zaporna kazen (kot nastrožja), denarna kazen, prepoved vožnje motornega vozila.
44. **Za koga se lahko po Kazenskem zakoniku izrekajo vzgojni ukrepi?** Za mladoletnike od ukora do oddaje v prevzgojni dom. Poleg te sankcije so možni še varstveni ukrepi.
45. **Kaj pomeni načelo zakonitosti v kazenskem pravu?** Pomeni, da v kazenskem pravu nihče ne sme biti kaznovan za dejanje, za katero ni zakon določil, da je kaznivo in ni zanj predpisal kazni, še preden je bilo storjeno. Namen načela zakonitosti in s tem določnosti v kazenskem materialnem pravu je preprečiti samovoljno in arbitrarno uporabo državnega kaznovalnega sankcioniranja v situacijah, ki ne bi bile vnaprej točno opredeljene.
46. **Poznamo kazni dosmrtnega zapora; kaj pa smrtno kazen?** Slovenska zakonodaja pozna le dosmrtni zapor.
47. **Kaj pomeni pogojna obsodba kot opozorilna kazenska sankcija?** Je opozorilne narave. Kazen zapora se določi, vendar se ne izvrši. Če obsojenec znotraj preizkusne dobe stori novo kaznivo dejanje, se pogojna obsodba prekliče in izreče kazen, ki je bila določena v pogojni obsodbi (oziroma enotna kazen za prejšnje in novo kaznivo dejanje).
48. **Je zoper mladoletnike moč izreči zaporno kazen?** Mogoče je izreči le vzgojni ukrep od ukora do oddaje v prevzgojni dom.
49. **Katera je osrednja kazenska sankcija pri prekrških?** Osrednja kazenska sankcija je globa
50. **Je mogoče za prekršek izreči kazen zapora?** V primeru hujših kršitev
51. **Kaj je značilno za ničnost?** Neučinkovitost oblastne odločbe, kot da pogodbe sploh ne bi bilo

52. **Kaj je značilno za razveljavitev?** učinkuje *ex nunc* (od sedaj) in torej pomeni, da novi splošni pravni akt razveljavlja starega odd ne, ko je začel novi veljati
53. **Kaj je značilno za odpravo?** učinkuje *ex tunc* (od tedaj), kar pomeni, da se starejši splošni pravni akt razveljavlja tudi za čas, ko je bil starejši akt v veljavi, torej odpravi škodljive posledice

54. **Kakšna je razlika med očitnimi in prikritimi sestavinami pravnega pravila? Pojasnite na primeru.**

Očitne izrecno vsebujejo vse štiri temeljne sestavine in so poudarjene in izpisane v samem pravnem pravilu. Prikrite sestavine pa niso izrecno izpisane in ostajajo skrite v tistih sestavinah, ki so označene izrecno.

Pri nesreči premikajočih m. vozil, je bila povzročena po izključni krivdi enega imetnika, se uporabljajo pravila o krivdni odgovornosti OZ. kdor vzame tujo premično stvar.

55. **Kakšna je v zvezi z očitnimi in prikritimi sestavinami pravnega pravila razlika med kaznovalnim in civilnim pravom?**

Pri kaznovalnem pravu sekundarni del pravnih pravil vsebuje skrite prvine primarnih pravnih pravil.(kdor vzame tujo premično stvar) . Pri civilnem p je izrazito opisan primarni del (pravice in dolžnosti in dejansko stanje), V kazenskem pravo pa gre bolj za sekundarni del.

56. **Kaj pomeni splošna svoboda ravnanja za posameznika in kaj to pomeni za državne organe?** Posamezniku je dovoljeno vse, kar ni z zakonom prepovedano, državi pa je dovoljeno izključno to, kar je določeno z zakonom.

57. **Kdaj govorimo o nepopolnem pravnem pravilu?** Nepopolna pravna pravila naj bi bila bi bila pravila, ki na popolna "odkazujejo, dopolnjujejo, omejujejo, razširjajo" ali jih kako drugače vsebinsko sooblikujejo.Nepopolna pravna pravila vsebujejo normativna sporočila, ki se nanašajo na eno izmed sestavin pravnega pravila, ki jo deloma ali v celoti opredeljujejo. Nepopolno pravno pravilo samo po sebi sploh ni pravno pravilo, je le sestavina, ki skupaj z drugimi normativnimi sporočili tvori popolno pravno pravilo. Pravtako tudi popolno pravno pravilo ne potrebuje nepopolnega, če je v resnici že popolno. Če ga potrebuje, pomeni, da šele skupaj z "nepopolnim" tvori (popolno) pravno pravilo, ki ima vse sestavine. V pravem pomenu besede so nepopolna samo tista pravna pravila, ki so dejansko brez ene izmed konstitutivnih sestavin pravnega pravila. Manjkajoča sestavina se nanaša na pravno kršitev, na sankcijo, ali pa na ti dve sestavini skupaj. Pravna pravila te vrste so znana kot *lex imperfecta*. Tipična nepopolna pravila so t. i. PROGRAMSKA PRAVILA, s katerimi postavodajalec predvideva cilj, ki ga želi doseči, a se hkrati zaveda, da ga ne more sankcionirati, ker cilj še ni v celoti uresničljiv (npr. določilo, da država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo primerno stanovanje). Kršitvi te obveznosti lahko sledi politična sankcija (npr. nezaupnica odg. ministru), ne pa tudi pravna sankcija, ker posameznik nima pravno zavarovanega upravičenja do primerne stanovanja.

58. **Navedite primere nepopolnega pravnega pravila.** V KZ KD tatvine, pri čemer v samem opisu ne pove, kaj se s premično stvarjo razume,

59. **Kaj na splošno pomenijo pravna načela?** PRAVNO PRAVILO izraža tip vedenja in ravnanja, PRAVNO NAČELO pa posreduje "le" vrednostno merilo (poštenost), kako naj ravnamo v pravnih razmerjih (npr. blagovnem prometu).
60. **Kaj pomenijo obvezna pravna načela in naštejte vsaj eno takšno?** So tista načela, ki jih je kot vrednostna merila opredelil že postavodajalec. Načelo vestnosti in poštenja v civilnem pravu.
61. **Kako ustavna pravna načela uporabljamo pri zakonodajni dejavnosti?** Ko se zakon sprejme, se pazi, da skalden z ustavo in vsemi višjimi zakoni, prav tako pa ne krši pravil in načel.
62. **Navedite primer uporabe pravnega načela pri zapolnjevanju pravnih praznin.**
63. **Navedite primeru uporabe pravnega načela pri namenski razlagi.**
64. **Pojasnite razliko med splošnimi oz. temeljnimi pravnimi načeli in načeli, ki veljajo za posamezne pravne panoge.**
65. **Kako se pravna pravila razlikujejo od pravnih načel glede splošnosti in abstraktnosti?**
66. **Pojasnite na primeru, zakaj pravimo, da pravno pravilo določa tip vedenja in ravnanja, pravno načelo pa je vrednostno merilo.**
67. **Kako navadno razrešujemo konflikt med pravnimi pravili in pravnimi načeli?** Tehtamo nasprotja; 1.situacija-pravno pravilo, 2.če je v neskladju, bo US razveljavilo
68. **Kdaj pravna načela vendarle lahko uporabljamo neposredno?** Za več situacij pri ispodbijanju zakona, ki ni v skladu z načeli
69. **Zakaj pravimo da imajo ustavne človekove pravice naravo pravnih načel?**
70. **Kako se pravne vrednote kažejo prek pravnih načel?** Načelo pravičnosti

4. PRAVNO RAZMERJE

Pavčnik (2007), str. 157-222

1. **Opiši značilnosti pravnega razmerja. Kdo so nosilci razmerja?** Pravno razmerje je pravno (normativno) urejeno družbeno razmerje med dvema ali več pravnimi subjekti. Nosilci pravnega razmerja so pravni subjekti (npr. posamezniki kot fizične osebe in jarazličnejše pravne osebe, kakor so država, podjetja in zavodi), ki imajo drug do drugega ustrezne pravice in dolžnosti glede na predmet pravnega razmerja. V pravnem razmerju gre za zunanje vedenje in ravnanje pravnih subjektov.To vedenje je preverljivo, zato je predmet javnega nadzora in se lahko tudi sankcionira.
 1. **Kako pravno razmerje nastane in kako preneha?** Nastane z ramerjem vsaj dveh pravnih subjektov.(pogodba o prodji avta) Preneha pa z izpolnitvijo, pretek časa, izginutje predmeta.

2. **Pojasnite razliko med abstraktnim in konkretnim pravnim razmerjem.** Pravna razmerja so bodisi normativno vnaprej predpisana in zamišljena s splošnimi in abstraktnimi pravnimi pravili (abstraktna pravna razmerja) bodisi gre za razmerja, ki abstraktna individualizirajo in konkretizirajo v različnih družbenih razmerjih med pravnimi subjekti (konkretna pravna razmerja)
3. **Katere so sestavine pravnega razmerja? Pojasnite na primeru sklenitve pogodbe o nakupu avtomobila.** Prodajalec in kupec kot pravna subjekta ter kupoprodajna pogodba (razmerje med nosilcema pravnega razmerja o pravicah, obveznostih)
4. **Kaj so pravni subjekti?** So nosilci pravnih razmerij.
5. **Katere vrste pravnih subjektov poznate in kaj je za njih značilno?** To so posamezniki kot fizične osebe in najrazličnejše pravne osebe (npr. država, podjetja, društva, podjetja, zavodi,...) So samostojni nosilci pravic in dolžnosti.
6. **So tudi živali pravni subjekti?** Ne, saj je le človek, ki nastopa bodisi kot fizična oseba, bodisi kot član ali organ pravne osebe, nsilec pravnih dejanj, ki ji je priznana lastnost pravnega subjekta.
7. **Kaj je to pravna sposobnost?** Pomeni sposobnost postati in biti subjekt pravic in pravnih dolžnosti. V modernih pravih imajo vsi ljudje enako splošno pravno sposobnost (so pravno enaki). Vsakdo ima povsod pravico do priznanja pravne sposobnosti.
8. **Kdaj postanejo fizične osebe pravno sposobne in kdaj izgubijo to sposobnost?** Pravna sposobnost nastopi z rojstvom in traja vse do trenutka, ko nastopi smrt.
9. **Pojasnite razliko med splošno in posebno pravno sposobnostjo**

Slošna pravna sposobnost pripada vsem ljudem v državi-nedotakljivost življenja.
 Posebna pravna sposobnost pa samo določenim subjektom, glede na pravno področje ali akt-zakon o študentski prehrani. Zakon o delavskih razmerjih.
10. **Kaj je poslovna sposobnost in kdaj se na splošno pridobi?** Je sposobnost osebe, da sama z lastnimi dejanji in lastno voljo pridobiva pravice in prevzema dolžnosti v pravnoposlovnih poslih.
11. **Katere izjeme od pridobitve splošne poslovne sposobnosti poznate?** To so duševne bolezni, duševna zaostalost, odvisnost od alkohola ali mamil, ali kakšen drug vzrok, ki lahko vpliva na psihofizično stanje, da posameznik ni sposoben skrbeti zase, za svoje pravice in koristi.
12. **Pojasni vlogo skrbnikov kot organov pravne subjektivnosti varovancev.** To so zakoniti zastopniki, ki v njihovem imenu in za njihov račun (oseb, ki so v celoti ali deloma poslovno nesposobne) opravljajo pravne posle in pravna dejanja. Zakoniti zastopniki mladoletnikov so starši.

13. Kaj je to deliktna sposobnost in katere vrste deliktne sposobnosti poznate? To je odgovornost za pravne kršitve pod pogojem, da je bil prišteven (predpostavka krivdne odgovornosti) in je deloval krivdno (krivdna odgovornost).
14. Kaj je značilno za krivdo in katere vrste krivde poznate? Krivda (v kazenskem zakonu sta je kršitev pravne kršitve oškodovalca namenoma (naklep) ali iz malomarnosti. Naklep in malomarnost sta temeljni obliki krivde v kazenskem pravu.
15. Kaj je to objektivna odgovornost, na katerem pravnem področju je uveljavljena in katere vrste takšne objektivne odgovornosti poznate? Je odgovornost za škodo ne glede na krivdo, uveljavljena pa je v civilnih delikih. To sta objektivna odgovornost za škodo od stvari ali dejavnosti in odgovornost za ravnanje drugih(starši za svoje otroke,ki povzročijo škodo nekemu drugemu ali podjetja, ki so odgovorna za škodo, ki jo povzročijo delavci)
16. Kaj je značilno za deliktno sposobnost mladoletnikov? Za mladoletnike veljajo posebna pravila o odgovornosti za pravne kršitve. V kazenskem pravu so mladoletniki do štirinajstega leta (otroci) kazensko neodgovorni in se zato proti njim kazenske sankcije ne smejo uporabiti.
17. Kaj so pravne osebe? Kako se ustanovi pravna oseba? Pravna oseba je tista, ki ji pravni red priznava status pravne osebe – so sposobne biti nosilke pravic in dolžnosti v pravnih razmerjih..Najpogosteje se ustanovi se z vpisom pravne osebe v sodni register ali kak drug register. Javni zavod in gospodarske družbe v sodni register, društva v register društev na upravni enoti,
18. Katera dve najbolj tipična ustanovitve pravne osebe poznaš? Koncesijski (dvostransko pravno razmerje med državo ali lokalno skupnostjo in posameznikom; npr. Zakon za ustanove in nastane šele, ko država izda posebno dovoljenje za nastanek) in pa vpis v sodni in Normativni-registrski sistem z vpisom v sodni ali kak drug register
19. Kako nastopa pravna oseba v pravnem prometu? Končni nosilci vedenja in ravnanja so posamezniki (kot člani in organi pravne osebe), pravice in dolžnosti, ki jih tu ustvarijo prevzemajo, pa se pripisujejo družbeni tvorbi kot pravni osebi.
20. Pojasni pojem spregleda pravne osebnosti. Njegova posledica je, da za obveznosti gospodarske družbe odgovarja tudi družbenik, če je storil pravno kršitev. Tukaj gre predvsem za moralno vprašanje, ki opozarja na morebitno zlorabo pravne osebe. Če gre za zlorabo, je treba zanikati ločenost med pravno osebo in njenimi člani.
21. Pojasni pojem pravne in poslovne sposobnosti pravnih oseb. Posamezniki imajo splošno pravno sposobnost in so načeloma lahko nosilci vseh pravic in dolžnosti, ki jih pravni red priznava. Pravna sposobnost pravnih oseb pa je omejena že s tem, da ne morejo imeti tistih pravic in dolžnosti, ki temeljijo na človekovih naravnih lastnostih (starost, sorodstvo in družinska razmerja). V "umetni" naravi pravnih oseb je, da je njihova sposobnost načeloma omejena na tisto dejavnost oziroma na tiste dejavnosti, zaradi katerih so bile ustavnovljene in so zaradi njih tudi pravno priznane. Pravice in dolžnosti, ki jih organi pridobivajo, se pripisujejo pravni osebi. Organi so poslovno sposobni v mejah pravne sposobnosti, ki jo pravna oseba ima.

22. Kakšna je deliktna sposobnost pravnih oseb oz. za katere vrste deliktov odgovarjajo?

Pravne osebe so deliktno sposobne in odgovarjajo za k+KD in prekrške (globa, prepoved delovanja, prenehanje delovanja.)

23. **Pojasni razliko med absolutnimi in relativnimi pravicami in navedi primere takšnih pravic.**

Relativne pravice (pravice med upnikom in dolžnikom v obligacijskih razmerjih) pa neposredno učinkujejo samo med določenimi osebami (inter partes). Pri relativnih pravicah je subject upavičen, da glede na object (npr. premična stvar) zahteva od drugega določeno storitev, opustitev ali dopustitev (npr. vrnitev posojila). Objekt je tista dobrina, ki nosilcu pravice omogoča zadovoljiti določen interes; konkretizirano mora biti tudi ravnanje, ki je potrebno za to.

24. **Definiraj dolžnostno upravičenje in podaj primer takšnega upravičenja.** Če abstraktno upravičenje ne omogoča, da se pravni subject v konkretnem družbenem razmerju odloči za negativno izbiro, ne govorimo o pravici, ampak imamo opraviti z dolžnostnimi upravičenji (roditeljska pravica). Za upravičenja je značilno, da so hkrati dolžnosti. (vzgoja otrok)

25. **Pojasni razmerje med pravico in dolžnostjo.** Če bi bilo pri dolžnostnih upravičenjih pravico in dolžnost ločiti, bi pravni subject posebej izvrševal pravico in posebej dolžnost; kot nosilec pravice bi imel možnost, da abstraktnih upravičenj ne bi konkretiziral in udeleževal. Subjekt bi tudi sam odločal, ali bo že pridobljena upravičenja izvrševal in jih užival, kot nosilec dolžnosti pa bi bil zavezan slediti aktivnemu ali pasivnemu ravnanju, kakor je predvideno v ustreznem pravnem pravilu, od narave dolžnosti pa bi bilo odvisno, kdaj in v kolikšni meri lahko izvrševalec vpliva na način njenega uveljavljanja.

26. **Pojasni pojem dolžnostnega upravičenja na zgledu roditeljske pravice.** Glej zgoraj (38)

27. **Pojasni na primeru, v čem se kaže korelativnost (soodvisnost) pravic in pravnih dolžnosti** Pravica in pavna dolžnost sta korelativna (soodvisna) pojma. Šolski primer je roditeljska pravica; 1. Starši imajo pavico in dolžnost, da neposredno skrbijo, s svojim delom in dejavnostjo zagotavljajo uspešen telesni in duševni razvoj svojih otrok, 2. zaradi zdrave rasti, skladnega osebnostnega razvoja in usposobitve za samostojno življenje in delo imajo starši pravice in dolžnosti, da skrbijo za življenje, osebnostni razvoj, pravice in koristi svojih mladoletnih otrok.

28. **Zakaj se konflikt dveh pravic lahko izteče v zlorabo pravice oz. kaj je to zloraba pravice?** Ker pravica enega subjekta v pravnem razmerju prične posegati v pravice drugega subjekta. Gre pa za konflikt vsaj dveh pravic in zato nastaja vprašanje, ali naj bosta izvrševani obe ali pa naj ima ena takšno ali drugačno prednost.

29. **Kaj je to zloraba pravice, navedi primer takšne zlorabe in pojasni, kako ravna državni organ v takšnem primeru?** Za dejanski stan zlorabe pravic so značilne tri prvine; **1)** da nosilec izhaja iz pravno dopustnega abstraktnega upravičenja, kjer njegovo ravnanje presega meje upravičenosti (npr. Ko imetnik stanovanjske pravice odlaša s preselitvijo v hišo in s tem onemogoča da bi vselil novi lastnik), **2)**, da je nastal konflikt dveh pravic, ki se med seboj izključujeta (npr. ko vodni upravičenec jemlje vodo spodnjemu vodnemu upravičencu) in **3)**, kdaj in zakaj je bila določena pravica zlorabljen (da subjektovo

ravnanje ne presega meje, ki v kvalitativno enekemu obsegu tudi drugemu dopušča pripadajočo pravico).

Dolžnost državnega organa je (če nosilec izvršuje pravico na način, ki smo jo označili kot zlorabo), da na predlog prizadetega ali po uradni dolžnosti prekoračeno pravico vsebinsko omeji in odredi postavitev v prejšnje stanje, če je le-to možno.

5. PRAVNI AKTI

Pavčnik (2007), str. 223- 275

1. **Navedi primere pravnih aktov, ki neposredno ustvarjajo nova abstraktna in splošna pravna pravila.** To so posamični oblastni akti (sodbe sodišč, odločbe upravnih organov). Brž, ko so izdani in postanejo pravnomočni, so veljavni pravni akti, ki "živijo" (veljajo) ne glede na tvorčevo psihološko voljo in ne glede na spreminjajočo se sestavo državnih organov. So oblastni pravni akti, ki jih pripisujemo državi in jih vsebinsko določamo glede na pomen, ki ga ima sama (povečini pisna) izjava
2. **Navedi primere pravnih aktov, ki posredno ustvarjajo nova posamična in konkretna pravna pravila.** Normativni akti, ki so **voljna izjava** enega subjekta ali pa so **soglasne izjave volj** dveh ali več oseb, imajo pomen izjave, s katero eden ali več subjektov izrazi pravno sporočilo. Skupno jim je, da se mora pomen sporočila gibati v mejah izjave (npr. oporoka ali pogodbe, ki temeljijo na soglasju volj).
3. Kaj so to predlogi za izdajo normativnih pravnih aktov?
4. **Kaj so to materialni akti za razliko od normativnih pravnih aktov?** Pojem normativnega pravnega akta v **materialnem pomenu besede** se nanaša na vsebino in naravo pravnih pravil, ki jih sporoča. **Formalno pojmovanje** se osredotoča na njegove oblikovne sestavine.
5. **Pojasnite razliko med splošnimi pravnimi akti in posamičnimi pravnimi akti.** Pravni akti so glede na pravne naslovljence in glede na tip vedenja in ravnanja lahko: **SPLOŠNI PRAVNI AKTI** - so pomenski nosilci splošnih in abstraktnih pravnih pravil. Tipični splošni pravni akti so: ustava, zakoni, uredbe, pravilniki, statuti itd. **POSAMIČNI PRAVNI AKTI** - v njihovi naravi je, da splošna in abstraktna pravna pravila individualizirajo in konkretizirajo.
6. **Kakšna je razlika med oblastnimi posamičnimi akti in zasebnimi posamičnimi akti glede razmerja med voljo in izjavo ustvarjalca takšnega akta?** Izjavno dejanje je **voljno dejanje** enega ali več pravnih subjektov. Izjava volje ima drugačen pomen pri pravnih aktih, ki jih sprejemajo kolegijski organi (npr. zakonodajno telo) kot pri tistih aktih, ki nastanejo z izjavo volje ene osebe (npr. pri oporoki), kjer je soglasje med dvema ali več osebami. Skupno vsem tem primerom je šele izjava volje, ne pa tudi sama volja, kot se je izoblikovala pri posameznih subjektih.
7. **Pojasnite razliko med obliko in vsebino pravnega akta?** Oblikovne vsebine povedo:
 - a. da pristojni pravni subjekt sprejme ali izda pravni akt,
 - b. da to stori v predvidenem pravnem postopku in
 - c. da je sam pravni akt izjavljen na z ustreznim zunanjim izraznim sredstvom (pravno vnaprej predvideno).Vsebinska pa je pravno pravilo, ki ga pravni akt oblikuje.

8. **Kakšen je pomen postopka za izdajanje pravnih aktov?** Navedi nekaj značilnih takih postopkov. Postopek je toliko bolj zahteven, kolikor bolj pomembna je tudi vsebina, ki naj bo njegov končni proizvod. In tudi ravno obratno. Ustavodajni in zakonodajni postopek sta posebej kvalificirana in postopkovno razčlenjena. Pri ustavi in nekaterih pomembnih zakonih mora večina glasovati za njun sprejem (2/3). Drugi postopki so bistveno manj formalizirani in bistveno hitrejši. Med postopki, v katerih nastajajo oblastni posamični pravni akti, so najbolj pomembni vsi sodni in upravni postopki, v katerih pristojni državni organi oblastno določajo, kako naj bodo posamezne sodne zadeve (npr. kazenske zadeve) rešene.
9. **Kdaj pričnejo veljati splošni pravni akti? Kdaj prenehajo veljati?** Splošni pravni akti morajo biti objavljeni preden začnejo veljati. Rok, ki preteče od objave do trenutka, ko dobi pravni akt obvezno moč se imenuje *vacatio legis* (15 dni od objave v uradnem listu RS) Slovenska ustava določa, da se državni predpisi objavljajo v državnem uradnem Glede prenehanja pa je najbolj enostavno je, da že sam splošni pravni akt pove, kdaj se izteka njegova veljavnost. Najbolj pogosto pa je, da splošni pravni akt neha veljati v trenutku, ki ga označi kasnejši (mlajši) pravni akt, s katerim je ustrezno pravno področje na novo pravno urejeno ali vsaj spremenjeno.
10. **Kaj je to *vacatio legis* ali vakacijska doba? Kakšne vrste takšne dobe poznaš?** To je rok, ki preteče od objave do trenutka, ko dobi pravni akt obvezno moč in vstopi zakon v veljavo. Po ustavi RS je to 15 dni, ko je pavni akt objavljen v uradnem listu. (obava v UL, na oglasni deski, v glasilih..)
11. **Kaj je to derogacijska klavzula? Kdaj je ta izrecna, kdaj pa splošna?** Pomeni, da mlajši (višji) splošni pravni akt delno razveljavi starejšega (nižjega). Splošna je takrat, če je v njej rečeno, da so razveljavljani vsi tisti predpisi, ki so v nasprotju z novim splošnim aktom, izrecna pa takrat, ko je v splošnih določbah pravnega akta (npr. Zakona) točno navedeno, kateri nižni in (ali) starejši splošni pravni akti nehajop veljati in v kakšnem obsegu.
12. **Pojasni razliko med razveljavitvijo in odpravo splošnega pravnega akta.** RAZVELJAVITEV : učinkuje *ex nunc* (od sedaj) in torej pomeni, da novi splošni pravni akt razveljavlja starega od dne, ko je novi začel veljati. ODPRAVA : učinkuje *ex tunc* (od tedaj), kar pomeni, da se starejši splošni pravni akt razveljavlja tudi za čas, ko je bil starejši akt v veljavi
13. **Pojasni pojem retroaktivne veljavnosti splošnih pravnih aktov?** Pomeni veljavnost učinka posamezne zakonske (ne pa tudi kakšne druge določbe splošnega akta npr. predpisa lokalne skupnosti ali uredbe) določbe za nazaj, če to zahteva javna korist in če s tem ne posega v pridobljene pravice.
14. **Katera izjema velja po naši Ustavi glede retroaktivne veljavnosti splošnih pravnih aktov?** Da lahko samo zakon, da imajo posamezne njegove določbe učinek za nazaj, če to zahteva javna korist in če se s tem ne posega v pridobljene pravice.
15. **Kako je glede retroaktivne veljavnosti v kazenskem pravu?** Splošno pravilo je, da je treba uporabljati zakon, ki je veljal ob storitvi KD. Dopustna pa je uporaba spremenjenega novejšega zakona, če je ta za storilca milejši.
16. **Kaj je to avtentična razlaga in kaj je za njo značilno?** To je splošna obvezna razlaga (interpretativni zakon) že sprejetega in veljavnega splošnega akta, ki ga poda normodajalec. Zanj je značilno, da ima isto pravno moč, kakor akt, ki ga razlaga. Interpretativni in interpretirani akt tvoritapomensko celoto in kot takšna tudi velja.

Omejena pa je na zadeve, ki še niso postale pravnomočne, ker bi sicer posegli v pridobljene pravice.

17. **Kakšna so hierarhična razmerja med splošnimi pravnimi akti? Katera načela v tem pogledu uvaja slovenska Ustava? Navedi glavne štiri ravni te hierarhije.** Zakoni, podzakonski akti in drugi splošni akti morajo biti v skladu z ustavo, ki je najvišji pravni akt v RS. Ustava uvaja 2 načela; načelo hierarhije, kjer morajo biti vsi po rangi nižji pravni akti skladni z višjimi ter načelo skladnosti, ki pomeni, da se mora nižji pravni akt gibati v mejah, ki mu jih vsebinsko zarisuje višji, hkrati pa tudi pomeni, da višja stopnja
18. **Pojasni razmerje med abstraktnimi (splošnimi) ter individualnimi (posamičnimi) pravnimi akti.**
19. **Ali se predpisi lahko uporabljajo tudi neposredno, brez posamičnih pravnih aktov?** Ja, lahko. Med nje sodi npr. predpis, da doseže fizična oseba z 18. letom polnoletnost, z njo pa polno poslovno sposobnost ter aktivno in pasivno volilno pravico, ali predpis, ki vsakomur nalaga, da mora spoštovati zakone ipd.
20. **Kateri so oblastni in kateri neoblastni posamični pravni akti?** Oblastni posamični pravni akti so sodni in upravni akti. Uveljavljajo splošne in javne družbene interese. Neoblastni (zasebni) posamični pravni akti pa so najrazličnejši enostranski ali dvostranski pravni posli, kjer se uveljavljajo interesi samih pravnih subjektov.
21. **Kaj so zasebni pravni akti? Navedi nekaj primerov.** To so najrazličnejši enostranski ali dvostranski pravni posli in uveljavljajo interese samih pravnih subjektov. Npr. splošni pogoji bank in zavarovalnic.

6. PRAVNI VIRI

Pavčnik (2007), 277-380

1. **Kaj pojasnjuje teorija stopnjevosti prava oziroma pravnih aktov?** Teorija stopnjevosti prava uokvirja spoznanje, da si pravo samo določa lastno ustvarjanje. Pravo predvideva, kako naj nastajajo njegovi sestavni deli in kako naj bodo ti medsebojno usklajeni. Teorija stopnjevosti prava prepričljivo omišlja, da nižja pravna stopnja vselej normativno konkretizira višjo.
2. **Kaj je to pravni vir in katere vrste pravnih virov poznaš?** Izraz »pravni viri« pomeni vire, v katerih je treba poiskati pravne predpise. Poznamo nacionalne pravne vire (ustava, zakoni, razne sodbe, predvsem sodbe US ...), mednarodne pravne vire in pravo Evropske unije.
3. **Kaj razumemo s pojmom formalnih ali sekundarnih pravnih virov?** S pojmom pravnih virov razumemo obvezne in vnaprej določene oblike (npr. ustava, zakon, uredba), v katerih nastajajo pravna pravila, ki so splošna in abstraktna ali pa kot takšna vsaj učinkujejo (npr. sodbe najvišjih sodišč v sistemu precedenčnega prava). To so t.i. formalni ali sekundarni pravni viri, ki potem ko začno pravno veljati, predstavljajo statično sestavino stopnjevosti prava.
4. **Kaj pa so materialni ali primarni (substančni) pravni viri?** Materialni ali primarni (substančni) viri se osredotočajo na dinamično stran stopnjevosti prava. Z materialnimi pravnimi viri opozarjamo na kulturno-civilizacijski, zgodovinski, družbeni, ekonomski itd. kontekst in sestavine, ki pogojujejo in soodločajo, katera družbena razmerja naj bodo pravno urejena in kakšna naj bo vsebina formalnih pravnih virov.

5. **Kaj so spoznavni pravni viri? Navedi nekaj primerov.** Del teorije stopnjevitosti prava obravnava posebej še *spoznavne pravne vire*. Z njimi označujemo dokumente, besedila in gradiva, ki omogočajo spoznavati formalne pravne vire in njih vsebino. Osrednji dokumenti so uradna glasila, v katerih se objavljajo formalni pravni viri. Spoznavni pravni viri so še priročniki (npr. zbirke predpisov), razlage (komentarji) zakonov in drugih predpisov, sistematična dela, monografije, učbeniki, zbirke odločb itd.
6. **Kaj razumeš s pravno močjo oziroma s stopnjo pravne veljave pravnega akta?** Formalni pravni viri morajo biti vnaprej predvideni tako njihove vrste kakor tudi razmerja med posameznimi pravnimi akti, skozi katere se ti viri izražajo. Vsak pravni akt ima zato določeno pravno moč (stopnjo pravne veljave) in je kot tak drugim pravnim aktom nadrejen, prirejen (enakopraven) ali podrejen.
7. **Pojasni hierarhično razmerje nad- in podrejenosti pravnih aktov.** Npr. skladnost nekega zakona z ustavo ali pa skladnost podzakonskih predpisov z ustavo in zakoni, kjer morajo biti nižji akti v skladu z višjimi materialno in formalno.
8. **Razloži argument avtoritete v zvezi z usklajenostjo pravnih aktov na isti stopnji.** Višji splošni akt razveljavlja nižjega
9. **Kaj je ustava v formalnem pomenu?** Ustava v formalnem pomenu je izhodiščni pravni akt, to je akt, ki ima najvišjo stopnjo pravne veljave. V tem pomenu je ustava skupek pravnih določil, ki jih je mogoče spremeniti le na način, kot je opredeljen z njimi samimi (v primeru prve ali tako imenovane revolucionarne ustave) ali pa v aktu (to je v prejšnji ustavi), ki mu časovno sledi.
10. **Kakšno je vsebinsko in formalno razmerje med ustavo in zakonom?** Ustava je vsebinsko zdaj bolj in zdaj manj obsežna, njena minimalna vsebina pa je, da predvidi vsaj organ, ki naj sprejema zakone. Ustava je lahko izenačena z navadnimi zakoni (gibka ustava), lahko pa je hierarhično nadrejena zakonom (čvrsta ustava). Pravimo, da ima ustava višjo pravno veljavo. V tem primeru se razlikuje tudi postopek sprejemanja ustave napram postopku za sprejemanje zakonov.
11. **Kakšna je razlika med gibko in čvrsto ustavo?** Bolj ko je čvrsta ustava, bolj zapleten, podroben in dolgotrajen je ustavodajni postopek ter ima večjo težo in je ustavo posledično težje spreminjati, kajti tukaj sledi njeno sprejetje z posebej kvalificirano večino vseh poslancev. Čvrsta ustava je hierarhično nadrejena vsem navadnim zakonom, medtem, ko je gibka ustava izenačena z navadnimi zakoni, ter jo je lahko spreminjati.
12. **Kaj je ustava v materialnem pomenu? Kaj je materia constitutionis?** Ima jo vsaka država, saj pomeni ustavo glede na vsebino norm, ki imajo ustavni pomen, ne glede na njihovo pravno obliko. Gre torej za pravila, ki urejajo posamezno državno in družbeno ureditev, ne glede na to, ali so v enovitem pisnem aktu ali v več različnih pravnih aktih, ali so pisana ali nepisana.
13. **Kakšna je pravna vloga ustave?** Osredotoča se na to, v čem je *pravna vloga ustave* kot izhodiščnega in temeljnega pravnega akta. Tu nastaja vprašanje, katera so tista pravna pravila, ki utemljujejo in omogočajo, da pravni red lahko deluje. To funkcijo opravlja ustava v materialnem pomenu tedaj, ko določa, kako naj nastajajo zakoni in drugi

formalni pravni viri. Tako pojmovana ustava temelji na prejšnji ustavi, kolikor ta obstaja, v končni posledici pa na pravnih, ki predpostavlja, da je prva ustava pravno obvezna. Materialni pojem ustave ni posnet le glede na pozitivno pravno ureditev, ampak vsebuje tudi stališča o tem, katera družbena razmerja naj ureja ustava v formalnem pomenu. Ta stališča so *pravno obvezna (zavezujoča)* le tedaj in toliko, kolikor jih prevzema ustava kot pozitivnopravni dokument. Iz tega se vidi, da ima sicer pojmovanje ustave v materialnem pomenu enako težo, kot gre materialnim pravnim virom.

- 14. Pojasni formalno lastnost zakona.** Ustava postavlja okvir, na katerega so podrejeni pravni viri vezani tako, da vanj ne morejo posegati, in tako, da ga morajo vsebinsko izpeljevati. V razmerju do ustave je zato zakon nujno tisti pravni akt, ki posebej drugo stopnjo prava. Te lastnosti zakona poudarja tudi pojmovanje, da so zakoni vsa tista pravila, ki so neposredno podrejena ustavi, a hkrati nadrejena ostalemu pravu v državi.
- 15. Pojasni razlike med pojmi ustava, ustavni zakon, ustavni amandma in navadni zakon.** Namesto pojma *ustava* je pogosto v rabi tudi pojem *ustavni zakon*, ki je praviloma sinonim za ustavo, namesto pojma *zakon* pa se uporablja tudi pojem *navadni zakon*, ki je sinonim za zakon. Prilastek "navadni" zakon želi poudariti, da ne gre za ustavni zakon (ustavo), ki je (navadnemu) zakonu formalno in vsebinsko nadrejen. *Ustavni zakon* ima na drugi strani isto stopnjo pravne veljave kot ustava, od nje pa se lahko razločuje po vsebini, ki jo ureja. Vsebinsko se loči od ustave bodisi tako, da je izdan kot ustavni zakon za izvedbo ustave, ali pa tako, da le delno ureja ustavno stvarino. Kot pravni akt, s katerim se ustava deloma spreminja, dopolnjuje, razčlenjuje ali razveljavlja, so se v praksi uveljavili tudi *ustavni amandmaji*. Le-ti imajo isto stopnjo pravne veljave kot ustava, ki kot celota še vedno ohranja svojo prvotno zgradbo. Ta pravodajna tehnika je uporabljiva do tiste stopnje, ko je še mogoče ohranjati preglednost nad ustavno stvarino.
- 16. Katera dva problemska sklopa predstavljata standardno ustavno stvarino?** materia constitutionis; vsak ustavodajalec jo sam določa, praviloma pa vsebuje določbe o organih državne oblasti (samo za najvišje organe, njihov položaj, pristojnosti in razmerja, organe lokalne samouprave in razmerja v federalnih enotah) ter določbe o človekovih pravicah in svoboščinah.
- 17. Kateri državni organ je (naj bo) pristojen urejati pravice in dolžnosti pravnih subjektov? Zakaj?** V demokratičnih ureditvah velja, da je to področje urejanja v pristojnosti zakonodajalca. Zakonodajno telo je najbolj demokratičen organ in je zato prav, da so poglobitve odločitve v njegovi pristojnosti. Takšen zakonodajni prijem onemogoča, da bi pravice in dolžnosti pravnih subjektov opredeljevala izvršilna veja oblasti, ki je predlagatelj zakonov.
- 18. Katera dva sklopa pravic sodita k temeljem državne ureditve?** Prvi sklop so temeljne svoboščine, pravice in dolžnosti človeka in državljana, drugi pa še vse tiste pravice in dolžnosti, ki se nanašajo na pristojnosti najvišjih državnih organov.
- 19. Kakšen je pomen programskih norm v slovenski Ustavi?** Nova slovenska ustava skorajda nima programskih pravnih določil. Nekatere "programske norme" so zlasti v poglavju o temeljnih gospodarskih in socialnih razmerjih (npr. v določilu, da država ustvarja možnosti za zaposlovanje in za delo, ali pa v določilu, da država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo primerno stanovanje). Iz načina, kako so programska določila opredeljena, je razvidno, da ustvarjajo obveznost države, da jih bo kar najbolj

uresničevala. Pravno gledano gre le za politično obveznost, na katero se po potrebi navezuje politična odgovornost pristojnih državnih organov, ne pa za pravno obveznost, ki bi jo bilo mogoče tudi prisilno udejaniti (npr. z zahtevkom do primerne stanovanja).

20. **Kakšna sta vsebina in pomen preambule slovenske Ustave?** Njen pomen je v tem, da sporoča razloge, ki so narekovali sprejem ustave, in da navaja vrednostna merila, ki jih želi uresničevati. Vrednostni razlogi imajo tehtno vlogo, ko ustavo razlagamo (še posebej pri sistematični in namenski metodi razlage), praktično gledano pa bo razlagalno sporočilo preambule bolj simbolične narave, saj je njena vsebina zelo splošna in načelna.
21. **Katera določila normativnega dela Ustave so neposredno uporabljiva?** V to skupino ustavnih določil spadajo kot tipična določila o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah. Sem spadajo tudi vsa tista določila, ki opredeljujejo pravice in dolžnosti osrednjih državnih organov (to je zakonodajnih, izvršilnoupornih in sodnih organov), njihovo organizacijo in razmerja med njimi.
22. **Katera področja urejajo zakoni?** Zakoni kot osrednji splošni pravni akti urejajo vse tiste zadeve, ki so poglavitne, temeljne, osrednje za določen pravni sistem, a hkrati niso tako pomembne, da bi bile urejene že v ustavi.
23. **Kako slovenska Ustava ureja razmerje med zakoni in mednarodnim pravom? Kateri organ odloča o skladnosti zakona z mednarodnim pravom, ki velja v Republiki Sloveniji?** Zakoni (pa tudi drugi predpisi) morajo biti v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z veljavnimi mednarodnimi pogodbami, ki jih je ratificiral DZ. V tem pomenu je mednarodno pravo hierarhično nadrejeno zakonom (in drugim predpisom) in je tudi v pristojnosti ustavnega sodišča, da odloča o skladnosti zakonov s splošnimi načeli mednarodnega prava in ratificiranimi mednarodnimi pogodbami.
24. **Pojasni razlikovanje med splošnimi (generalnimi) in posebnimi (specialnimi) zakoni.** Splošni (generalni) zakon se nanaša na vse pravne subjekte, ki jih predmet pravnega urejanja zadeva (npr. zakon o sodiščih ali zakon o zdravstvenem zavarovanju), posebni (specialni) zakon pa izloča določeno stvarino in skupino pravnih subjektov (npr. zakon o rednih sodiščih ali zakon o zdravstvenem varovanju kmetov) in jih obravnava drugače, kot je to urejeno s splošnim zakonom.
25. **Zakaj je delitev zakonov na popolne, temeljne in splošne še posebej značilna za zvezne države?** V enotnih državah bodo zakoni temeljni ali celo splošni praviloma le v tistih zadevah, ki so decentralizirane in so v samostojni pristojnosti lokalnih skupnosti.
26. **Kakšne možnosti ureja slovenska Ustava glede na merilo kvalificirane večine za sprejem zakona?** Na teži, ki gre posameznim vrstam zakonov, je mogoče sklepati tudi glede na to, kako kvalificirana večina je potrebna za njihov sprejem; Slovenska ustava je na stališču, da DZ sprejema zakone z večino opredeljenih glasov navzočih poslancev , dvotretjinska večina glasov navzočih poslancev je predvidena za določanje o zakonodajnem referendumu, o poslovanju državnega zbora in o obrambi države, za odločanje o volilnem sistemu pa se zahteva celo dvotretjinska večina glasov vseh poslancev.

- 27. Kaj je značilno za zakonik ali kodeks?** To so posebna vrsta zakonov. Za zakonik je značilno, da v celoti, na isti način in sistematično ureja družbena razmerja na določenem širšem področju družbenega življenja (npr. na področju osebnih in premoženjskih razmerij ali na področju kazenskega materialnega prava). Kodificirati je treba zlasti tista področja, ki veljajo za pomembnejša in so dovolj stabilna, prednost zakonikov pa je, da uvajajo enoten sistem in olajšujejo preglednost (uporabnost) pravnih predpisov, ki bi bili sicer zajeti v več zakonih (načelo pravne varnosti!).
- 28. Kakšno pooblastilo lahko da zakonodajalec uredbodajalcu? Kaj je izvršilna klavzula?** Pooblastilo za izdajanje uredb je vsebovano v ustavi in (ali) zakonu. Ustava lahko daje uredbodajalcu splošno pooblastilo za izvrševanje zakona in drugih predpisov, ki jih sprejema zakonodajalec. Splošno ustavno pooblastilo lahko spremlja še posebna izvršilna klavzula, s katero zakonodajalec nalaga uredbodajalcu, naj uredbo sprejme, in mu hkrati določi smer, kako naj jo opredeli.
- 29. Pojasni razliko med splošno in specialno izvršilno klavzulo glede možnosti, da Vlada sprejme uredbo.** Če ustava ne določa, ali izvršilni organ (npr. vlada) lahko oblikuje uredbe, je rešitev v celoti odvisna od zakona. Zakonodajalcu sta na voljo dve rešitvi: uredbodajalcu lahko da splošno pooblastilo za sprejemanje izvršilnih predpisov ali pa le specialno pooblastilo, ki od primera do primera določa, kdaj in kako naj bo uredba izdana.
- 30. Kakšno vlogo dobi uredba v procesu osamosvajanja izvršilne dejavnosti?** Izvršilnost uredbe in njena podrejenost zakonu sta lastnosti, ki sta sicer izvirno povezani z uredbo, a hkrati lastnosti, ki ju sodobni družbeni razvoj pogosto omajuje ali vsaj poskuša omajati. To omajevanje poteka vzporedno z *osamosvajanjem izvršilne dejavnosti*, ki se uveljavlja na rovaš zakonodajne – bodisi tako, da zakonodajni organi zgolj formalno potrjujejo odločitve, ki so jih prej oblikovali izvršilnoupравни organi, ali pa tako, da izvršilna dejavnost tudi formalno dobiva več in večje pristojnosti. Do teh premikov prihaja iz različnih razlogov: koncentracija in centralizacija kapitala; zaostrene gospodarske razmere; konfliktna družbena razmerja med delom in kapitalom; intervencionistična vloga države, ki intenzivno posega v gospodarsko življenje itd. V takšnih in podobnih *kriznih družbenih razmerah* narašča vpliv izvršilne dejavnosti; v primeru podzakonskih aktov se ta vpliv kaže tako, da izvršilni organi ne oblikujejo le izvršilnih predpisov, ampak tudi predpise, s katerimi vlada dovolj *samostojno in izvirno* ureja družbena razmerja. Izvršilni organ ne izdaja uredb, ki so podrejene konkretnemu zakonu in le-tega podrobneje izpeljujejo (uredbe *secundum et intra legem*), temveč je pooblaščen izdajati uredbe, s katerimi *zakone vsebinsko dopolnjujejo*. Čeravno te uredbe ne morejo formalno razveljavljati, spreminjati in dopolnjevati zakonov, so vseeno sredstvo, ki presega izvršilno naravo uredbe (uredbe *intra legem*, a ne *secundum legem*). V izrednih družbenih razmerah (npr. neposredna vojna nevarnost) je odmik od izvršilnosti še bolj očit: v teh razmerah je mogoče izdajati uredbe, ki so tudi formalnopravno izenačene z zakoni (*uredbe z zakonsko močjo ali uredbe v stiski*). Te uredbe temeljijo na posebnem ustavnem pooblastilu ali pa na posebnem zakonskem pooblastilu, s katerim zakonodajalec določi, kdaj in v kakšnem obsegu lahko uredbodajalec sprejema uredbe, ki imajo moč zakona.
- 31. Katere uredbe so sestavina delegirane zakonodaje?** Od uredbe kot izvršilnega predpisa moramo razločevati uredbe z zakonsko močjo, ki jih je mogoče izdajati namesto zakona v primeru in na področjih, ki jih predvidevata ustava ali pa zakon (delegirana zakonodaja).

32. Kaj so uredbe v sili? Navedi njihovo ustavno podlago. Uredbe v sili, ki jih za primer izrednih prilik ali vojnega stanja predvideva tudi slovenska ustava. Gre za uredbe z zakonsko močjo, ki jih lahko na predlog vlade izdaja predsednik republike, če se DZ zaradi izrednega stanja ali vojne ne more sestati (člen 108/1). V tem stanju se smejo začasno razveljaviti ali omejiti celo človekove pravice in temeljne svoboščine, a le v "obsegu ki ga tako stanje zahteva in tako, da sprejeti ukrepi ne povzročajo neenakopravnosti, ki bi temeljila le na rasi, narodni pripadnosti, spolu, jeziku, veri, političnem ali drugem prepričanju, gmotnem stanju, rojstvu, izobrazbi, družbenem položaju ali katerikoli drugi osebni okoliščini" (člen 108/2 v zvezi s členom 16/1). Nekatere izrecno našteje temeljne pravice (npr. nedotakljivost človekovega življenja) so tako pomembne, da jih niti začasno ni mogoče omejiti ali razveljaviti (glej člen 16/2). Uredbe v sili so vselej časovno omejene; predsednik republike jih mora predložiti v potrditev DZ brž, ko se ta sestane (člen 108/3).

33. Naštej glavne vrste izvršilnih predpisov. Uredbe so kot osrednji podzakonski pravni akti, odloki, poznamo pa še pravilnike, odredbe in navodila.

34. Kakšna je funkcija odlokov, odredb, pravilnikov in navodil? kateri organi izdajajo te podzakonske pravne akte? Odlok je akt, s katerim se ureja posamezna vprašanja ali predpisuje ukrepe, ki imajo splošen pomen, ter sprejema druge odločitve, za katere je tako določeno z zakonom ali z uredbo ter lahko sprejema odločitve, s katerimi izvaja samo uredbo.

Izvrševanju posameznih pravnih določil je namenjena tudi odredba, s katero se odreja ali prepoveduje ravnanje, ki ima splošen pomen ("Z odredbo se za izvršitev posameznih določb zakona, drugega predpisa ali splošnega akta odreja ali prepoveduje ravnanje v določeni situaciji, ki ima splošen pomen, ali se uredi taka situacija").

Pravilnik razčlenjuje "posamezne določbe zakona, drugega predpisa ali splošnega akta za njegovo izvrševanje".

Pravilnike, odredbe in navodila izdajajo funkcionarji, ki vodijo posamezne upravne organe.

35. Pojasnite pomen pravnih virov prava EU? Pri pravu Evropske unije velja načelo primarnosti, kar pomeni, da pravila, sprejeta na ravni Evropske unije, prevladajo nad pravili, vsebovanimi v pravnih redih držav članic. Pravo Evropske unije je avtonomno pravo, saj svoje veljavnosti ne črpa iz morebitne poznejše odobritve nacionalnih organov držav članic, temveč se opira na zakonodajne pristojnosti organov Evropske unije. Pomembni pravni viri so tudi mednarodni sporazumi in sodna praksa organov Evropske unije s pravosodnimi pooblastili, to je Sodišča Evropskih skupnosti in Sodišča prve stopnje.

36. Katere pravne vire EU poznaš? Primarni viri so zlasti vse ustanovitvene pogodbe, njihove dopolnitve in pogodbe sklenjene z tretjimi državami, pridružitvene pogodbe z državami kandidatki ter splošna pravna načela prava Skupnosti in držav članic in **Sekundarni viri**, ki so predpisi in odločbe, ki jih sprejemajo in izdajajo institucije Skupnosti in sicer gre za uredbe, direktive, odločbe ter priporočila in mnenja.

37. Kaj je to primarna, kaj pa sekundarna zakonodaja? Glej vprašanje 36

38. Pojasni razliko med uredbo EU in direktivo EU? Uredba EU je splošen, zavezujoč predpis, ki jo lahko primerjamo z našim zakonom, saj je v celoti neposredno uporabljiva.

Direktiva pa je unikaten predpis, ki ga ni mogoče primerjati z nobenim predpisom iz slovenske zakonodaje ter ni neposredno uporabljiva. Države članice so dolžne vsebino direktive prenesti (implementirati) v nacionalne zakonodaje v določenem roku, ki ga direktiva predpiše.

39. Naštej nekaj vrst avtonomnega prava. To so cerkveno (kanonsko) pravo, kolektivne delovne pogodbe, pravo lokalne (krajevne) in ustrezne interesne (npr. šolske, socialne, zdravstvene) samouprave, dispozitivno pravno urejanje na področju civilnega prava, različne oblike avtonomnega gospodarskega prava

40. Označi značilnosti naslednjih vrst avtonomnega pravnega urejanja: statut, avtonomno lokalno pravo, kolektivne pogodbe.

Statut je klasičen splošni pravni akt pravne osebe, ki opredeljuje njen namen, njen organizacijski ustroj in način njenega delovanja. V tem pomenu je statut sinonim za "ustavo" (temeljni pravni akt) pravne osebe, s katerim morajo biti v skladu tudi njeni drugi splošni pravni akti.

Avtonomno lokalno pravo so splošni pravni akti lokalnih samoupravnih skupnosti. Le-ti v ustavi niso niti podrobneje opredeljeni niti kolikor toliko določeno nakazani. Izhodišče ustave je, da se v občini uresničujejo "lokalne zadeve, ki jih občina lahko ureja samostojno in ki zadevajo samo prebivalce občine".

Kolektivne pogodbe se sklepajo na področju delovnega prava. S kolektivnimi pogodbami se določajo medsebojne pravice in dolžnosti delavcev in delodajalcev, kot jih dogovore njuni predstavniki..

41. Pojasni pojem morale kot formalnega pravnega vira? Morala je kar se da elastična, saj ni tako kot pravo vpeta v toge forme, ki naj bi utrjevale njeno vsebino. Morala je skupek vrednot, ki so del individualne ali družbene zavesti, vrednot, ki opredeljujejo, kaj je za človeka dobro in kaj ne, kaj je humano in kaj nehumano.

42. Kateri dve vrsti morale kot formalnega pravnega vira poznaš? V tej zvezi navedi primera, ko je morala vodilo za izvrševanje prava.

43. Kaj je blanketno pravno urejanje v zvezi s povezavo med pravo in moralno? Blanketno pravno urejanje je takšno pravno urejanje, ko je vsebina pravnega pravila odvisna od moralnega, na katerega se pravno sklicuje (npr. razdedinjenje dediča zaradi moralnih prekrškov do oporočitelja). Vsebina takega moralnega pravila ni vselej razvidna iz pravno določenega vedenja in ravnanja. V teh in njim podobnih primerih je treba šele ugotoviti, kaj nalaga moralna dolžnost in v kakšnem obsegu je ta relevantna za pravo.

44. Kaj so to moralna pravna načela? Pomeni ravnanje človeka kot človeka z njegovimi moralnimi vrednotami (človeško dostojanstvo, vsestranski razvoj človeka, človeka vredno življenje) ter ne sme svojih pravic uveljavljati zoper pravila poštenosti (načelo pravičnosti in načelo javne morale)

45. Kaj pomeni, da so običaji formalni pravni vir? Običaji (družbeni standardi) kot sestavina kulture niso le del družbene klime, ki kot zunanja sestavina vpliva na učinkovitost prava in mu s tem odloča, kakšna naj bo njegova vloga v družbi. Običaji so tudi eden izmed dejavnikov, ki vplivajo na pravodajalca v teku nastajanja ustreznega splošnega pravnega akta – bodisi tako, da ga preoblikuje in določneje opredeli, ali pa tako, da pod njegovim

vplivom sprejme rešitev, ki naj uvede nasprotno (drugačno) prakso (običaji kot materialni pravni vir).

- 46. Kaj so uzance kot običaj (standard) in kot formalni pravni vir?** Izraz "uzance" se uporablja za običaje, ki so zapisani in privzeti v posebno zbirko, ki se uporablja kot vir prava. Te zbirke so splošne ali pa posebne uzance, ki naj se uporabljajo le na določenem ožjem področju gospodarstva. Beseda "uzance" ima torej v pravu dva pomena: eden se nanaša na običaj (standard), ki ga uzanca zapisuje, drugi pa je sinonim za ustrezen formalni pravni vir. Posebnost uzanc je tudi da, da jih ne sprejemajo tisti organi, ki se praviloma ukvarjajo z zakonodajno dejavnosti (v širšem pomenu te besede).
- 47. Navedi nekaj primerov poklicnih in strokovnih pravnih standardov, na katere se sklicuje pravna norma.** Pravo lahko zapoveduje, naj posamezniki ravnajo v skladu z družbenimi (poklicnimi, strokovnimi) standardi. Take običaje (standarde) vsebujejo pojmi, kot so vestno zdravljenje, skrbnost dobrega gospodarstvenika oziroma skrbnost dobrega gospodarja, skrbnost dobrega strokovnjaka, skrbnost, ki se zahteva v prometu, itn.
- 48. Kaj je sodni precedens in kaj precedenčno pravo?** Sodni precedens pomeni, da se sodbe, ki jih izreče višje ali najvišje sodišče, ne raztezajo le na konkretni primer, ampak dobiva razlog za odločitve v konkretni zadevi veljavo, ki je značilna za formalne pravne vire. To pomeni, da so sodišča, ki je sodni precedens oblikovalo, in vsa nižja sodišča pravno vezana, da v podobnih primerih sledijo pravni rešitvi, ki jo prinaša sodni precedens. Precedenčno pravo se oblikuje v anglosaškem pravnem sistemu, ko so sodišča tudi "zakonodajni organi". Nastalo je zato, ker so morala sodišča opravljati tudi integrativno in pravotvorno funkcijo, ki je na kontinentu pripadala zakonodajalcu (pravodajalcu).
- 49. Ali so sodbe sodišč lahko formalni pravni vir v evropskem kontinentalnem pravnem sistemu? Zakaj?** Precedenčni sistem zagotavlja stalnost sodne prakse. Stalnost je njegova prednost dotlej, dokler se ne spremenijo tiste družbene razmere, ki so jo izzvale in v katerih je nastala. Ko se te razmere spremenijo, je zakoreninjena praksa ovira, ki jo je glede zastarelosti mogoče primerjati z zakonom, ki sta ga čas in prostor že presešla. Za oviro gre v tem smislu, da je sodne precedense precej težko spreminjati in dopolnjevati (zlasti v angleškem sistemu), tako da lahko utrjujejo rešitve, ki niso več v skladu z družbenimi razmerami.
- 50. Kako nastaja in se oblikuje ustaljena sodna praksa?** O stalni sodni praksi govorimo tedaj, ko sodišča relativno daljše časovno obdobje enako določajo obseg (razsežnost) zgornje premise, ki jo potem enako aplicirajo na konkretne primere, če imajo ti primeri lastnosti, ki se med seboj ujemajo. Naloga prakse je v tem, da določa enak pristop, ki naj potem med več normativno možnimi rešitvami vodi do odločitve, ki jo ob enakem izhodišču lahko označimo kot individualizirano.
- 51. V kakšnem smislu je zavezujoče pravno mnenje, ki ga sprejme občna seja Vrhovnega sodišča RS?** Od načela pravne nevezanosti, ki se nanaša na nižja sodišča in druge pravne subjekte, je izjema le glede senatov vrhovnega sodišča: *senati tega sodišča so vezani na pravno mnenje, ki je bilo sprejeto na njegovi občni seji*. Okoliščina, da so načelna pravna mnenja v tem obsegu obvezna, ne more biti razlog, da so ta mnenja tudi sicer formalni pravni viri. Za senate vrhovnega sodišča je mnenje obvezni vir zato, ker bi se sicer utegnilo zgoditi, da bi pri istem sodišču različni senati sprejemali različna pravna

stališča. Zunaj teh meja so načelna pravna mnenja (stališča) le faktični (beri: neformalni) pravni vir, se pravi vir, ki se uveljavlja dotlej, dokler temelji na tehtnih in prepričljivih razlogih, ki jih pravna praksa sprejema.

- 52. Kaj določa 22. člen Ustave (enako varstvo pravic) glede upoštevanja sodne prakse?**
Enako varstvo pravic je ustavna pravica procesnega značaja. Je pravica pozitivnega statusa. Po eni strani sodišče ali drug organ ne sme obravnavati neenakopravno tako, da bi v njeni zadevi odločilo drugače, kot sicer redno odloča v takšnih primerih, po drugi strani pa mora biti zagotovljena enakopravnost med strankami, udeleženi v postopku.
- 53. Pojasni pomen sodne prakse Sodišča evropskih skupnosti za veljavnost in razvoj prava EU.**
- 54. Kaj so spoznavni pravni viri? Navedi glavne vrste spoznavnih pravnih virov.** To so komentarji, besedila, gradiva, ki pomagajo pri oblikovanju prava in omogočajo bolje spoznati pravne vire. To so komentarji, razlage zakonov, strokovno raziskovalni članki ipd.
- 55. Kaj so uradna glasila? Kakšen je pomen objave pravnega akta v uradnem glasilu?**
Uradna glasila so tisti dokumenti, v katerih je potrebno objavljati formalne pravne vire. Slovenska ustava določa, da se državni predpisi objavljajo v *državnem uradnem listu* (Ur. list RS). Objava v ustreznem uradnem glasilu je po svoji naravi *materialna spoznavna sestavina pravnega akta* (se pravi ena izmed njegovih oblikovnih prvin), pomembna pa je zlasti iz dveh razlogov:
(1) objavljeno besedilo je avtentično in (2) šele na to objavo navezuje trenutek, ko splošni pravni akt prične veljati in dobi obvezno moč.
- 56. Kakšen je pomen pravne znanosti? Kje najdemo stališča pravne znanosti in pravne stroke?** Stališča pravne znanosti in pravne stroke niso pravno zavezujoča. Vpliv, ki ga imajo na razumevanje pravnih pravil in spornih pravnih vprašanj, je odvisen od kakovosti in prepričljivosti argumentov, na katere se opirajo. V tej povezavi tudi ni mogoče prezreti, da ima pravna znanost tudi sicer tehtno vlogo pri razumevanju prava. Pravna znanost je tista, ki pravne predpise sistemizira, jih znanstveno preučuje in si zastavlja tudi vprašanje, kako pravni sistem sodoloča pomen delov, ki ga sestavljajo. Stališča najdemo v sistematičnih znanstvenih virih, monografijah, učbenikih, pravnih revijah in periodičnih glasilih, komentarjih pomembnih zakonov ipd.

7. UPORABLJANJE PRAVNIH AKTOV

Pavčnik (2007), 405-473

1. *Kaj je značilno za uporabljanje višjega abstraktnega splošnega akta zato, da ustvarimo nižji abstraktni splošni akt?*
2. *Pojasni normativno konkretizacijo abstraktnega pravila s pomočjo silogističnega sklepanja. Kaj je terminus maior (zgornja premisa) in kaj terminus minor (spodnja premisa) silogističnega sklepanja?*
3. *Kaj je značilno za izvrševanje dispozicij z materialnimi akti?*
4. *Pojasni razmerje med življskim primerom in konkretnim dejanskim stanom glede na tipske znake abstraktnega dejanskega stanu oziroma glede na pravni kalup (model) ravnanja.*
5. *Kaj so pravna dejstva?*
6. *Kaj so pravne domneve? Kaj v teh primerih odredajo pravna pravila? Ali lahko navedeš nekaj primerov presumpcij?*
7. *Ali je dovoljeno ovreči pravno domnevo z nasprotnim dokazom?*
8. *Pojasni, zakaj ustvarja pravnomočnost upravnih in sodnih odločb neovrgljivo domnevo zakonitosti.*
9. *Kaj so pravne fikcije? Navedita kakšen primer.*
10. *Zakaj pravni red uvaja fikcije? Pojasni razliko med pravno domnevo in pravno fikcijo.*
11. *Kaj so to posamični pravni akti?*
12. *Navedite glavni vrsti posamičnih pravnih aktov?*
13. *Razloži razliko med enostranskimi in dvostranskimi pravnimi posli. Navedi primere. (153)*
14. *Razloži razliko med pravnimi posli v času življenja in za primer smrti. Navedi primere. (154)*
15. *Navedi in opiši primere konstitutivnega upravnega akta?*
16. *Navedi in opiši primere upravnih aktov deklaratorne narave.*
17. *Kaj so to upravne odločbe in v kakšnem postopku so izdane?*
18. *Pojasni razliko med splošnim upravnim postopkom in posebnimi upravnimi postopki.*
19. *Kako se sproži sodni postopek v kazenskem pravu in kako v civilnem pravu?*
20. *Kateri vrsti sodnih aktov poznaš glede na urejanje vsebinskih in postopkovnih vprašanj?*

21. *Kaj je sodba? Katere druge akte tudi izdajajo sodišča?*
22. *Katere vrste sodb v kazenskem postopku poznaš?*
23. *Katere vrste sodb v civilnem postopku poznaš?*
24. *Kaj je upravni spor? Kdo ga sproži? Kako poteka ta postopek glede na dve možni stopnji?*
25. *Kaj je to pravni posel? Naštej nekaj primerov.*
26. *Pojasni pojem zastaranja pravice ter pojasni zakaj in kako pravice in obveznosti zastarajo.*
27. *Kaj je zastaralni rok? Ali obstajajo tudi pravice, ki ne zastarajo?*
28. *Kako je urejeno zastaranje na področju kazenskega prava?*
29. *Kako je urejeno zastaranje na področju civilnega prava?*
30. *Pojasni izraz priposestevanje na področju stvarnega prava. Katera pravna dejstva pogojujejo priposestevanje*
31. *Kaj je to pravovarstveni postopek?*
32. *Pojasni razliko med državnim pravnim varstvom in samozaščito (samopomočjo).*
33. *Pojasni pojem in naštej oblike samozaščite v kazenskem in civilnem pravu.*
34. *Kakšne posledice ima za storilca prekoračenje dopustnih meja samozaščite?*
35. *Kaj je to alternativno reševanje sporov (ARS) in čemu služi? Naštej nekaj oblik takšnega (ARS).*
36. *Pojasni pomen preventivnih ukrepov za varstvo pravnih razmerij. Naštej nekaj takih ukrepov.*
37. *V čem se kaže neodvisnost in samostojnost sodstva? V čem se kaže njegova nepristranskost?*
38. *Pojasnite štiri skupne faze postopka v upravnih, kazenskem in civilnih zadevah.*
39. *Kaj je značilno za upravnopravno varsto (tj. upravni postopek)?*
40. *Kdaj se vodi upravni postopek po uradni dolžnosti, kdaj pa na zahtevo stranke?*
41. *Kaj pomeni preiskovalno načelo v upravnem postopku?*
42. *Pojasnite razliko med skrajšanim upravnim postopkom in posebnim ugotovitvenim upravnim postopkom.*
43. *Kaj je značilno za kazenskopravno varsto (tj. kazenski postopek)?*
44. *Pojasnite razliko med legalitetnim načelom in načelom oportunitete v kazenskem postopku.*
45. *Pojasnite načelo kontradiktornosti, preiskovalno načelo in načelo materialne resnice v kazenskem postopku.*
46. *Kaj pomeni načelo dispozitivnosti v pravnem postopku; kdaj je omenjo z oficialnim načelom?*
47. *Zakaj pravimo, da so v pravnem postopku stranke prirejene? Kaj nam govori razpravno načelo v tem postopku?*
48. *Kaj pomeni načelo proste presoje dokazov?*
49. *Kaj pomeni načelo lura novit curia?*
50. *V kakšni povezavi sta izrek in obrazložitev sodne ali upravne odločbe?*
51. *Katere so štiri glavne sestavine sodne ali upravne odločbe?*
52. *Kaj je redno pravno sredstvo? Kaj se z njim doseže?*
53. *Kaj je instanca in kaj je instančna pot? Kaj stori organ druge stopnje?*
54. *Kaj pomeni, da je sodna ali upravna odločba dokončna oziroma pravnomočna?*
55. *Kaj je pogoj za pravno veljavnost (učinkovanje) posamičnega pravnega akta?*
56. *V čem je bistvo formalne pravnomočnosti in v čem materialne pravnomočnosti odločbe (res iudicata)?*
57. *Zakaj in v katerih primerih je mogoče razveljaviti, odpraviti ali spremeniti tudi formalno pravnomočno odločbo?*
58. *Kaj so izredna pravna sredstva? Naštej primere takih pravnih sredstev.*

59. *Kaj je to obnova postopka?*
60. *Kaj je zahteva za varstvo zakonitosti?*
61. *Kaj je zahteva za izredno omilitev kazni?*
62. *Kaj je revizija?*
63. *Ali pritožba navadno zadrži izvrševanje sodne ali upravne odločbe? Kaj pa izredna pravna sredstva?*
64. *Kaj so akti milosti? Navedi dva primera takih aktov.*
65. *Katera oblika pravnega varstva je izvršba? Katere odločbe so izvršljive?*
66. *Kaj je izvršilni naslov? S čim se ta praviloma ujema?*
67. *Kaj je izvršilni postopek sodišča? Kaj je izvršilni naslov?*
68. *Pojasnite razliko med davčno in sodno izvršbo.*
69. *Ali imajo sodišča pravico presojeti, ali se predpisi nižji od zakona z njim ujemajo ali ne?*
70. *O čem odločajo ustavna sodišča?*
71. *Kateri so tri najbolj tipične pristojnosti slovenskega Ustavnega sodišča?*
72. *Kaj je značilno za presojo ustavnosti in zakonitosti predpisov? Kako se takšen postopek prične?*
73. *Kaj je to konkretna presoja ustavnosti in zakonitosti?*
74. *Kaj je to ustavna pritožba?*
75. *Obstaja kakšno pravno sredstvo zoper odločbe Ustavnega sodišča?*

8. RAZLAGA PRAVNIH AKTOV Pavčnik (2007), str. 475-540

1. *Kateri dve vrsti obvezne razlage pravnih aktov poznaš glede na organ, ki je razlagalec akta?*
2. *Navedi nekaj glavnih vrst obveznih interpretacijskih (razlagalnih) pravil.*
3. *Obrazloži pomen in razvoj neobveznih interpretacijskih pravil, ki jih oblikuje pravna znanost.*
4. *Kaj so (klasične) metode razlage pravnih aktov? Kdo oblikuje metode?*
5. *Navedi glavne metode razlage pravnih aktov. Kaj je značilno za posamezno od njih?*
6. *Navedi nekaj glavnih interpretacijskih argumentov logične razlage pravnih aktov.*
7. *Na primeru pojasni argumentum a contrario (nasprotno razlogovanje).*
8. *Na primeru pojasni argumentum a simili ad simile podobnost, analogija).*
9. *Kaj je analogija? Kaj je analogia legis (zakonska) in kaj analogia iuris (pravna)? Pojasni te analogije na primerih.*
10. *Primerih pojasni argumentum a fortiori in njegove variante (z večjega na manjše, z manjšega na večje).*
11. *Na primeru pojasni argumentum a completudine (popolnost sistema).*
12. *Razloži sistematično metodo razlage pravnih aktov in še posebej uporabo časovnega in hierarhičnega kriterija ter kriterija specialnosti.*
13. *Pojasni zgodovinsko metodo razlage pravnih aktov. Kakšna je subjektivistična, kakšna objektivistična in kakšna dinamična zgodovinska razlaga?*
14. *Opredeli funkcionalno (teleološko, po namenu) metodo razlage pravnih aktov*
15. *Pojasni običajni vrsti red uporabe neobveznih razlagalnih pravil in razloge zanj.*
16. *Pojasni trditev, da so posamični pravni akti rezultat razlage splošnih pravnih aktov.*
17. *Katere posebnosti imata razlagi sodb in pravnih poslov kot posamičnih pravnih aktov.*

18. *Kaj pomeni in kako se izvede iskanje prave volje (pogodbenih) strank?*
19. *Pojasni razliko med deklarativno, restriktivno in ekstenzivno razlago pravnega akta glede na rezultat razlage.*
20. *Kaj je značilno za razlago ustave kot najvišjega splošnega akta?*
21. *Zakaj je treba razlagalno odločitev utemeljiti in kako to storimo?*

9. PRAVNE PRAZNINE

Pavčnik (2007), str. 381-403

1. *Kaj je to pravna praznina in zakaj nastane?*
2. *Gre pri pravni praznini za načrtno ali nenačrtno neureditev s strani normodajalca?*
3. *Naštej kakšen primer pravne praznine.*
4. *Kaj so to notranje pravne praznine? Navedi kakšen primer.*
5. *Kaj so to klasične pravne praznine ali zakonske pravne praznine? Naštej kakšen primer.*
6. *Kako se zapolni pravno praznino? Katero splošno pravno načelo pride pri tem v poštev?*
7. *Kje tiči nevarnost glede zapolnjevanja pravnih praznin v zvezi z načelom delitve oblasti?*
8. *Navedi primer iz kazenskega prava, ko je zapolnjevanje pravne praznine izrečno izključeno.*
9. *Ali obstaja v našem pravnem redu kakšna neposredna podlaga za zapolnjevanje pravnih praznin? Razloži.*
10. *Kaj so to pravne praznine v širšem smislu?*
11. *Pojasni načelo pravne kontinuitete, ki ga vsebuje Ustavni zakon za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije z dne 25. junija 1991.*
12. *Kaj je značilno za načelo diskontinuitete v povezavi s pravnimi prazninami in navedi kakšen primer takšnega načela?*
13. *Obrazloži naslednje metode zapolnjevanja pravnih praznin: analogia legis, analogia iuris, argumentum a contrario, ustaljena pravna praksa, moralna pravila in običaji, precedenčni pravni akt.*

10. SISTEMIZACIJA PRAVA

Pavčnik (2007), str. 565- 594

1. **Naštej temeljne sistemizacijske enote.** Temeljna sistemizacijska enota je splošno in abstraktno pravno pravilo.
2. **Kaj je značilno za pravno ustanovo oz. pravni institut? Navedi nekaj primerov.** PRAVNA USTANOVA (pravni institut) je širša sistemizacijska enota-zajema pravna pravila, ki na enak način urejajo isto vrsto ali isti sklop družbenih razmerij. Pravne ustanove so lahko ožje ali širše (npr. Pravni posel-pogodba-posamezne vrste pogodb, kakor sta kupoprodajna in posojilna pogodba).

3. **Kaj je to pravna panoga? Navedi nekaj primerov.** Je širša sistemizacijska enota. V njo sodijo pravna pravila in pravne ustanove, ki na enak način urejajo določeno širše in v sebi sklenjeno področje družbenih razmerij. Nekatero tipične ustanove:
ustavno pravo - volilna pravica, državljanstvo, državni poglavar, vlada,...
civilno pravo - pravni subjekt, zloraba pravice, pogodba, škoda,...
kazensko pravo - kaznivo dejanje, silobran, pomilostitev,...
upravno pravo – javna uprava, državna uprava, upravni organ, javna služba,...
mednarodno pravo – država, diplomat, mednarodna pogodba, vojna, nevtralnost,...

4. **Katere so klasične pravne panoge?** To so **ustavno pravo, civilno pravo, družinsko pravo, gospodarsko pravo, delovno in socialno pravo, upavno pravo, finančno pravo, kazensko pravo, postopkovno pravo, mednarodno (javno)pravo in mednarodno zasebno pravo.**

5. **Katera so temeljna pravna področja?** Slonijo na dvodelbah prava na **notranje (državno) in mednarodno pravo, materialno in formalno pravo ter na javno in zasebno pravo.**

6. **Kaj so to veliki pravni sistemi (pravni krogi oz. pravne družine)? Naštej jih.**

7. **Katera področja ureja ustavno pravo kot pravna panoga? Katera so med temi tri tipična področja?** Zajema pravna pravila in pravna načela o temeljih državnopravne ureditve. Najbolj tipična področja so temeljna načela o obliki države, temeljne(človekove) pravice in dolžnosti ter ustroj države (prostojnosti državnih organov in razmerja med njimi)

8. **Pojasni razliko med ustavnim materialnim in procesnim pravom.**

9. **Kaj je značilnost civilnega prava kot pravne panoge? Katera področja ureja?** Je celota pravnih pravil (ki so povečini dispozitivne narave) in pravnih načel, ki urejajo osebna in premoženjska razmerja, v katerih so pravni subjekti enakopravni in avtonomni. Velja načelo avtonomije, ki velja vse dotlej, dokler pravni subjekti svobodno oblikujejo medsebojne pravice in obveznosti. To načelo pa omejujejo nekatera prisilna (kogentna) pravna pravila, ki preprečujejo, da bi pravni subjekti zlorabljali svojo avtonomijo.

10. **Katera področja spadajo v splošni del civilnega prava, katere pa so podpanoge civilnega prava?** Civilno pravo obsega skupna pravila (splošni del civilnega prava) ter stvarno, obligacijsko in dedno pravo. Podpanoge so avtorsko pravo, stvarno pravo, obligacijsko pravo in dedno pravo

11. **Kaj je značilnost stvarnega prava?** Je podpanoga civilnega prava, ki se nanaša na pravna razmerja med ljudmi glede na stvari.. Vrste stvarnih pravic (absolutne pravice, ki učinkujejo proti vsakomur; lastninska pravica, služnostna pravica, zatavna pravica) so določene s kogentnimi pravnimi pravili.

12. **Kaj je značilnost obligacijskega prava?** Je podpanoga civilnega prava in ureja obveznostna razmerja med pravnimi subjekti kot udeleženci teh razmerij. V obligacijskih razmerjih je ena stranka (dolžnik) zavezana, da nekaj stori, opusti ali dopusti, druga stranka (upnik) pa je upravičena, da zahteva izpolnitev te obveznosti. Obveznostna razmerja so pravnoposlovne narave in neposlovne narave.

13. **Pojasnite razliko med pravnoposlovnimi in neposlovnimi obveznostmi v okviru obligacijskega prava.** Pravnoposlovne obveznosti (temeljijo na enostranskih obveznostnih poslih ali pa na pogodbah) in neposlovne obveznosti (odškodninske obveznosti).

14. **Kaj je značilnost dednega prava?** Je podpanoga civilnega prava in ureja prehod premoženja umrlega na drugo osebo. Deduje se bodisi na temelju zakona (zakonito dedovanje) ali pa na temelju oporoke (oporočno dedovanje).

15. **Kaj je značilnost avtorskega prava?** Je posebna podpanoga civilnega prava, ki je urejeno s posebnim zakonom. Ureja osebna in premoženjska razmerja glede duhovnih stvaritev glede književnosti, umetnosti in znanosti.

16. **Kaj je značilnost družinskega prava kot pravne panoge? Katera razmerja ureja?** Družinsko pravo je skupek pravnih pravil in načel, ki urejajo zakonsko zvezo, izvenzakonsko skupnost, razmerja med starši in otroki, posvojitev, rejništvo in skrbništvo. Pravila družinskega prava so povečini kogentna. Poglavitne ustanove družinskega prava so v javnem interesu (v ustavi: "država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja za to varstvo potrebne razmere")

17. **Kaj je značilnost gospodarskega kot pravne panoge? Pojasni razliko med statusnim gospodarskim pravom in pravom gospodarskih poslov.** Gospodarsko (trgovinsko) pravo obsega pravna pravila in načela, ki urejajo pravni status in pravne posle gospodarskih subjektov. Temeljni podpanogi sta: STATUSNO GOSPODARSKO PRAVO se nanaša na tipologijo gospodarskih subjektov, na njihovo ustanavljanje in prenehanje, na njihovo pravno osebnost in na notranjo organizacijo posameznih vrst gospodarskih subjektov. PRAVO GOSPODARSKIH POSLOV pa se osredotoča na pravne posle, ki jih sklepajo gospodarski subjekti. V to pravno podpanogo sodijo pravna pravila in načela o skupnih značilnostih gospodarskih poslov, o poglavitnih pravnih poslih in o tipičnih gospodarskih poslih.

18. Kaj je značilnost delovnega in socialnega prava kot pravne panoge? Delovno pravo je celota pravnih pravil in načel glede delovnih razmerij. Sestavljata ga individualno in kolektivno pravo, ki sta med seboj povezana. Socialno pravo (pravo socialne varnosti) vključuje tudi pravice, ki jih imajo delavci na temelju delovnega razmerja, a jih daleč presega ker ima pravico do ustrezne socialne varnosti vsakdo že kot član družbe (pravica do pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti, socialno varstvo,...)

Za delovno in socialno pravo so pomembna pravna načela človekovega dostojanstva

in socialne države, svobode dela, proste izbire zaposlitve, varstva pri delu, sindikalne

svobode in solidarnosti,..

19. Kaj je značilnost upravnega prava kot pravne panoge? Na katera glavna področja delimo upravno pravo? Upravno pravo obsega pravna pravila in načela o organizaciji in dejavnosti državne in javne uprave, o pravicah in pravnih dolžnostih v upravnopravnih razmerjih ter o nadzorovanju in odgovornosti pravnih organov. Upravnopravna so samo tista pravna razmerja, v katerih je ena stranka nosilec oblasti oz. javnega pooblastila, da kot oblastno nadrejeni subjekt odloči o pravici, obveznosti ali koristi drugega pravnega subjekta. Posebnost upravnega prava je, da so upravne zadeve vselej v javnem interesu. Upravno pravo delimo na: organizacijsko upravno pravo , materialno upravno pravo in upravno postopkovno pravo

20. Kaj je značilnost finančnega prava kot pravne panoge? Na katere podpanoge ga delimo? Finančno pravo ureja finančno dejavnost države in finančnopravna razmerja med pravnimi subjekti. Vključuje pravna pravila in načela o finančnem poslovanju državnih organov glede zbiranja, delitve in uporabe dohodkov zaradi financiranja javnih dejavnosti. Ureja tudi organizacijo in poslovanje bank, plačilni promet v državi in nadzor nad tem prometom. Podpanoge finančnega prava so PRORAČUNSKO, DAVČNO in MONETARNO-BANČNO PRAVO.

21. Kaj je značilnost kazenskega (materialnega) prava kot pravne panoge? Kazensko pravo je celota pravnih pravil in načel, ki opredeljujejo kazniva dejanja, kazensko odgovornost in kazenske sankcije. Opisi kaznivih dejanj zajemajo vse tiste kazenske pravne prepovedi in zapovedi, ki varujejo temeljne človeške in družbene dobrine.

22. Katera so temeljna načela kazenskega materialnega prava (naštej vsaj tri) ter kako ločimo njegov splošni del od posebnega dela?

Temeljna načela kazenskega prava:

- 1* načela človekovega dostojanstva in humanosti (prepoved smrtne kazni, mučenja...)
- 2* načelo legitimnosti in omejenosti represije
- 3* načelo zakonitosti
- 4* načelo subjektivne ali krivdne odgovornosti
- 5* načelo sorazmernosti med kaznivim dejanjem in kaznijo

Kazensko pravo ima:

- 6* **splošni del** - njegov predmet so že zgoraj navedena načela
- 7* **posebni del** - zajema opise posameznih kaznivih dejanj, ki so razvrščena v 21 poglavij

23. **Kaj vse spada v okvir kaznovalnega prava?** To so tudi druge vrste kaznivih ravnanj (kazensko pravo v širšem smislu); disciplinski prestopki in prekrški.
24. **Kaj je to postopkovno pravo kot pravna panoga? Katere tri najbolj tipične pravne postopke poznaš?** Postopkovno pravo zajema sodne in druge postopke (npr. upravnega), v katerih se odloča o pravicah in dolžnostih strank v konkretnih pravnih zadevah. Sestavljajo ga pravna pravila in načela o organizaciji in načinu delovanja pristojnih organov v posameznih vrstah postopka. Postopkovna pravila so tehnično zelo izdelana in so povečini kogentne narave. Tipični pravni postopki so Kazensko procesno pravo, civilno procesno pravo in upravni postopek z upravnim sporom.
25. **Kaj je to mednarodno javno pravo kot pravna panoga in katere področja ureja?** Mednarodno javno pravo je pravna panoga, ki ureja mednarodna razmerja med subjekti mednarodnega prava. V njem so kot subjekti priznani zlasti države in nekatere mednarodne organizacije (npr. OZN). Ureja pravila o oblasti države v času in prostoru, mednarodna območja, mednarodne organizacije in sklepanje pogodb med njimi, o odgovornosti držav za protipravna (deliktna) ravnanja.
26. **Kaj je značilno za razmerje med mednarodnim pravom in državnim pravom? Katera teorija se je uveljavila pri nas in kaj pomeni?** Ustava RS sprejema načelo, da morajo biti zakoni in drugi predpisi v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo. Če so mednarodne pogodbe ratificirane in objavljene, se uporabljajo neposredno. To je monistična teorija.
27. **Kaj je to mednarodno zasebno pravo kot pravna panoga in katera področja ureja? Naštejte njegove podpanoge?** Mednarodno zasebno pravo na posreden ali neposreden način ureja statusna, družinska, premoženjska in še nekatera druga materialnopravna razmerja s tujo pravo.
28. **Je mednarodno zasebno pravo državno ali mednarodno pravo v ožjem pomenu? Pojasnite.** Mednarodno pravo v ožjem pomenu je državno pravo, saj ureja odnose med posameznimi državami, njihovimi združenji ter njihov položaj v širšem mednarodnem prostoru, in nenazadnje morajo biti tudi zakoni in ostali akti usklajeni z mednarodnimi pogodbami. Mednarodno zasebno pravo pa ureja zgolj statusna, družinska in razna razmerja s tujo pravo.
29. **Kaj so to kolizijska pravila v mednarodnem zasebnem pravu in naštejte nekaj takšnih pravil?** KOLIZIJSKA PRAVILA so pravila formalnega prava, ker ne urejajo vsebine posameznih pravnih razmerij. Določajo, katero pravo naj se uporabi za posamezne vrste pravnih razmerij. (pravo državljanstva za statusna in družinskopravna razmerja, pravo, kjer je stvar za stvarnopravna razmerja in za pogodbe glede nepremičnin, pravo kraja, kjer je nastopila škodna posledica za odškodninska razmerja in materialno pravo sodišča,..)

30. Pojasnite delitev na materialno in formalno pravo? Katera podpodročja zajema formalno pravo? MATERIALNO PRAVO - če gre za pravice in pravne dolžnosti v primarnih (temeljnih) razmerjih med pravnimi subjekti (pri pravicah in pravnih dolžnostih pravnih subjektov v pogodbenih razmerjih, v razmerjih med zakoncema, lastninska pravica, pri pravicah in dolžnostih državnih organov)

Tipični pravni panogi materialnega prava sta:

- 8* **civilno pravo**
- 9* **kazensko pravo**

FORMALNO PRAVO ureja:

- 10* **ustroj pravnih oseb (organizacijsko pravo)**
 - 11* **postopek, v katerem se pravice in pravne dolžnosti oblikujejo, uporabljajo in varujejo (postopkovno pravo)**
 - 12* **zunanjost spoznavno obliko, ki jo morajo imeti normativni pravni akti in pravna dejanja, da so pravno veljavni**
- Formalnopravna pravila lahko pogojno označimo kot sekundarna pravna pravila.

31. Pojasni delitev prava na javno in zasebno pravo. Naštete nekaj pravnih panog iz obeh skupin.

JAVNO PRAVO - zanj so značilna pravna razmerja, v katerih so pravni subjekti drug drugemu nad- in podrejeni.

Nosilec podrejanja (subordinacije) je država kot organ oblasti, ki pravna razmerja prisilno oklepa in prek njih udejanja javne (splošne) interese.

Podrejeni subjekti so naslovljenci pravnih dolžnosti, ki jim ustreza pristojnost države, da se po uradni dolžnosti (ex officio) odziva na pravne kršitve ter na to, če so podane vse pravne predpostavke, izreka pravne sankcije.

Pravne panoge so USTAVNO, UPRAVNO, FINANČNO, KAZENSKO, POSTOPKOVNO, MEDNARODNO JAVNO in CERKVENO PRAVO (imajo ga države, kjer država in cerkev nista ločeni).

ZASEBNO PRAVO - v njem so pravni subjekti drug drugemu prirejani (enakopravni). Prirejani subjekti so avtonomni in pravno svobodni.

Pravni subjekti uresničujejo zasebne interese in glede na to sami odločajo, ali bodo sprejemali obveznosti in ali bodo aktivirali pravice, ki jim pripadajo.

V zasebnem pravu so pravna pravila povečin dispozitivne narave.

Pravne panoge so CIVILNO in GOSPODARSKO (TRGOVINSKO) PRAVO.

32. Kaj so splošne značilnosti religioznih oz. tradicionalnih pravnih sistemov, kako se te razlikujejo (če se) od nacionalnega oz. državnega prava v državah, kjer je takšno tradicionalno pravo uveljavljeno?

Kaj je državna suverenost & zorni koti

suverenost

- državna oblast je najmočnejša in najvišja sile v družbi, ker ima monopol nad sredstvi prisiljevanja

zunanja suverenost

- neodvisnost ene državne organizacije nasproti drugim državnim organizacijam enake vrste
- je relativna, zaradi čedalje večje medsebojne odvisnosti držav
- država je zunanje suverena, dokler na pravno obličen način ne prevzame dolžnosti, da se podreja zapovedim in predpisom, ki jih enostransko narekuje druga država

notranja suverenost:

- monopol nad razpolaganjem s sredstvi fizičnega prisiljevanja in nad njegovim izvrševanjem
- državno oblast štejemo za vrhovno, samostojno, izvirno, vseobsežno in enotno

Avtentična razlaga normativnih pravnih aktov

Avtentična razlaga spada pod obvezno razlago, kjer sta oblikovalec pravne določbe in njen razlagalec identična. Obvezna je tudi tista, ki nastaja v procesu uporabljanja prava in je naložena državnim organom. Če gre za **zakon** ali kakšen drug oblastni splošni pravni akt, sprememba ni mogoča. V poštev lahko prihaja nova izdaja zakona (spremenjena ali dopolnjena) ali pa njegova avtentična razlaga, ki sporno in dvoumno besedilo na novo opredeli. Avtentična razlaga ni prava razlaga zakona, v resnici je le njegovo preoblikovanje, ki ima vse značilnosti novega pravnega besedila.

Ima povratno moc, njena casovna veljavnost se ujema z veljavnostjo interpretiranega akta.

Kako se razlikuje materialno in formalno pravo

MATERIALNO PRAVO – o njem govorimo če gre za pravice in pravne dolžnosti v primarnih (temeljnih) razmerjih med pravnimi subjekti.

Za to vrsto prava gre:

- 13* pri pravicah in pravnih dolžnostih pravnih subjektov v pogodbenih razmerjih (npr. pri kupoprodajni pogodbi),
- 14* v razmerjih med zakoncema,
- 15* v razmerjih glede stvari (npr. pri lastninski pravici),
- 16* pri pravicah in dolžnostih državnih organov,
- 17* pri temeljnih (ustavnih) pravicah in dolžnostih,

Tipični pravni panogi materialnega prava sta **civilno** in **kazensko (materialno) pravo**.

FORMALNO PRAVO ureja:

- 18* ustroj pravnih oseb (**organizacijsko pravo**),
- 19* postopek, v katerem se pravice in pravne dolžnosti oblikujejo, uporabljajo in varujejo (**postopkovno pravo**) in
- 20* zunanjo spoznavno obliko, ki jo morajo imeti normativni pravni akti in pravna dejanja, da so pravno veljavna.

Svojska formalnopravna pravila so tista, ki urejajo posamezne vrste postopkov – prototipi postopkovnega prava so:

- 21* civilno postopkovno (procesno) pravo,
- 22* kazensko postopkovno (procesno) pravo,
- upravno postopkovno procesno pravo,

Definiraj demokratične in birokratične organe in navedi razliko(e?) med njimi.

birokratični državni organi - postavljeni od višjega organa in odgovorni za svoje delo višjemu organu

demokratični državni organi - osebe voljene od širših plasti prebivalstva in odgovorne volivcem

Derogacijska klavzula - kaj razumeš pod tem pojmom in kateri dve vrsti poznamo?

- derogacijska klavzula: kako naj se splošni pravni akti spreminjajo v času in prostoru, kako naj vplivajo drug na drugega, kako naj si sledijo
- izrecna derogacijska klavzula: konec časovne veljavnosti je opredeljen v prehodnih in končnih določbah, kjer je točno navedeno kateri nižji ali starejši pravni akti ne bodo veljali in v kakšnem obsegu
- splošna derogacijska klavzula: če je v njej rečeno, da se razveljavljajo vsi predpisi ki so v nasprotju z novim splošni pravnim aktom, ne da bi bili ti predpisi posebej naštet

Pojmovno opredeli sklepanje po podobnosti (v smislu analogije legis) ter argumentum a contrario. V čem je razlika med njima?

zakonska analogija (analogia legis):

- ima širši domet kot analogia intra legem
- posamična analogija: izhajamo od primera, ki je urejen z določenim zakonskim ali drugim pravnim pravilom in od tega primera sklepamo na neurejeni primer
- neurejeni primer se ne sklada z urejenim primerom v celoti, ampak v bistvenih lastnostih
- bistvene lastnosti so vrednostno merilo, prek katerega sklepamo, da za neposredno neurejen primer velja ista pravna posledica, kot za pravno urejenega
- primera si morata biti v bistvenem enaka

ARGUMENTUM A CONTRARIO – sklepanje po nasprotnem razlogovanju

definicija:

- določena pravna posledica velja samo za tisti konkretni dejanski stan, ki izpolnjuje izrecno navedene predpostavke zakonskega dejanskega stanu
- če te izrecno navedene predpostavke niso podane, sklepamo da za takšen primer pravna posledica ne velja
- ugotovitev, da se vse sestavine zakonskega dejanskega stanu so razlog za določeno pravno posledico
- sestavine morajo biti dovolj določno opredeljene
 - sklepamo, da pravna posledica velja samo za dejanski stan s takšnimi sestavinami
 - sklepamo, da pravna posledica ne velja za dejanski stan, ki takih sestavin nima

uporaba:

- argumentum a contrario je lahko sredstvo, s katerim ugotovimo, da gre za pravno praznino, ne more pa zapolnjevati pravnih praznin
- pomemben je za razlaganje tistih predpisov, ki določajo pristojnost državnih organov in upravičenj

razmerje(razlika) med zakonsko analogijo in argumentum a contrario

- nista vzporedna, ni ju mogoče sočasno uporabljati
- temelj zakonske analogije: neposredno pravno urejeni in neurejeni primer sta si v bistvenem podobna
- temelj argumentum a contrario: neposredno pravno urejeni in neurejeni primer sta si v bistvenem različna
- zakonska analogija: bolj se uporablja v civilnem, v kazenskem pravu pa je prepovedana
- argumentum a contrario: uporablja se v civilnem in v kazenskem pravu
-

V čem so temeljne zna

ilnosti pravnega pogleda na državo? BI se bilo mogoče izogniti temu, da je država pravna oseba?

PRAVNI POGLEDI NA DRŽAVO

Jellinek:

- državo je pravna oseba, ima pravno sposobnost in je samostojni nosilec pravic
- temelj države je ozemlje in prebivalci, ki v okviru države uresničujejo svoje namene
- država kot namensta enotnost

Kelsen:

- država je personifikacija pravnega reda
- država je zgolj sistem pravnih norm, med državo je identična pravnemu redu – monistična teorija
- zanika obstoj države kot samostojnega pojava

Nebi se bilo mogoče izogniti, saj država nebi morala opravljati in nastopati v pravnih poslih, če ji nebi bila priznana pravna subjektiviteta.

Opreделите pojem normativnega pravnega akta! Kateri sta pglavitni vrsti teh aktov? Za vsako od obeh vrst navedite tri primere!

definicija:

- nosilec pravnih sprememb, ki se nanašajo na nastajanje, spreminjanje in razveljavljanje
- navzven je spoznaven kot ustrezna izjava volje, katere pomen so pravna pravila
- je izjavno dejanje pravnega subjekta, s katerim se ustvari pravno pravilo

splošni pravni akti:

- pomenski nosilci splošnih in abstraktnih pravnih pravil
- vsebina zadeva širši krog individualno nedoločenih naslovnikov, ki se pojavijo v zamišljenem razmerju

posamični pravni akti:

- splošna in abstraktna pravila normativno individualizirajo in konkretizirajo
- vsebina akta se nanaša na določeno pravno osebo in na posamično razmerje
- zasebni: enostranski in dvostranski (*oporoke, pogodbe*)
oblastni: upravni in sodni akti, s katerimi državni organi odločajo o določenih zadevah

Eden od razlagalnih argumentov je tudi argumentum a cohaerentia. Pojasnite nejkovo izhodišče in njegove tri nosilne argumente!

ARGUMENTUM A COHAERENTIA

definicija:

- temelji na domnevi, da je pravni sistem notranje povezana celota in da v njem ne sme biti antinomij
- antinomija: če so v pravnem sistemu pravila, ki so med seboj nezdržljiva
- argumentum a cohaerentia napoti na merila, ki omogočajo, da odpravimo neuskklajenost med pravnimi pravili

časovni argument:

- upošteva čas, v katerem je pravni akt nastal (*mlajši pravni akt razveljavi starejšega*)

argument hierarhije:

- opira se na stopnjo avtoritete organa, ki je pravni akt ustvaril (*višji pravni akt razveljavi nižjega*)

argument specialnosti

- izhaja iz tega, da je treba enako obravnavati subjekte, ki sodijo v isto kategorijo (*mlajši specialnejši akt razveljavi starejšega splošnega*)

Hart opredeljuje pravo kot splet primarnih in sekundarnih pravnih pravil in ga označuje kot "srce" pravnega sistema. Ustavite se, pri sekundarnih pravnih pravilih, jih na kratko pojasnite in povejte, v čem je njihov pomen!

Sama **primarna pravila** nalagajo dolžnosti in povedo, kaj posamezniki morajo oz. česa ne smejo storiti.

Sekundarna pravna pravila, ki odpravljajo pomanjkljivosti primarnih so:

1* **nedoločnost** primarnih pravil odpravlja **pravilo o priznanju veljavnosti** (rule of recognition) – določa lastnosti primarnih pravil, da jih lahko identificiramo kot pravila določenega pravnega sistema; za veljavnost primarnih pravil zadošča, da so splošno uveljavljena, za veljavnost sekundarnih pa je potrebno, da jih državni uradniki sprejemajo kot skupne standarde uradnega delovanja in se po njih tudi dejansko ravnaajo

2* **statičnost** primarnih pravil odpravljajo **pravila o spreminjanju** (rules of change) – pooblaščajo, da posamezniki ali enote posameznikov (npr. zakonodajni organi) primarna pravila spreminjajo, razveljavljajo in uvajajo nova

3* **neučinkovitost** primarnih pravil odpravljajo **pravila o sojenju** (rules of adjudication) – opredeljujejo sodne organe in postopek, v katerem pristojne osebe oblastno presodijo, ali so bila primarna pravila kršena, da v primeru kršitve izrečejo ustrezno sankcijo in s tem prispevajo k temu, da so pravna pravila učinkovita.

Značilnosti moderne države

Moderna država ima na razpolago niz ukrepov, cel sistem, ki državljanem in prostor, varujejo pred nepremišljenimi posegi in neželenimi smermi razvoja. Moderna država upošteva aktivne državljanem, zato lahko pričakujemo, da se bodo sprožili varovalni sistemi. Oblast pa se v moderni državi deli na: ZAKONODAJNO, IZVRŠNO in pa SODNO OBLAST.

Običaj in običaji v formalnem pravnem viru

običaj kot formalni pravni vir:

- **uzance:** običaji, ki so zapisani in prevzeti v posebno zbirko (*tudi sinonim za formalni pravni vir*)
 - uzance oblikujejo jih tisti družbeni organi, ki se strokovno ukvarjajo z družbeno prakso– sodišča
- **sklicevanje:** pravno pravilo ne prevzema vsebine običaja neposredno, ampak se nanj le sklicuje
 - uporabno ko je družbeno življenje tako raznoliko, da ni mogoče predvideti vseh tipov vedenja in ravnanja
 - pravo lahko zapoveduje, naj posamezniki ravnajo v skladu z običaji
 - **pravo** ki običaje sankcionira izraža zapoved, da je treba poznati tista pravila, ki se na običaj navezujejo
 - pri **sklicevanju na običaj** pravo določa meje, v katerih se običaj uveljavlja

Argument koherentnosti – Argumentum a coherentia

Argumentum a cohaerentia je razlagalni argument, ki temelji na domnevi, da je pravni sistem notranje povezana usklajena celota in da zato v njem ne sme biti antimonij.

Za antimonijo gre, če so v pravnem sistemu pravila, ki so med seboj nezdružljiva (inkompatibilna).

Primer: Nezdružljivo je npr. pravilo, ki zapoveduje, s pravilom, ki prepoveduje določeno storitev.

Argumentum a cohaerentia napotuje na merila (argumente), ki omogočajo, da ta in tudi druga nasprotja oz. neuskklajenost med pravnimi pravili odpravimo. Znani so zlasti trije argumenti te vrste:

23* **časovni (kronološki) argument** - upošteva čas, v katerem je pravni akt nastal (Lex posterior derogat legi priori),

24* **argument hierarhije** - opira se na stopnjo avtoritete organa (argument avtoritete), ki je pravni akt ustvaril (Lex superior derogat legi inferiori),

25* **argument specialnosti** - izhaja iz tega, da je treba enako obravnavati subjekte, ki sodijo v isto kategorijo (Lex specialis derogat legi generali).

Kogentna, dispozitivna dispozicija, striktna in elastična dispozicija

Primarna dispozicija lahko dopušča, da pravni subjekt dispozicijo pravnega pravila zamenja z novo (lastno) dispozicijo, ki mora biti oblikovana v mejah pravnega upravičenja – te dispozicije imenujemo **dispozitivne dispozicije**.

Dispozicije z raztegljivimi (elastičnimi) pojmi relativno nedoločeno opisujejo, kako naj se vedemo in ravnamo (npr. »kot dober gospodar, javni interes«). Gre za pojme, ki so vsebinsko soodvisni od okoliščin primera in od izoblikovnih standardov vedenja in ravnanja. So pojmi s spreminjajočo se vsebino. S tem, da se njihova vsebina prilagaja raznolikim dejanskim okoliščinam, je omogočeno, da je merilo ravnanja enako v okoliščinah, ki so si v bistvenem podobne, različno pa v okoliščinah, ki se od prvih bistveno razlikujejo.

Kogentna dispozicija = striktno določeno kakšna mora biti. Značilno je za kazensko pravo.

1.ZNAČILNOSTI MODERNE DRŽAVE:

ima organizirano in suvereno oblast, ki se razteza nad določenim teritorijem in prebivalstvom. Pomembne temeljne lastnosti moderne države so sekularnost, demokratičnost in organiziranost v pomenu p.države (ne vem če bi pr tem vpr.loh pisal mau kj o razvoju moderne države-če gdo kj ve naj pove)

3.ARGUMENT KOHERENOSTI:

je razlagalni argument, ki temelji na domnevi da je pravni sistem notranje usklajena celota in da zato v njem ne sme biti antimonij(za antimonijo gre.če so v p.sistemu pravila,ki so med seboj inkompatibilna)

Napotuje na merila, ki omogočajo da ta in tudi druga nasprotja oz. neuskklajenost med p.pravili odpravimo.Znani so zlasti 3 argumenti te vrste:

-argumenti kronologije

-argumenti hierarhije

-arg.specialnosti

4.KONGENTNA,DISPOZITIVNA,STRIKTNA IN ELASTIČNA DISPOZICIJA

-striktna dispozicija:natančno in jasno je že iz njenega opisa razvidno,kako naj se pravni subjekti vedejo in ravnajo. Striktno sporočilo vsebujejo matematični znaki,jezikovni znaki pa so že po svoji naravi pomensko porozni in jih spremlja ustrezen rob dvoma.

-dispozitivna dispozicija:to so dispozicije ki dopušča, da pravni subjekt dispozicijo pravnega pravila zamenja z novo(lastno)dispozicijo,ki mora biti oblikovana v mejah p.upravičenja.Če p.subjekt te možnosti ne izrabi,ga zavezuje dispozicija,ki je določena v zakonu ali drugem formalnem p.viru

-elastične dispozicije(js bi rekla da je tuki mislil na dispozicije z elastičnimi pojmi):dis. z elastičnim pojmi relativno nedoločeno opisujejo kako naj se vedemo in ravnamo.nedoločni(raztegljivi) pojmi so pojmi s spreminjajočo se vsebino.S tem da se njihova vsebina prilagaja raznolikim dejanskim okoliščinam, je omogočeno, da je merilo ravnanja enako v okoliščinah, ki so si v bistvenem podobne, različno pa v okoliščinah ki se od prvih bistveno razločujejo.

OBIČAJ IN OBIČAJI V FORMALNEM P.AKTU

običaj kot formalni pravni vir:

- uzance: običaji, ki so zapisani in prevzeti v posebno zbirko (*tudi sinonim za formalni pravni vir*)
 - uzance oblikujejo jih tisti družbeni organi, ki se strokovno ukvarjajo z družbeno prakso– sodišča
- sklicevanje: pravno pravilo ne prevzema vsebine običaja neposredno, ampak se nanj le sklicuje
 - uporabno ko je družbeno življenje tako raznoliko, da ni mogoče predvideti vseh tipov vedenja in ravnanja
 - pravo lahko zapoveduje, naj posamezniki ravnajo v skladu z običaji
 - pravo ki običaje sankcionira izraža zapoved, da je treba poznati tista pravila, ki se na običaj navezujejo
 - pri sklicevanju na običaj pravo določa meje, v katerih se običaj uveljavlja

pravne praznine v širšem pomenu besede in katera načela

Praznine v širšem pomenu besede se od klasičnih pravnih praznin razlikujejo po tem, da so to obsežnejša pravna področja, ki kot celota niso pravno urejena. S pravnimi prazninami v širšem pomenu imajo opraviti države, ki nastanejo na novo, ali pa države, v katerih se tip ureditve v celoti kakovostno spremeni.

NAČELU PRAVNE KONTINUITETE.

NAČELU PRAVNE DISKONTINUITETE.

družinsko pravo. Ali je zasebno ali javno utemelji

DRUŽINSKO PRAVO

skupek pravnih pravil in načel, ki urejajo zakonsko zvezo, izvenzakonsko skupnost, razmerja med starši in otroci, rejništvo, skrbništvo

načelo avtonomije je zelo omejeno

pravila civilnega prava so večinoma kongentna

zasebno pravo: subjekti so enakopravni, avtonomni in pravno svobodni, uresničujejo lastne interese

panoge: civilno, gospodarsko, **družinsko** in delovno ter mednarodno zasebno pravo

poslovna in pravna sposobnost fizičnih in pravnih oseb

pravna sposobnost pravne osebe

- ožja, bolj omejena kot pri fizičnih osebah
- ne more imeti pravic in dolžnosti, ki temeljijo na človekovih naravnih lastnostih
- pravnim osebam je dovoljeno tisto, kar je predvideno kot njihova pristojnost
- sposobnost je omejena na dejavnost zaradi katere je bila pravna oseba ustanovljena in pravno priznana

poslovna sposobnost pravne osebe

- giblje se v mejah pravne sposobnosti
- v tem območju smejo delovati njeni organi
- prevzema odgovornost za pravice, ki jih ima

Jellinekov pogled na državo

PRAVNI POGLEDI NA DRŽAVO

Jellinek:

- državo je pravna oseba, ima pravno sposobnost in je samostojni nosilec pravic
- temelj države je ozemlje in prebivalci, ki v okviru države uresničujejo svoje namene
- država kot namensta enotnost

razlogi za prenehanje veljavnosti zakona

Konec veljavnosti je lahko določen in izražen na več načinov.

Pomembno je, da je konec veljavnosti kar najbolj natančno opredeljen. Najbolj enostavni je, da že sam splošni pravni akt pove, kdaj se izteka njegova veljavnost. V pravni praksi ta možnost ni najbolj pogosta, saj splošni pravni akt praviloma ne more določiti do kdaj naj velja, ker je to odvisno od njegove učinkovitosti in od spreminjajočih se družbenih razmer.

Najbolj pogosto pa je, da **splošni pravni akt** (npr. zakon) neha veljati v trenutku, ki ga označi kasnejši (mlajši) pravni akt, s katerim je ustrezno pravno področje na novo pravno urejeno ali vsaj spremenjeno in dopolnjeno (npr. novi kazenski zakonik razveljavi starega).

ARGUMENT AVTORITETE:

Lex superior derogat legi inferiori - višji splošni pravni akt razveljavi nižjega

ČASOVNI ARGUMENT:

Lex posterior derogat legi priori - mlajši splošni pravni akt razveljavi starejšega, kolikor ima njemu nasprotno vsebino

ARGUMENT SPECIALNOSTI V POVEZAVI S ČASOVNIM ARGUMENTOM:

Lex specialis posterior derogat legi generali priori - mlajši specialnejši splošni pravni akt razveljavi starejšega splošnega, kolikor mlajši bolj specialno ureja tisto stvarino, ki je bila prej opredeljena v splošnejšem pravnem aktu

pojasni pojem pravnomo

nosti in s katerima vrednotama se tesno povezuje

Pravnomočnost konkretnega oblastnega pravnega akta pomeni, da:

26* pravne odločbe ni več mogoče izpodbijati z rednimi pravnimi sredstvi (**neizpodbojnost** ali **formalna pravnomočnost** pravne odločbe) in

27* so tako prizadete stranke kot državni organi vezani na vsebino pravne odločbe (**materialna pravnomočnost**).

Pravnomočno odločeno zadevo sprejemamo kot pravno pravilno in resnično (Res iudicata pro veritate accipitur).

Pravnomočna odločba je dokončna in ustvarja pravo za vse tiste, ki se jih zadeva tiče (Res iudicata facit ius inter partes).

Vrednoti:

Pravnomočnost preprečuje, da bi bilo še enkrat mogoče odločati o isti zadevi (prepoved dvakratnega obravnavanja zadeve, ki je že pravnomočna: Ne bis in idem).

Pravnomočnost prav tako omogoča da se ne posega več v pridobljene pravice.

Zakonski jezik in njegove plasti

Izhodišče zakonskega jezika je splošni pogovorni jezik, ki ga pomensko določamo glede na vsakdanjo in splošno rabo.

zakonski jezik

- izhodišče zakonskega jezika je pogovorni jezik
- zakonski jezik je vselej nad pogovornim
- splošni pogovorni jezik je izhodišče za razumevanje zakona
- razlagalčeva dolžnost je, da ugotovi, kakšne vrste izrazov zakon vsebuje in h kakšnim zvrstem izrazi sodijo

Običajno izhajamo iz tega, da **gre za splošni pogovorni jezik**, kolikor ni tehtnih razlogov, ki ta odstop utemeljujejo.

Druga zvrst zakonskega jezika so **splošni izrazi in besede, ki imajo v pravu drugačen pomen**, kot ga imajo v splošnem pogovornem jeziku (npr. izrazi kot so otrok, krivda,...).

Tretja plast pravnega jezika so **pravni izrazi, ki so sad pravnega in pravniškega jezika** in ki imajo kot taki vselej poseben pravni pomen (npr. izrazi, kot so pravni akt, pravna fikcija, pravna domneva, pravno dejstvo,...).

K strokovnemu izrazju sodi tudi tista plast zakonskega jezika, pri kateri **zakon posega na druga strokovna področja** in to izrazje prevzema v zakonski jezik (npr. prevzemanje ekonomskega izrazja).

Razlika med konfederacijo in federacijo

federativna država

- država, ki sestoji iz dveh ali več politično-teritorialnih enot, a nastopa kot enoten pravni subjekt
- je pravno utrjena z zvezno ustavo, ki razmejuje pristojnost med federacijo in federalnimi enotami

- zvezni organi: predstavniško telo je dvodomno: v enem domu je predstavljena federacija kot celota, v drugem domu pa interesi federalni enot
- gre za podvrsto unitarne države z veliko stopnjo decentralizacije

konfederacija

- trajna zveza suverenih držav, ki temelji na mednarodni pogodbi
- ima skupne organe in uresničuje tiste zadeve, ki so v skupnem interesu
- države članice odločitve sprejemajo soglasno

Razlika(formalna)med zakonom in uredbo

Uredba

Za uredbo je značilno, da je **izvršilni predpis**. Ustrezen izvršilni organ lahko skrbi za izvrševanje predpisov le tako, da tudi sam izdaja splošna in abstraktna pravna pravila. Predpis je lahko izvršilen samo tedaj, ko temelji in se opira na akt, ki ga izpeljuje.

Pooblastilo za izdajanje uredb je vsebovano v ustavi in (ali) zakonu. **Ustava** lahko daje uredbodajalcu **splošno pooblastilo** za izvrševanje zakona in drugih predpisov, ki jih sprejema zakonodajalec.

Zakoni kot osrednji splošni pravni akti urejajo vse tiste zadeve, ki so *poglavitne, temeljne, osrednje* za določen pravni sistem, a hkrati niso tako pomembne, da bi bile urejene že v ustavi.

Zakon:

Zakoni morajo biti v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z veljavnimi mednarodnimi pogodbami, ki jih je ratificiral državni zbor. V tem pomenu je mednarodno pravo hierarhično nadrejeno zakonom.

Slovenska ustava uporablja enoten pojem zakona.

Gre za znano delitev zakonov na splošne in posebne zakone:

28* **SPLOŠNI (GENERALNI) ZAKON** se nanaša na vse pravne subjekte, ki jih predmet pravnega urejanja zadeva (npr. zakon o zdravstvenem zavarovanju).

29* **POSEBNI (SPECIALNI) ZAKON** izloča določeno stvarino in jih obravnava drugače, kot je to urejeno s splošnim zakonom (npr. zakon o zdravstvenem zavarovanju kmetov).

pojasni samozaščito in pojasni vsaj 2 tipa samozaščite

Samozaščita načeloma *ni dovoljena*, ker bi vodila do nekontrolirane uporabe nasilja vsakega proti vsakomur in bi omogočala vrnitev v naravno stanje, v katerem gre za vojno vseh proti vsem (*bellum omnium contra omnes*).

Možni sta dve **izjemi**:

30* ko je treba prizadeti stranki dopustiti, da se v pravno dovoljenih mejah brani z lastno silo in z lastnimi dejanji, ker gre za neposredni protipravni napad ali nevarnost, ki ju ni mogoče odvrniti na kakšen drug način (npr. v primeru silobrana)

31* stranke lahko v nekaterih primerih prepustijo razrešitev spora razsodišču (kot nadržavnemu organu), ki ga same izberejo – država to rešitev sprejema in je pripravljena arbitražno odločbo tudi prisilno izvršiti, če prizadeta stranka tako predlaga in če so izpolnjene potrebna predpostavke.

Katera dva pogleda na državo ločimo in kakšne so razlike med nima? kateri izmed njiju bi lahko bil (ni pa nujno) podlaga za totalitarne režime?

SOLIDARISTIČNI POGLEDI NA DRŽAVO

- teorije o socialni državi oz. državi blaginje
- osnova je načelo družbene solidarnosti in usmerjenost v blagostanje družbe
- zahteva da država poleg varnostne funkcije zagotavlja tudi ekonomsko in socialno varnost
- zagotovitev minimalne plače, zaščita delavcev, zdravstvena zaščita, izobraževanje delavcev...
- temeljni pogoj je visoka stopnja materialnega družbenega bogastva in solidaristična ozaveščenost članov družbe

NEOKORPORATIVISTIČNI POGLEDI NA DRŽAVO

- država je upravna institucija korporativnega telesa – naroda
- izvaja skupne interese v obliki politike
- država ni ločena od ljudi, niti jim ni nadrejena
- korporativna država je organizirano ljudstvo
- njena naloga je minimalizirati spore in nasilje in ustvariti harmonijo med ljudmi

Navedi oblikovne sestavine pravnega pravila

sestavine pravnega pravila:

- pravno pravilo je sestavljeno iz dveh delov, ki sta notranje razčlenjena, in med seboj smiselno in normativno povezana, drugi del pride v poštev samo le prvi del ni udejanjen
- 1. del:
 - primarna hipoteza (*dejanske okoliščine*)
 - primarna dispozicija (*pravna posledica*)
- 2. del:
 - sekundarna hipoteza (*pravna kršitev, negacija primarne dispozicije*)
 - sekundarna dispozicija (*sankcija*)

Razlike med avtentično in praktično razlago zakon!

razlika med praktično in znanstveno razlago:

- praktična razlaga: kljub splošnosti in abstraktnosti mora opredeliti zakonski dejanski stan tako, da dopušča enopomensko odločitev v življenjskem primeru

Avtentična razlaga spada pod obvezno razlago, kjer sta oblikovalec pravne določbe in njen razlagalec identična. Obvezna je tudi tista, ki nastaja v procesu uporabljanja prava in je naložena državnim organom. Če gre za **zakon** ali kakšen drug oblastni splošni pravni akt, sprememba ni mogoča. V poštev lahko prihaja nova izdaja zakona (spremenjena ali dopolnjena) ali pa njegova avtentična razlaga, ki sporno in dvoumno besedilo na novo opredeli. Avtentična razlaga ni prava razlaga zakona, v resnici je le njegovo preoblikovanje, ki ima vse značilnosti novega pravnega besedila.

5. Razlika med polpredsedniškim in predsedniškim sistemom ?

predsedniški sistem

- predsednik:
 - izvršilna oblast □ samostojno vodi zunanjo in notranjo politiko, ob njem so ministri

- ne more razpustiti kongresa in razpisati predčasnih volitev,
- vezan je na zakone, ki jih sprejema kongres, a ima suspenzivni veto
- politično neodgovoren kongresu, ne more ga odstaviti, možna je obtožba predsednika (*inpeachment*)
- imenuje člane vrhovnega sodišča, kongres mora dati soglasje
- kongres:
 - nosilec zakonodajne oblasti, izdaja zakone
 - ne more izglasovati nezaupnice predsedniku
 - določa proračun, tako utesnjuje predsednikovo politiko in delovanje vrhovnega sodišča
- vrhovno sodišče:
 - odloča o skladnosti zakonov z ustavo □ lahko razglasi predpise kongresa in predsednika za neustavne
 - sodne odločbe vrhovnega sodišča so formalni pravni vir (sistem sodnih precedensov)

parlamentarno predsedniški sistem (polpredsedniški)

- predsednik:
 - ima bistveno bolj okrepjeno vlogo, kot predsednik v parlamentarnem sistemu
 - ima pooblastilo da predseduje sejam vlade in podpisuje njene akte,
 - imenuje prvega ministra, ostale ministre pa imenuje in razrešuje
- vlada:
 - posebno telo, ki je odvisno od parlamenta

6. Razlika med moralo in pravom?

značilnosti prava:

- pravna pravila so načrtno oblikovana, med seboj usklajena in tvorijo enoten pravni sistem
- pravo ureja zunanje vedenje in ravnanje pravnih naslovljencev, ki ga je mogoče izsiliti
- je praviloma kodificirano, pravice in dolžnosti so vnaprej točno določene
- je racionalna tvorba, ki jo dojemamo z razumom
- pravna sankcija je vnaprej določena, pogoji za njen nastop se ugotovijo v vnaprej predvidenem postopku
- temeljna funkcija prava: v družbo vnaša red, ki se doseže tako, da je zunanje ravnanje subjektov usklajeno
- usklajenost je treba utrjevati zlasti če so družbena razmerja konfliktna in ogrožajo obstoj in delovanje družbe
- pravno urejanje: potrebno je ko zaradi razlik med ljudmi ni mogoče, da bi ti delovali usklajeno, ne da bi bili podrejeni enakim pravilom

značilnosti morale:

- socialna razpršenost, ni enotna, obstaja več nasprotujočih si moral
- je elastična, ni vpeta v toge forme, ki naj bi utrjevale njeno vsebino
- je iracionalna in emocionalna, dojemamo jo s celotnim človekovim bistvom
- gre za je skupek vrednot, ki so del družbene in individualne zavesti
- te vrednote opredeljujejo, kaj je za človeka dobro in kaj slabo, kaj je humano in kaj ne
- na temelju teh vrednot se izreka vrednostne sodbe, s katerimi se ocenjuje človekovo ravnanje
- vrednostne sodbe: ni jih mogoče posploševati, ker se tesno prilegajo okoliščinam posameznega primera
- nastanek morale: nastaja postopoma, kot spontano ponotranjenje moralnih pravil, možno ga je organizirano

7. Razlika pravno načelo in pravno pravilom?

PRAVNO NAČELO

definicija:

- pravno načelo ni neposredno uporabno
- posreduje vrednostno merilo, kako naj ravnamo v pravnih razmerjih v katerih smo nosilci pravnih pravil
- terja da ravnamo sorazmerno in s pravo mero
- vrednostni temelj, ki ga udejanjamo prek tipov vedenja in ravnanja
- uveljavitev načel: v praksi, sad znanstvenega sistemiziranja in preučevanja pravne snovi
- ujemanje s pravnimi pravili: če izražajo temeljne pravne pojme in temeljna vodila prava

PRAVNO PRAVILO

definicija:

- pravno pravilo pove kako naj se subjekti vedejo in ravnajo v družbenih razmerjih
- pravna pravila so prisilna družbena pravila, ki jih sankcionira država, kar je bistvena lastnost po kateri se pravna pravila razločujejo od drugih družbenih pravil
- nalagajo kako naj se pravni subjekti ravnajo, da določenih posledic ne bi bilo in kako naj ravnajo da bi določene posledice nastale
- pravna pravila lahko urejajo samo človekovo zunanje vedenje in ravnanje, ne notranjega vedenja

8. Razlika med javnim in zasebnim pravom?

javno pravo:

pravna razmerja v katerih so pravni subjekti drug drugemu podrejeni ali nadrejeni
nadrejena je država, kot organ oblasti, prisilno oklepa pravna razmerja in udejanja javne interese

podrejeni subjekti so naslovljenci pravnih dolžnosti

panoge: ustavno, upravno, finančno, kazensko, postopkovno, cerkveno in mednarodno javno pravo

zasebno pravo: subjekti so enakopravni, avtonomni in pravno svobodni, uresničujejo lastne interese

panoge: civilno, gospodarsko, družinsko in delovno ter mednarodno zasebno pravo

Razlike in podobnosti med integralnim in totalitarnim pogledom na državo?

TOTALITARNI POGLEDI NA DRŽAVO

- značilna absolutna prevlada ene ideologije, ki je edina pravilna in potrebna za razvoj posameznikov in družbe
- dejanska oblast je v rokah ene politične stranke, ki jo vodi en človek
- država ima popoln monopol nad sredstvi množičnega komuniciranja, vojaški monopol
- nadzor nad družbo opravlja teroristična tajna policija, podrejena vodji
- država ima popoln nadzor nad posameznikom
- zavrača večstrankarski pluralizem, delitev oblast, koncept pravne države, nadzor nad gospodarstvom
-

SOCIOLOŠKI IN POLITOLOŠKI POGLEDI NA DRŽAVO

- nastanek, razvoj in značilnosti države preučujejo na temelju družbenih razmerij

- vzrok za nastanek države vidijo v dominaciji ene družbene skupine nad drugo

Naravnopravna šola

Od srede 17. stol. do 18. stol. se pojavlja stremljenje po splošnem, naravnem pravu, ki naj bi bilo večno in nespremenljivo. Vsebino naj bi izvajali iz človeške pameti in sploh narave prava. To bi naj imelo prednost pred pozitivnim pravom. Marsikaj, kar so imeli za naravno pravo, so njeni predstavniki povzemali iz rimskega prava ali iz nemškega. HUGO GROTIUS je bil začetnik te šole, je postavil temelje mednarodnopravni vedi. Ta **šola** je močno vplivala na nastanek večjih kodifikacij proti koncu 18. stol. in začetku 19. stol

Značilnosti totalitarne države?

TOTALITARNI POGLEDI NA DRŽAVO

- značilna absolutna prevlada ene ideologije, ki je edina pravilna in potrebna za razvoj posameznikov in družbe
- dejanska oblast je v rokah ene politične stranke, ki jo vodi en človek
- država ima popoln monopol nad sredstvi množičnega komuniciranja, vojaški monopol
- nadzor nad družbo opravlja teroristična tajna policija, podrejena vodji
- država ima popoln nadzor nad posameznikom
- zavrača večstrankarski pluralizem, delitev oblasti, koncept pravne države, nadzor nad gospodarstvom

Pojasni državno organizacijo v ožjem in v širšem smislu. Zakaj je ta delitev pomembna?

državna organizacija v širšem pomenu

- družbena skupnost, ki jo na določenem ozemlju prisilno ureja državna oblast
- splet ozemlja, prebivalstva in državne oblasti

državna organizacija v ožjem pomenu = državna oblast

- organizacija, ki ima monopol nad sredstvi za fizično prisiljevanje in nad njihovim izvrševanjem
- državna oblast tako vodi družbo
- teritorialna oblast: državna oblast mora biti učinkovita in se razteza na državnem ozemlju
- personalna oblast: državna oblast se razteza na vse osebe, ki se nahajajo na državnem teritoriju

Kaj pomeni pravnomočnost sodne odločbe? Katere oblike pravnomočnosti poznamo? Zakaj pravni red ne more obstati brez ustanove pravnomočnosti?

Pravnomočnost konkretnega oblastnega pravnega akta pomeni, da:

32* pravne odločbe ni več mogoče izpodbijati z rednimi pravnimi sredstvi (**neizpodbojnost** ali **formalna pravnomočnost** pravne odločbe) in

33* so tako prizadete stranke kot državni organi vezani na vsebino pravne odločbe (**materialna pravnomočnost**).

Obrazi pravnomočnosti:

Smisel pravnomočnosti upravnih odločb je v tem, da ni mogoče posegati v že pridobljene pravice in pravne položaje in da seveda tudi ni mogoče stopnjevati obveznosti, ki so bile stranki v isti zadevi že naložene (**subjektivna pravnomočnost**).

Objektivna pravnomočnost za upravne odločbe ni sprejemljiva. Bila bi neživiljenjska in bi pomenila, da pristojni državni organi o istem predmetu v nobenem primeru ne smejo pravno odločati. Bilo bi neutemeljeno, če pristojni državni organ ne bi smel kasneje npr. ugodneje odločiti o stvari, ki je bila že odločena.

Brez ustanove pravnomočnosti pravni red nebi mogel funkcionirati, ker nebi bilo nikoli mogoče izvršiti sodnih odločb, če bi bila omogočena stalna pritožba na odločitev sodišč.

Javno pravo in temeljne lastnosti. Katere panoge spadajo sem?

javno pravo:

pravna razmerja v katerih so pravni subjekti drug drugemu podrejeni ali nadrejeni
nadrejena je država, kot organ oblasti, prisilno oklepa pravna razmerja in udejanja javne
interese

podrejeni subjekti so naslovljenci pravnih dolžnosti

panoge: ustavno, upravno, finančno, kazensko, postopkovno, cerkveno in mednarodno
javno pravo

Oblikovnost pravnega akta. Kako je pomembnost pravnega akta povezana z obliko?

oblikovne sestavine normativnega pravnega akta:

- izdaja ali sprejem pravnega akta, posebej predviden postopek, ustrezna izjava z zunanjim izraznim sredstvom
- omogočajo, da pravni akt lahko nastane
- idealno če so oblikovne in vsebinske sestavine uravnotežene

Skupna stališča naravnopravnih teorij.

Skupno **izhodišče naravnega prava** je, da je:

- 34* večno in nespremenljivo,
- 35* splošno veljavno,
- 36* vsebinsko pravilno,
- 37* mogoče spoznati z razumom in
- 38* nadrejeno pozitivnemu pravu.

Kakšen je neokorporativističen pogled na državo in katere so skupne lastnosti z državnim ustrojem modernistične države?

NEOKORPORATIVISTIČNI POGLEDI NA DRŽAVO

- država je upravna institucija korporativnega telesa – naroda
- izvaja skupne interese v obliki politike
- država ni ločena od ljudi, niti jim ni nadrejena
- korporativna država je organizirano ljudstvo
- njena naloga je minimalizirati spore in nasilje in ustvariti harmonijo med ljudmi

Lastnosti subjektivistične in objektivistične zgodovinske razlage in katere so slabosti subjektivistične zgodovinske razlage

objektivistični način razlage:

- zakonsko besedilo razlaga glede na smisel zakona kot takega (ratio legis)

subjektivistična razlaga:

- upošteva voljo zgodovinskega zakonodajalca

Strnjeno opiši zakonski pozitivizem

ZAKONSKI POZITIVIZEM izenačuje pravo s tistimi pravili, ki jih državni organi oblikujejo kot učinkovite postave.

Pravna država

PRAVNA DRŽAVA

- moderna država, ki se izoblikuje od meščanskih revolucij dalje
- je reakcija na absolutno monarhijo
- delovanje državnih organov je pravno vezano
- uprava in sodstvo sta podrejena zakonom

Obvezna sodna praksa in precedenčni sistem

O njej govorimo tedaj, ko sodišča relativno daljše časovno obdobje enako določajo obseg (razsežnost) zgornje premise, ki jo potem enako uporabijo v konkretnih primerih, če imajo ti primeri lastnosti, ki se med seboj ujemajo. Pogoj za enako uporabo formalnega pravnega vira je ujemanje glede tistih značilnosti, ki so pravno določene kot sestavine abstraktnega (npr. zakonskega) dejanskega stanu.

Če so te sestavine po naravi prožne, lahko praksa utirja le tipično smer, ne more pa oblikovati obrazcev, ki jih je mogoče mehanično uporabljati.

Precedenčni sistem zagotavlja stalnost sodne prakse, kar je njegova prednost dotlej, dokler se ne spreminjajo tiste družbene razmere, ki so jo izzvale in v katerih je nastala. Ko se te razmere spremenijo, je zakoreninjena sodna praksa ovira – za oviro gre v tem smislu, da je sodne precedense precej težko spreminjati in dopolnjevati (zlasti v anglosaškem sistemu).

Analogije v kazenskem materialnem pravu (katere se lahko in katere se ne smejo uporabljati)

V kazenskem pravu je dovoljeno le sklepanje po podobnosti znotraj posameznega kazenskopravnega pravila (analogia intra legem), a tudi tu le ob predpostavki, da že samo pravilo vsebuje dovolj določna merila, s katerim ga je mogoče vsebinsko opredeliti.

Delitev prava na formalno in materialno

MATERIALNO PRAVO – o njem govorimo če gre za pravice in pravne dolžnosti v primarnih (temeljnih) razmerjih med pravnimi subjekti.

Za to vrsto prava gre:

- 39* pri pravicah in pravnih dolžnostih pravnih subjektov v pogodbenih razmerjih (npr. pri kupoprodajni pogodbi),
- 40* v razmerjih med zakoncema,
- 41* v razmerjih glede stvari (npr. pri lastninski pravici),
- 42* v primerih zapovedanega in prepovedanega ravnanja pri posameznih kaznivih dejanjih,
- 43* pri pravicah in dolžnostih državnih organov,
- 44* pri temeljnih (ustavnih) pravicah in dolžnostih,
- 45* pri pravicah in pravnih dolžnostih davčnih zavezancev in pristojnih finančnih organov.

Tipični pravni panogi materialnega prava sta **civilno** in **kazensko (materialno) pravo**.

Značilni »vmesni« pravni panogi sta **upravno** in **mednarodno pravo**.

FORMALNO PRAVO ureja:

46* ustroj pravnih oseb (**organizacijsko pravo**),

47* postopek, v katerem se pravice in pravne dolžnosti oblikujejo, uporabljajo in varujejo (**postopkovno pravo**) in

48* zunanjo spoznavno obliko, ki jo morajo imeti normativni pravni akti in pravna dejanja, da so pravno veljavna.

Platonova idealna država

Platon:

- država je izraz ideje dobrega, na podlagi tega je zasnoval nauk o idealni državi
- idealna država: najboljša oblika državne vladavine, ureditve, ki odraža dobro ureditev idejnega sveta
- ljudi razvrsti: proizvajaci, vojaki, vladarji-filozofi □ vsak opravlja tisto, za kar je umsko najbolj usposobljen
- to je pravična razporeditev državljanov po dejavnostih, kar zagotavlja harmonično življenje
- najboljša oblika državne vladavine je aristokracija – vladavina najboljših
- zakonska država: država ki z zakoni vzdržuje red in ohranja minimalne družbene vrednote
- je objektivni idealist, njegove ideje so bile družbeno utopične

Kaj so dispozicije s spreminjajočimi se pojmi

Dispozicije z raztegljivimi (elastičnimi) pojmi relativno nedoločeno opisujejo, kako naj se vedemo in ravnamo (npr. »kot dober gospodar, javni interes«). Gre za pojme, ki so vsebinsko soodvisni od okoliščin primera in od izoblikovnih standardov vedenja in ravnanja. So pojmi s spreminjajočo se vsebino. S tem, da se njihova vsebina prilagaja raznolikim dejanskim okoliščinam, je omogočeno, da je merilo ravnanja enako v okoliščinah, ki so si v bistvenem podobne, različno pa v okoliščinah, ki se od prvih bistveno razlikujejo.

Argumentum a fortiori ima pomembno vlogo - zakaj; katere so njegove bistvene značilnosti?

Argumentum a fortiori je razlagalni argument, s katerim ugotavljamo, da pravna posledica, ki se navezuje na določeno primarno ali sekundarno hipotezo, velja tem bolj (a fortiori) v primeru, ki ima v še večji kakovosti (še bolj poudarjeno) lastnosti, ki so pogoj za pravno posledico, kot neposredno pravno (normativno) urejeni primer.

Lastnost »tem bolj« (»a fortiori«) teorija označuje z izrazi, kot so:

49* »s še bolj odločilnim razlogom«,

50* »v še večji meri«,

51* »še bolj razločno«,

52* »s še večjo stopnjo«.

Kaj je pravna panoga; katera so temeljna pravna področja in katero merilo razločevanja uporabljamo pri delitvi na javno in zasebno?

53* **PРАВNA PANOGA** - v njo sodijo pravna pravila in pravne ustanove, ki na enak način urejajo določeno širše in v sebi sklenjeno področje družbenih razmerij.

54* **TEMELJNA PРАВNA PODROČJA** - slonijo na dvodelbah prava na notranje (državno) in mednarodno pravo, materialno in formalno pravo ter na javno in zasebno pravo.

JAVNO PRAVO - zanj so značilna pravna razmerja, v katerih so pravni subjekti drug drugemu *nad-* in *podrejeni*.

ZASEBNO PRAVO - v njem so pravni subjekti drug drugemu *prirejeni (enakopravni)*. Prirejeni subjekti so avtonomni in pravno svobodni. Pravni subjekti uresničujejo zasebne interese in glede na to sami odločajo, ali bodo sprejemali obveznosti in ali bodo aktivirali abstraktna upravičenja (pravice), ki jim pripadajo.

Dogmatična metoda

Dogma= trditev, ki ne dopušča dvoma in zunanjega preverjanja.

Najpomembnejša sredstva so: jezik, logika in pravni sistem. Jezikovno preučevanje- sodobno jezikoslovje, jezik zakonodajalca.

Logično preučevanje- logika, sodbe, sklepanje, analiza, sinteza-pravniško logično mišljenje.

- nujno potrebna **metoda** za razlago pravnih določb, oblikovanje, sistematiziranje pravnih norm, temeljnih sestavin.

Negativno: zanemarja vzročno-funkcionalno povezavo med pravom in družbenimi pojavi. Nekritična **metoda**: če kritičnost vežemo na problem soočanja normativnega in dejanskega.

Pravica, njeni temeljni sestavini, obrazloži

Osrednja prvina **pravice** je možnost, da pravni subjekt na določen način ravna (facultas agendi). Ta možnost je vsebovana v abstraktni in splošni pravni normi (abstraktno upravičenje). Tako subjekti zadovoljujejo najrazličnejše lastne interese, če so in kolikor so v skladu s funkcijo prava v konkretni družbi. Možnost ravnanja (aktivnega ali pasivnega) je pravno zavarovana.

55* **temeljno upravičenje**, ki omogoča, da subjekt zadovoljuje določen interes (npr. ekonomski: vrnitev posojila), vselej pa ga spremlja se pravovarstveni zahtevek,

56* **pravovarstveni zahtevek**, ki vsebuje možnost, da bo uporabljena sankcija, če zavezanec ne ravna v skladu z obveznostjo.

Kaj je sistematična razlaga, 2 osrednja zorna kota?

SISTEMATIČNA RAZLAGA

definicija:

- določa pomen jezikovnih znakov glede na njihovo umeščenost v zunanji in notranji pravni sistem

zunanji sistem:

- kakšna je zunanja podoba in zgradba zakona
- pravodajalec oblikuje posamezna pravna določila, razporeja in razčlenjuje snov, ki jo zakon zajema
- ta razporeditev in razčlenitev snovi ima tudi vsebinski pomen
- temeljno sporočilo zakona: vsebovano je v naslov zakona, posameznih poglavij, podpoglavij...
- pomen zakonskega določila je odvisen od tega v kakšnem normativnem pravnem aktu je in na kakšnem mestu
- umestitev v zunanji sistem je pomensko pomembna a ne povsem zanesljiva

notranji sistem:

- zre za vsebinsko povezanost in strukturiranost predmeta, ki pravno urejen
- vsebina, ki jo pravodajalec oblikuje v normativnem pravnem aktu
- delo pravne znanosti, ki splošna in abstraktna pravna pravila spoznava in znanstveno razporeja
- notranji sistem je vsebinsko, hierarhično in časovno usklajena celota, oz. je treba to skladnost doseči
- argumenti s katerimi to dosegamo so izraz reda in vsebinskih načel
 - argumenti: argument specialnosti, argument hierarhije – avtoritete, časovni argument

Zakonski pozitivizem!

ZAKONSKI POZITIVIZEM izenačuje pravo s tistimi pravili, ki jih državni organi oblikujejo kot učinkovite postave.

Razlika med kogentnim in dispozitivnim pravom?

57* **KOGENTNO PRAVO (ius cogens)** je **prisilno**, ker zapoveduje ali prepoveduje, kako naj se pravni subjekti vedejo in ravnajo, ne da bi zapovedi in prepovedi lahko spreminjali. Zapovedane in prepovedane dispozicije so brezpogojne – »tako bo in nič drugače«. Taka je večina pravil javnega prava (npr. kazensko, upravno, finančno pravo). Omejujejo avtonomijo strank in le-tem določajo prisilni okvir, od katerega ni mogoče odstopiti.

58* **DISPOZITIVNO PRAVO (ius dispositivum)** je **popustljivo**: predvideno vedenje in ravnanje zavezuje le, če se stranke ne dogovorijo drugače. Je **subsidiarno** – v poštev pride šele tedaj, ko se stranki (obligacijskega razmerja) nista dogovorili drugače. Taka so večinoma civilnopravna pravila (npr. civilno pravo, obligacijsko pravo). Predpostavlja vedenje in ravnanje, ki naj bi bilo pravilno in tipično. V tej kakovosti dopolnjuje ali pa v celoti nadomešča voljo strank.

Zakaj je pravna oseba "umeten" pravni subjekt

Prvne osebe NISO NARAVNE TVORBE, nastanejo z zavestnim delovanjem posameznikov...to pomeni da je UMETNA

Poglavitna razlika med pravno diskontinualiteto iz leta 1945/1946 in pravno kontinualiteto iz leta 1991

Ob prehodu iz Kraljevine Jugoslavije v DFJ in FLRJ (leta 1945/1946) je bilo uveljavljeno **NAČELO PRAVNE DISKONTINUITETE**. Vez s prejšnjim sistemom je bila prekinjena. Za neobstoječe so bili razglašeni pravni predpisi, ki so jih na območju FLRJ izdali organi oblasti okupatorjev in njihovih sodelavcev ter pravni predpisi, ki so veljali na dan 6. april 1941. S tem so nastale obsežne pravne praznine. Razveljavitveni zakon se jih je izognil tako, da je v konkretnih zadevah pri neurejenih razmerjih napotil na predvojna pravna pravila, če ta niso bila v nasprotju z novo ustavno ureditvijo. Predvojna pravna pravila niso bila prevzeta kot veljavni pravni vir, bila so le pravno merilo v konkretnih zadevah, če je šlo za pravno praznino – to pa zaradi tega, ker državnim organom ni bilo dovoljeno, da bi svoje pravne odločitve, neposredno opirali na predvojna pravna pravila. Ob teh predpostavkah so sodišča v Sloveniji tudi pozneje uporabljala pravila ODZ (to je veljalo za pravna področja splošnega dela civilnega, stvarnega in obligacijskega prava).

3. Vprašanje pravnih praznin se je postavilo tudi ob državni osamosvojitvi RS (leta 1991). Ustavni zakon za izvedbo Temeljne listine o samostojnosti in neodvisnosti RS temelji na **NAČELU PRAVNE KONTINUITETE**.

Prej veljavni formalni pravni viri ostanejo v veljavi, kolikor so po svoji vsebini takšni, da ne nasprotujejo slovenskemu pravnemu redu («Do izdaje ustreznih predpisov RS se v RS **smiselno** uporabljajo kot republiški predpisi tisti zvezni predpisi, ki so veljali v RS ob uveljavitvi tega zakona, kolikor ne nasprotujejo pravnemu redu RS in kolikor ni s tem zakonom drugače določeno»).

Oprelitev, da se zvezni pravni viri uporabljajo »smiselno«, ima drugačen pomen, kot ga je imela opredelitev iz zakona o razveljavitvi, ki je prepovedovala »neposredno« uporabo predvojnih pravnih predpisov.

»Smiselna uporaba« ne dopušča, da bi pristojni državni organ zvezne vire vsebinsko prilagajal, dopolnjeval ali celo spreminjal. Njegova dolžnost je, da zvezne predpise uporabi neposredno (kot veljavne pravne vire), če ugotovi da:

59* je zvezni predpis veljal ob uveljavitvi ustavnega zakona (in ga le-ta ali kakšen kasnejši republiški predpis ni deloma ali v celoti razveljavil),

60* še niso bili sprejeti ustrezní novi predpisi,

61* zvezni predpis ne nasprotuje pravnemu redu RS.

Temeljne značilnosti Randbruchovega pojmovanja prava

RADBRUCHOVA FORMULA (dopolnjena in spremenjena Radbruchova stališča, zaradi izkušenj z nacizmom) ima dve temeljni izpeljavi:

4* FORMULA NEZNOSNOSTI je poglobljena izpeljava, ki potrebuje ustrezno vsebinsko merilo o tem, kako je mogoče opredeliti nadzakonsko pravo.

5* FORMULA ZANIKANJA je bistveno manj zahtevna in problematična, ker le dopolnjuje in konkretizira formulo neznosnosti. Razmejiti mora med nepravilnim pravom, ki še velja kot zakonsko pravo (načelo pravne varnosti!) in zakonskim nepravom, ki ne zavezuje kot pozitivno pravo.

Radbruchova teorija je most med naravnim pravom in pravnim pozitivizmom.

Z naravnim pravom jo povezuje težnja, da je pravo vsebinsko pravilno in da so človekove pravice vsaj naposled najvišja pravna vrednota, s pravnim pozitivizmom pa spoznanje, da sta pozitivnost in pravna varnost neogibni spremljevalki prava.

Temeljne značilnosti pravnega pogleda na državo

PRAVNI POGLEDI NA DRŽAVO

Jellinek:

- državo je pravna oseba, ima pravno sposobnost in je samostojni nosilec pravic
- temelj države je ozemlje in prebivalci, ki v okviru države uresničujejo svoje namene
- država kot namensta enotnost

Kelsen:

- država je personifikacija pravnega reda

- država je zgolj sistem pravnih norm, med državo je identična pravnemu redu – monistična teorija
- zanika obstoj države kot samostojnega pojava

SOLIDARISTIČNI POGLEDI NA DRŽAVO

- teorije o socialni državi oz. državi blaginje
- osnova je načelo družbene solidarnosti in usmerjenost v blagostanje družbe
- zahteva da država pole varnostne funkcija zagotavlja tudi ekonomsko in socialno varnost
- zagotovitev minimalne plače, zaščita delavcev, zdravstvena zaščita, izobraževanje delavcev...
- temeljni pogoj je visoka stopnja materialnega družbenega bogastva in solidaristična ozaveščenost članov družbe

PLURALISTIČNI POGLEDI NA DRŽAVO

- državna oblast je le ena izmed družbenih interesnih skupin
- reakcija na koncentracijo suverenosti v nacionalni državi
- država ni posebna, nadrejena družbena institucija
- država je nevtralnno mesto, na katerega se s svojimi zahtevami obračajo interesne skupine

NEOKORPORATIVISTIČNI POGLEDI NA DRŽAVO

- država je upravna institucija korporativnega telesa – naroda
- izvaja skupne interese v obliki politike
- država ni ločena od ljudi, niti jim ni nadrejena
- korporativna država je organizirano ljudstvo
- njena naloga je minimalizirati spore in nasilje in ustvariti harmonijo med ljudmi

Normativni pravni akt, katere so 'osnovne oblike' in 3 primere pri vsaki

Normativni pravni akt je **izjavno dejanje** enega ali več pravnih subjektov, s katerim se deloma ali v celoti ustvari pravno pravilo.

Normativne pravne akte delimo na:

1. SPLOŠNE - vsebujejo eno ali več splošnih in abstraktnih pravnih pravil
zakon, ustava, pravilnik
1. POSAMIČNE (INDIVIDUALNE) - vsebujejo posamično in konkretno pravno pravilo
odločba, sodba, odredba

Kako vpliva pomembnost normativnih pravnih aktov na oblikovne sestavine?

Normativne pravne akte lahko sprejemajo ali izdajajo le tisti, ki so za to pristojni. Določitev pristojnosti omogoča, da pravni red deluje kot vsebinsko usklajena celota.

USTAVO kot temeljni pravni akt sprejema samo en državni organ. Minimalna pravna vsebina ustave je, da opredeli, kdo naj bo zakonodajni organ. Naloga zakonodajalca je, da ureja pravice in dolžnosti pravnih subjektov in določi, kdo so še drugi pravodajni organi.

Število normodajnih subjektov je v obratnem razmerju s pomembnostjo in težo, ki naj jo imajo posamezni pravni akti. Bolj ko je ta vsebina tehtna in odločilna, manjše je število pravnih subjektov, ki so jo pristojni izdajati.

Morala kot pravni vir in zakaj se ne obenese najbolj kot formalni pravni vir?

MORALA KOT PRAVNI VIR

morala kot materialni pravni vir:

- v postopkih, kjer pravodajalec vsebinsko oblikuje splošna in abstraktna pravna pravila, mora upoštevati moralo
- moralno vrednotenje prava prispeva k njegovi učinkovitosti
- morala včasih ne more biti materialni pravni vir – včasih le določa mejo, ki je pravo ne sme prestopiti
- pravodajalec mora upoštevati dobrine, ki so predmet prava in morale
- pravo mora morali določati meje v katerih se v pravu lahko uveljavlja
- moralno pravilo je vsebinsko sprejeto v splošno ali abstraktno pravno pravilo
- z zajetjem moralnega pravila in njegovim prelitjem v pravno pravilo morala delno izgubi prožnost
- pravno pravilo izhaja morale: moralno vrednotenje posploši in vklene v določena pravna merila, ki na enak način urejajo večje število vnaprej zamišljenih primerov

morala kot formalni pravni vir:

- morala je lahko vodilo kako je treba pravo izvrševati, tako vodilo ima naravo formalnega pravnega vira
- morala nalaga kako naj bodo določene meje pravno dovoljenega vedenja in ravnanja
- naloga moralnega vodila je, da soodloča do kod sega meja pravnega upravičenja, obveznosti na konkretni ravni
- posebna vloga morale: ko ne določa neposredno kakšna naj bo vsebina pravno dovoljenega vedenja in ravnanja, ampak od pravnih naslovljencev terja, naj pravo uporabljajo moralo
- od moralne presoje je odvisno, ali naj bi pravo sploh uporabljeno in kako

Integralna in pogodbeno teorija. V čem je razlika, zakaj je to razlikovanje pomembno.

Pogodbena teorija postavlja posameznika pred državo, kjer posameznik kot avtonomni subjekt konstituira državo. Gre za fiktiven medsebojni dogovor, za katerega je značilno, da gre ideja o omejevanju državne oblasti v korist posameznika.

Integralna teorija pa postavlja državo pred posameznika, kjer država kot intergrativna celota konstituira posameznika kot državljana. pravi, da je nastanek in in obstoj državljana odvisen od predhodnega obstoja države, saj je država nujna, ker človek lahko živi le v skupnosti, saj je zoon politikon.

Kateri vrsti pravnih oseb poznamo. Kako lahko neka družbena tvorba sploh postane pravna oseba.

korporacije

- združenje več oseb, članov
- člani: se lahko menjajo, odločajo o obstoju in delovanju korporacije, so temeljna podlaga, substrat korporacije
- organi so vsebinsko avtonomni

ustanove:

- temeljna osnova je premoženje, ki mora uresničevati določen namen
- ustanovni akt določi namen premoženja
- naloga uprave: udejanjiti namen premoženja, ki se porabi za korist oseb ki so naslovljenci
- uprava ne more odločati o spremembi namena ali o obstoju ustanove

nastanek pravne osebe

- pravna oseba nastane v trenutku, ko je pravni red podeli kakovost pravnega subjekta
- nastane z vpisom v register, z zakonom ali drugim pravnim aktom
- sistem objave: javni razglas o nastanku pravne osebe

- sistem podelitve pravne osebnosti: pristojni organ izda akt o nastanku pravne osebe

Pravnopolični temelji za načelo delitve in načelo enotnosti oblasti.

načelo enotnosti oblasti:

- čista enotnost oblasti je teoretično mogoča, a vodi v totalitarno nacionalsocialistično državo (*Hitler*)
- Rousseau: ljudstvo ali suveren ima zakonodajno oblast; izvršilna oblast člani vlade so pooblaščen, da izvajajo oblast v imenu ljudstva ljudstvo lahko članom vlade oblast omeji, spremeni ali odvzame kadar koli mu to ugaja

načelo delitve oblasti:

- zakonodajalec ustvarja pravna pravila
- sodstvo in uprava ta pravila uporabljata, konkretizirata, ne moreta jih ustvarjati, lahko jih dopolnjujeta, če to dopušča zakonodajalec, če gre za razlago zakona, v primeru pravnih praznin

Naštev temeljna upravičenja abstraktne pravice, kakšna je mešana interesno-voljna teorija pravice

ABSTRAKTNA PRAVICA sestoji iz enega ali več upravičenj. V določenem smislu je vsaka pravica sestavljena in mora imeti vsaj dve upravičenji:

62* **temeljno upravičenje**, ki omogoča, da subjekt zadovoljuje določen interes (npr. ekonomski: vrnitev posojila), vselej pa ga spremlja se pravovarstveni zahtevk,

63* **pravovarstveni zahtevk**, ki vsebuje možnost, da bo uporabljena sankcija, če zavezanec ne ravna v skladu z obveznostjo.

INTERESNO-VOLJNA TEORIJA pravi, da narava pravice temelji na medsebojni odvisnosti volje in interesa.

Utemeljil jo je JELLINEK – zanj je pravica pravno priznana in pravno zavarovana moč volje, ki je usmerjena k določeni dobrini ali interesu.

Sporočilo te teorije je, da abstraktna pravica izraža tipični interes, ki se nanaša na tipičnega pravnega subjekta in ta tipični dejanski stan. Možnost ravnanja, ki se navezuje na tipični dejanski stan, se sooča s konkretnimi interesi, ki jih imajo v pravni resničnosti posamezni pravni subjekti.

Če konkretni pravni subjekti presodijo, da se tipični interesi ujemajo z njihovimi konkretnimi interesi, bodo abstraktna upravičenja konkretizirali in jih udejanjali (**aktivna izbira**) ali pa bodo ostali pasivni, če ocenijo, da jim tipični interesi ne ustrezajo, ker jim ne dopuščajo, da bi prek njih uresničevali tudi lastne pravne interese (**pasiva izbira**).

Primer: Predsednik določenega odbora lahko pred začetkom seje umakne iz dnevnega reda posamezne zadeve. Ali lahko torej umakne tudi več zadev? S katerim razlagalnim argumentom bi to razložili? S katerim argumentom bi prišli do drugačnega sklepanja?

Argumentum a minori a maius

Teorije o družbeni pogodbi (namen,cilj...)

- sklenitev družbene pogodbe je fiktivna, gre za medsebojni dogovor, ki je fiktiven
- značilna je ideja o omejevanju državne oblasti v korist posameznika

horizontalni vidik pogodbe:

- predpostavlja stanje primarne svobode in enakosti vseh članov družbe
- člani v takem stanju sklenejo medsebojni dogovor o izenačitvi svojih pravic

vertikalni vidik pogodbe:

- hkrati z medsebojnim dogovorom določijo tudi državnega suverena
- naloga državnega suverena je varstvo pravic in zavarovanje obstoja in delovanja družbe

Hobbes:

- naravno stanje je vojna vseh proti vsem – to je nasprotje države
- država vsili družbi miroljubni red
- posamezniki izberejo vladarja, vzpostavijo oblast tako, da se odpovejo suverenosti, jo prenesejo na vladarja
- vladar ima neomejeno avtoriteto, suvereno oblast izvaja v skladu z naravnimi zakonu

Locke:

- družbena pogodba mora vzpostaviti oblast in jo zaupa vladarju
- podložniki imajo v skrajni sili celo pravico do upora, če vladar deluje v nasprotju s pooblastili
- oblast je namenjena varstvu zasebne lastnine in posameznikove osebne svobode
- to je še dodatno zagotovljeno z ločitvijo glavnih vej oblasti – predstavi koncept ustavne države

Rousseau:

- vzpostavi model države, ki temelji na načelu neposredne demokracije
- posameznik preide iz naravnega stavna v stanje državljanske svobode
- izgradi politično telo vseh državljanov – državo
- v državi se odraža obča volja, interes posameznika se podredi občemu interesu

Pain:

- model minimalne države – vmeša naj se tam in takrat, ko je to nujno potrebno
- država je nujno zlo, naravna družba je neomejeno dobro
- verjame v pozitivno človekovo naravo, je proti oblasti, ki je nujno zlo

Hegel:

- model univerzalne države
- država je višja stopnja razvoja, h kateri teži človek

Tocqueville:

- model demokratične države □ družba mora biti pluralistična in samoorganizirana
- obstoj in delovanje civilnih združenj je delno odvisno od državnih institucij

V čem se razlikuje pravna sposobnost, poslovna sposobnost in deliktna sposobnost fizičnih oseb

pravna sposobnost fizične osebe:

- sposobnost pravnega subjekta da je nosilec pravnih pravic in dolžnosti
- načelo pravne enakosti: terja, da so vse pravice in dolžnosti po enakimi merili dostopne vsem
- pridobitev in izguba pravne sposobnosti: dobi se jo z rojstvom in izgubi s smrtjo
- izjema: nasciturus, ki je omejeno pravno sposoben pod pogojem, da se rodi živ
- **poslovna sposobnost fizične osebe:**
 - sposobnost osebe, da sama z lastnimi dejanji in voljo pridobiva pravice in prevzema dolžnosti
 - izhodišče: psihofizična sposobnost subjekta, da zna presoditi o pomenu in posledicah svojega dejanja
 - sodišče lahko odvzame poslovno sposobnost, če obstaja razlog, ki vpliva na psihofizično stanje osebe

- zastopništvo: osebe, ki se delno ali v celoti poslovno nesposobne potrebujejo zakonitega zastopnika, ki v njihovem imenu za njihov račun opravlja pravne posle in pravna dejanja
 - v celoti poslovno nesposobni: osebe do 15. leta starosti, osebe, ki jim sodišče v celoti odvzame poslovno sposobnost
 - omejeno poslovno sposobni: otroci med 15. in 18. letom, osebe katerim je bila poslovna sposobnost delno odvzeta
 - v celoti poslovno sposobni: polnoletni, mladoletniki ki sklenejo zakonsko zvezo, mladoletniki ki postanejo roditelji in obstajajo razlogi, da pridobijo poslovno sposobnost
- **deliktna sposobnost**:
 - sposobnost pravnega subjekta, da odgovarja za svoja dejanja
 - za pravno kršitev odgovarja tisti, ki je prišteven in je ravnal krivdno
 - neprištevnost: kdor ob storitvi kaznivega dejanja ni mogel razumeti pomena svojega dejanja ali ni mogel imeti v oblasti svojega ravnanja
 - prištevnost: kdor je v času pravne kršitve intelektualno in voljno sposoben, ima v oblasti svoje vedenje, za pravne kršitve odgovarja tedaj, ki ravna krivdno
 - krivdno ravnanje: kaznivo dejanje, ki je storjeno z naklepom ali iz malomarnosti
 - objektivna odgovornost: odgovornost za škodo ne glede na krivdo
 - mladoletniki do 14. leta: kazensko neodgovorni, proti njim se kazenske sankcije ne smejo uporabiti
 - mlajši mladoletniki (14–16): vzgojni ukrep, ukor, vzgojni zavod
 - starejši mladoletniki (16–18): vzgojni ukrep, denarna kazen, mladoletniški zapor

Pravne praznine v ožjem pomenu te besede

notranja pravna praznina:

- ni vsebinsko napolnjena, a jo je predvidel že sam zakonodajalec
- tako pravno praznino rešimo z analogio intra legem

tradicionalna zakonska praznina:

- soočeni smo s pravno relevantnim primerom, za katerega zakonodajalec ni predvidel pravnega pravila
- analogia intra legem: pravno praznino najlažje zapolnimo če ima neposredno neurejeni primer iste bistvene sestavine kot so izrecno predvidene za neposredno urejeni primer
- argumentum a simili ad simile: neposredno neurejene primere moramo enako pravno obravnavati kot neposredno normativno urejene primere, če se z njimi ujema v bistvenih lastnostih,
 - sklepamo, da pravna posledica velja za tisti konkretni dejanski stan, ki izpolnjuje izrecno navedene predpostavke zakonskega dejanskega stanu
- argumentum a contrario: neposredno neurejene primere moramo različno pravno obravnavati kot neposredno normativno urejene primere, če se z razlikujejo v bistvenih lastnostih
 - če konkretni dejanski stan ne izpolnjuje predpostavk zakonskega dejanskega stanu zanj ne velja pr.pozledica

prekrita pravna praznina: z

- zakon le navidezno ureja določen dejanski stan, praznino razrešimo s tem, da ji dodamo še izjemo od pravila
- argument teleološke redukcije: potrebno je, da prebijemo jezikovni pomen predpisa, ker šele tako dosežemo, da se utesnjeni pomen predpisa ujema z namenom, ki ga pravno pravilo ima

- argumenta ne smemo uporabljati, če interes terja, da moramo ravnati v mejah možnega jezikovnega pomena

Kaj je to pravna praznina v širšem smislu? Na podlagi katerih dveh načel jo razlagamo in utemelji zakaj?

PRAZNINE V ŠIRŠEM POMENU BESEDE

definicija:

- to so obsežnejša pravna področja, ki kot celota niso pravno urejena
- s tem imajo opraviti države, ki nastanejo na novo, ali če se tip ureditve v celoti kakovostno spremeni
- uveljavljeno načelo pravne diskontinuitete, uveljavljeno načelo pravne kontinuitete,

Temeljna razlika med življenjskim primerom in konkretnim dejanskim stanom

življenjski primer:

- je del, izsek družbene resničnosti
- primer, ki se je zgodil v določenem času in prostoru
- kot celota ni pomemben za pravo in pravno odločitev
- pravno gledano nas zanimajo samo tista dejstva življenjskega primera, ki ustrezajo sestavinam zakonskega stanu
- je samo dejansko izhodišče pravnega odločanja

konkretni dejanski stan:

- je del življenjskega primera, ki se je zgodil v določenem času in prostoru
- to niso vsa dejstva, iz katerih je življenjski primer sestavljen
- so sporna in pravno pomembna dejstva, ne pa vsa dejstva iz katerih je sestavljen življenjski primer
- konkretni dejanski stan dobimo, če ovrednotimo dejstva, ki sestavljajo življenjski primer
- tvorijo ga tista dejstva, ki se ujemajo z zakonskim dejanskim stanom
- splet tistih dejstev, ki na ravni konkretnega ustrezajo sestavinam zakonskega dejanskega stanu
 - KDS se ujema s primarno hipotezo – pravni subjekt je nosilec upravičenja, pravic in obveznosti
 - KDS se ujema s sekundarno hipotezo – pravni subjekt je nosilec pravne kršitve

Razlike med pravnimi normami in tehničnimi normami

PРАВNA PRAVILA ali PРАВNE NORME so *temeljna normativna sestavina prava*. Povedo nam, kako NAJ se pravni subjekti vedejo in ravnajo v družbenih razmerjih. *Vedenje in ravnanje* je pravna posledica, ki naj bo uresničena tedaj, ko se pravni subjekt znajde v določenih življenjskih okoliščinah. Nastanek pravne posledice ni samodejen, ampak je odvisen od človekove volje.

V tem pogledu se pravna pravila ostro razločujejo od TEHNIČNIH PRAVIL, ki ugotavljajo, kakšne so **vzročne (kavzalne) povezave** med naravnimi pojavi. Tehnična pravila spoznavajo in opisujejo, kako delujejo naravne sile in kakšna so njihova vzajemna razmerja. Njihova naloga je, da povedo, kakšno **JE** razmerje med vzrokom in njegovo posledico (in *ne* da opredeljujejo, kaj *naj* se zgodi v takšnih ali drugačnih življenjskih okoliščinah). Z njimi se ukvarjajo naravoslovne znanosti.

Kako je omejena pravna osebnost pravnih oseb

pravna sposobnost pravne osebe

- ožja, bolj omejena kot pri fizičnih osebah
- ne more imeti pravic in dolžnosti, ki temeljijo na človekovih naravnih lastnostih
- pravnim osebam je dovoljeno tisto, kar je predvideno kot njihova pristojnost
- sposobnost je omejena na dejavnost zaradi katere je bila pravna oseba ustanovljena in pravno priznana

Temeljni vidiki stopnjevitosti prava

Merkel – teorija stopnjevitosti prava

- višja stopnja mora opredeliti pristojni organ, ki oblikuje nižjo stopnjo, + lahko tudi postopek, ki ustvari nižjo stopnjo + zarisuje vsebino, na katero je nižja stopnja vezana
- višje pravno pravilo nikoli določno ne predvidi vsebine posamičnega pravnega pravila
- dvojna vloga pravnih aktov: so hkrati akti ustvarjanja in uporabljanja pravnih pravil
- dvojna vloga zakona: temelji na ustavi in jo uporablja + ustvarja nova pravna pravila
- izjemi:
 - hierarhično najvišje pravno pravilo samo ustvarja pravo (*ustava*)
 - materialni akt, ki pravno pravilo uresniči v konkretnem družbenem razmerju, samo uporablja pravo

Opiši značilnosti sankcije. Katere sankcije poznamo glede na namen?

SEKUNDARNA PRAVNA POSLEDICA = SANKCIJA

definicija:

- sankcija nastopi zaradi pravne kršitve
- vnaprej določen in predviden postopek, v katerem državni organ odloča ali gre za pravno kršitev in odredi ustrezno pravno posledico, sankcijo
- pravna sankcija, kot pravna posledica je odvisna od pravne kršitve in njene narave

sankcije za kaznivo dejanje:

- kazen: zapor, denarna kazen, prepoved vožnje motornega vozila, izgon tujca
- nadomestitvene ali restitutivne sankcije: vzpostaviti morajo stanje, kakršno je bilo pred pravno kršitvijo
- povračilne ali retributivne sankcije: kaznovanje storilca pravne kršitve, povračilo za zlo, ki ga je storilec povzročil, ne ustreza talionskemu načelu, ampak zlo se vrača s prisilnimi ukrepi (*zapor*)
- opozorilne sankcije: pogojna obsodba, sodni opomin
- varnostni ukrepi: psihiatrično zdravljenje

sankcije za prekrške:

- zagrožena je milejša kazen, kot za kazniva dejanja
- kazen: denarna, za težje prekrške omejena zaporna kazen, za lažje prekrške opomin

sankcije za disciplinski prestopek:

- namen: prizadeti kršitelja v tisti lastnosti, ki terja da je disciplinsko odgovoren
- disciplinske sankcije: javni opomin, ukor, začasna prepoved opravljanja dejavnosti...

Razlika med poslovno in pravno sposobnostjo

- **poslovna sposobnost fizične osebe:**

- sposobnost osebe, da sama z lastnimi dejanji in voljo pridobiva pravice in prevzema dolžnosti
- izhodišče: psihofizična sposobnost subjekta, da zna presoditi o pomenu in posledicah svojega dejanja
- sodišče lahko odvzame poslovno sposobnost, če obstaja razlog, ki vpliva na psihofizično stanje osebe

pravna sposobnost fizične osebe:

- sposobnost pravnega subjekta da je nosilec pravnih pravic in dolžnosti
- načelo pravne enakosti: terja, da so vse pravice in dolžnosti po enakimi merili dostopne vsem
- pridobitev in izguba pravne sposobnosti: dobi se jo z rojstvom in izgubi s smrtjo
- izjema: nasciturus, ki je omejeno pravno sposoben pod pogojem, da se rodi živ

Razlika med korporacijami in ustanovami

korporacije

- združenje več oseb, članov
- člani: se lahko menjajo, odločajo o obstoju in delovanju korporacije, so temeljna podlaga, substrat korporacije
- organi so vsebinsko avtonomni

ustanove:

- temeljna osnova je premoženje, ki mora uresničevati določen namen
- ustanovni akt določi namen premoženja
- naloga uprave: udejanjiti namen premoženja, ki se porabi za korist oseb ki so naslovljenci
- uprava ne more odločati o spremembi namena ali o obstoju ustanove

Pojasnite razlike med temeljnima oblikama vladavine!

predsedniški sistem

- predsednik:
 - izvršilna oblast □ samostojno vodi zunanjo in notranjo politiko, ob njem so ministri
 - ne more razpustiti kongresa in razpisati predčasnih volitev,
 - vezan je na zakone, ki jih sprejema kongres, a ima suspenzivni veto
 - politično neodgovoren kongresu, ne more ga odstaviti, možna je obtožba predsednika (*inpeachment*)
 - imenuje člane vrhovnega sodišča, kongres mora dati soglasje
- kongres:
 - nosilec zakonodajne oblasti, izdaja zakone
 - ne more izglasovati nezaupnice predsedniku
 - določa proračun, tako utesnjuje predsednikovo politiko in delovanje vrhovnega sodišča
- vrhovno sodišče:
 - odloča o skladnosti zakonov z ustavo □ lahko razglasi predpise kongresa in predsednika za neustavne
 - sodne odločbe vrhovnega sodišča so formalni pravni vir (sistem sodnih precedensov)

parlamentarni sistem

- državni poglavar:
 - simbolična vloga, nima izvršilne oblasti, samo podeli mandat za sestavo vlade
- parlament:
 - nosilec zakonodajne oblasti

- sprejema zakone, proračun, določa politiko, ki jo mora vlada izpeljevati
- če vladi nezaupnico, lahko državni poglavar na predlog vlade razpusti parlament, razpiše predčasne volitve
- opozicija: poslanci stranke, ki v parlamentu nima večine, spremlja delo vlade in ga kritično vrednoti
- vlada:
 - nosilka izvršilno-upravne oblasti
 - odgovorna parlamentu in odvisna od njegovega zaupanja
 - vezana na odločitve parlamenta in jih mora izvrševati, sicer ji je lahko izglasovana nezaupnica in odstopi
 - konstruktivna nezaupnica: vladi je mogoče izglasovati nezaupnico le tako, da državni zbor hkrati izvoli novega predsednika vlade, to utrjuje vlado

“Kdor s silo ali grožnjo, da bo neposredno napadel življenje ali telo, pobegne iz zavoda za prestajanje kazni ali pripora, se kaznuje z zapornom do treh let.”

Izpravnega	primarno	hipotezo	pravila	(Kdor	ogrozi	izluščite:	ali	telo)
	sekundarno		dispozicijo			(Zapor	3	leta)
Pojasnite	ali	je	pravno	pravilo:				
	splošno	ali	posamično					(splošno)
	abstraktno	ali	konkretno					(abstraktno)
Pojasnite	ali	je	pravno	pravilo:				
•		dispozitivno		ali				
•			kogentno					

67. Pojasnite dejanski stan zlorabe pravice!

definicija:

- subjekt izhaja in abstraktnega upravičenja, a ga izvršuje tako, da posega v pravico ki pripada drugemu
- izvrševanje pravice: nosilec ne presega meje, drugim dopušča aktiviranje njihovih pravic, če ne gre za zlorabo
- konflikt dveh pravic: med seboj se izključujeta, ena je izvrševana tako, da onemogoča uresničevanje druge
- subjektivna teorija: pravico zlorabi tisti ki ravna krivdno in drugemu nastane škoda, izvršuje pravico z namenom da škodi drugemu
- objektivna metoda: posameznik odgovarja če ravna protipravno ali če izvršuje pravico nepravilno

Napišite načine prenehanja zakona!

- najbolj enostavno je če pravni akt sam pove, kdaj se izteka njegova veljavnost – to ni ravno pogosto
- argument avtoritete: višji splošni pravni akt razveljavi nižjega
- časovni argument: mlajši splošni pravni akt razveljavi starejšega
- argument specialnosti: mlajši specialnejši splošni pravni akt razveljavi starejšega splošnega
- derogacija: mlajši/višji splošni pravni akt delno razveljavi starejšega/nijžega
- abrogacija: gre za popolno razveljavitev

- razveljavitev: velja ex nunc, novi pravni akt razveljavlja starejšega od dne, ko je začel veljati
- odprava: velja ex tunc, mlajši splošni pravni akt razveljavlja starejši tudi za čas, ko je bil ta se v veljavi, smisel odprave je v tem da se v celoti odpravijo pravne posledice
- protiustavnost zakona: ustavno sodišče lahko delno ali v celoti razveljavi, ne more ga odpraviti
- protiustavnost, nezakonnost drugih splošnih pravnih aktov: sodišče odpravi ali razveljavi
- konec veljavnosti nastopi:
 - če trajno izgine predmet pravnega urejanja, kateremu je bil akt namenjen
 - če se izoblikuje nasprotni običaj, ki ga sprejemajo tudi pristojni državni organi

Opiši kaj so to primarna in sekundarna pravna pravila

PRIMARNA IN SEKUNDARNA PRAVNA PRAVILA

razločevanje:

- na podlagi normativne možnosti (*vedenjska ali sankcijska pravila*)
- na podlagi enotnega pravnega sistema, v katerem pravnim pravilom pripadajo različne vloge
- na podlagi tega, kakšno mesto ima pravno pravilo v hierarhiji pravnih predpisov
- na podlagi tega kakšno je razmerje med mlajšim in starejšim pravnim pravilom
- na podlagi tega kakšen je personalni domet pravnih pravil

Strnjeno opiši kaj so to normativni pravni akti

definicija:

- nosilec pravnih sprememb, ki se nanašajo na nastajanje, spreminjanje in razveljavljanje
- navzven je spoznaven kot ustrezna izjava volje, katere pomen so pravna pravila
- je izjavno dejanje pravnega subjekta, s katerim se ustvari pravno pravilo
- izjavno dejanje: izjava volje, voljno dejanje, ki začne pravno učinkovati
- pomen sporočila: mora se gibati v mejah navzven spoznavne izjave, pomen določamo glede na hoteno voljo

Opiši kaj je to dolžnost ?

definicija:

- pravno zavarovano upravičenje, da pravni subjekt na določen način ravna
- je v interesu subjekta, od njega je odvisno ali ga bo aktiviral in izvrševal
- uresničitev: pravne dolžnosti je vedno v interesu drugega
- nosilec pravne dolžnosti: je za svoje vedenje in ravnanje pravno odgovoren

Kaj je bistvena razlika med dolžnostjo in dolžnostnim upravičenjem?

DOLŽNOSTNO UPRAVIČENJE

definicija:

- dolžnost uveljavljanja pravice
- dolžnostno upravičenje omogoča, da njegov nosilec vsaj delno uresničuje tudi lastne interese

nosilec:

- je nosilec obveznosti, da upravičenje konkretizira in udejanji, sicer gre za pravno kršitev, ki ji sledi sankcija
- nosilec pravice in dolžnosti, ki nastopa v interesu drugega, mora upoštevati širši interes, njegov lastni interes lahko uveljavlja le toliko kolikor je v skladu z namenom posameznih upravičenj

PRAVNA DOLŽNOST

definicija:

- pravno zavarovano upravičenje, da pravni subjekt na določen način ravna
- je v interesu subjekta, od njega je odvisno ali ga bo aktiviral in izvrševal
- uresničitev: pravne dolžnosti je vedno v interesu drugega
- nosilec pravne dolžnosti: je za svoje vedenje in ravnanje pravno odgovoren

Kaj bistvenega se zgodi s predpisom potem ko je ta objavljen v uradnem glasilu?

- splošni pravni akti morajo biti objavljeni preden začnejo veljati
- vacatio legis: čas, ki preteče od objave do trenutka ko akt dobi pravno moč, rok v katerem se morajo pravni naslovljenci seznaniti z vsebino pravnega akta
- ustrezna objava: objava v času vakacijske dobe, tako da je akt dostopen vsem, ki so njegovi naslovniki
- potek vakacijske dobe, roka:
 - predpis začne veljati 15. dan po objavi, če ni v njem drugače določeno
 - daljša doba: če gre za pomemben zakon, ki terja dolgotrajne priprave
 - krajša doba: če bi pravni naslovljenci lahko izigrali namen akta, če morajo pravne posledice nastopiti takoj

Razlika med pravnim pravilom in pravnim nacelom.

PRAVNO PRAVILO izraža tip vedenja in ravnanja, PRAVNO NAČELO pa posreduje »le« vrednostno merilo (poštenost), kako naj ravnamo v pravnih razmerjih (npr. blagovnem prometu), v katerih smo nosilci določenih tipov vedenja in ravnanja .

PRAVNA PRAVILA ali PRAVNE NORME so temeljna normativna sestavina prava . Povedo nam, kako NAJ se pravni subjekti vedejo in ravnajo v družbenih razmerjih. Vedenje in ravnanje je pravna posledica, ki naj bo uresničena tedaj, ko se pravni subjekt znajde v določenih življenjskih okoliščinah. Nastanek pravne posledice ni samodejen, ampak je odvisen od človekove volje.

Kdaj dobi fizična oseba poslovno sposobnost ter kdaj jo lahko izgubi?

- **poslovna sposobnost fizične osebe:**
 - sposobnost osebe, da sama z lastnimi dejanji in voljo pridobiva pravice in prevzema dolžnosti
 - izhodišče: psihofizična sposobnost subjekta, da zna presoditi o pomenu in posledicah svojega dejanja
 - sodišče lahko odvzame poslovno sposobnost, če obstaja razlog, ki vpliva na psihofizično stanje osebe
 - zastopništvo: osebe, ki se delno ali v celoti poslovno nesposobne potrebujejo zakonitega zastopnika, ki v njihovem imenu za njihov račun opravlja pravne posle in pravna dejanja
 - v celoti poslovno nesposobni: osebe do 15. leta starosti, osebe, ki jim sodišče v celoti odvzame poslovno sposobnost
 - omejeno poslovno sposobni: otroci med 15. in 18. letom, osebe katerim je bila poslovna sposobnost delno odvzeta

- v celoti poslovno sposobni: polnoletni, mladoletniki ki sklenejo zakonsko zvezo, mladoletniki ki postanejo roditelji in obstajajo razlogi, da pridobijo poslovno sposobnost

Razlogi za odvzem poslovne sposobnosti:

- duševna bolezen,
- duševna zaostalost,
- odvisnost od alkohola in mamil ali
- kakšen drug dejavnik, ki tako vpliva na psihofizično stanje, da posameznik ni sposoben skrbeti zase.

Opiši pojem običaja.

običaj:

- vedenje in ravnanje, ki se je ponavljalo skozi določeno časovno obdobje
- se izoblikuje prepričanje, da je v enakih in podobnih okoliščinah to vedenje in ravnanje obvezno
- značilnost: tipični in povprečni, označujemo jih kot družbene standarde
- običaji niso prožni, temeljijo na tradiciji, spreminjajo se počasneje, kakor to narekujejo spremembe

NAČELO PRAVNE ENAKOSTI- definicija, slabosti

- načelo pravne enakosti: izhodišče za analogno sklepanje, treba je pravno enako obravnavati tisto, kar je enako
- načelo pravne enakosti: terja, da so vse pravice in dolžnosti po enakimi merili dostopne vsem

PODZAKONSKI AKTI. Primer Pravilnika.

PRAVILNIK je splošni pravni akt, s katerim se razčlenjuje posamezne določbe zakona ali drugega predpisa. Z njimi se ureja organizacija poslovanja in način delovanja določenega organa. Ta vprašanja se urejajo tudi s **poslovniki**.

ANALOGIJA INTRA LEGEM. Kaj ureja. Katere pravne praznine. Razlika med notranjo pravno praznino in klasično pravno praznino.

Analogija intra legem je sklepanje po podobnosti v mejah možnosti, ki so dane znotraj posameznih pravnih pravil. Gre za sklepanje od izrecno navedenih primerov na primer, ki ga pravodajalec le nakaže z oznakami, kot so npr.:

- 64* »ali kako drugače«,
- 65* »zlasti«,
- 66* »na drug način«,
- 67* »na drug nedovoljen način«.

Za analogijo intra legem je poglavitno, da:

- 68* se nanaša na **notranje »praznine«**, ki jih pravodajalec vnaprej predvideva,
- 69* gre za praznine, ki so omejene le na možnosti v mejah posameznih pravnih pravil
- 70* že samo pravno pravilo vsebuje merilo, kako naj sklepamo po podobnosti.

V njeni naravi je, da ne gre za razširjanje pravnega pravila od pravno urejenega primera (npr. od motornega vozila pri kaznivem dejanju odvzema tujega motornega vozila) na njemu podoben primer (npr. na hitro športno dvokolo), ki je že zunaj jezikovnega pomena.

Pri analogiji intra legem smo vseskozi v dosegu posameznega pravnega pravila - ostati moramo v mejah jezikovnega pomena pravnega pravila in moramo v teh mejah tudi najti vrednostno merilo (tertium comparationis), ki utemeljuje sklepanje po podobnosti.

notranja pravna praznina:

- ni vsebinsko napolnjena, a jo je predvidel že sam zakonodajalec
- tako pravno praznino rešimo z analogio intra legem
-

KLASIČNE PRAVNE PRAZNINE

definicija:

- nepopolnost v zasnovi pri izvedbi zakonske ureditve
 - nepopolnost nikoli ne zajema celotnega pravnega področja ali njegovega pomembnega dela
 - gre za vrzeli, ki zevajo v zakonsko urejenem sklopu družbenih razmerij
- za pravno praznino gre, če ni mogoče najti zakonsko vnaprej predvidenega pravnega pravila, s katerim je mogoče razrešiti pravno relevanten življenjski primer

Pravni subjekt ... nastanek

nastanek pravne osebe

- pravna oseba nastane v trenutku, ko je pravni red podeli kakovost pravnega subjekta
- nastane z vpisom v register, z zakonom ali drugim pravnim aktom
- sistem objave: javni razglas o nastanku pravne osebe
- sistem podelitve pravne osebnosti: pristojni organ izda akt o nastanku pravne osebe

Naravnopravna teorija (primer z pravnim pozitivizmom)

- izhaja iz enotnosti forme in materije (lika in stvari) ter gradi na tem, da je narava popolna forma stvarnosti nekega predmeta – naravno je vselej najboljše stanje neke stvari
- njegovo pojmovanje narave je **vrednostno** - v naravi ima vsako bitje svoj cilj, sama stvar je zgolj »čista možnost, čista potencialnost, ki šele z obliko zadosti dejanskosti« -nasprotje med obliko in stvarjo je relativno
- narava, ki ima v sebi namen, se imenuje **entelehija** (teženje k popolnosti) in pomeni, da se uresniči tisto, kar je sprva le možnost

- pravi, da je del narave tudi človek, ki ga označuje kot politično bitje (zoon politikon); človekov cilj je polis, človekovi naravi ustreza življenje v skupnosti
- zagovarja stališče, da je pravo možno le tam, kjer skupina svobodnih in enakih državljanov živi skupno življenje, da bi zadovoljevala vsem svojim potrebam; pogoj za pravo je, da veljajo medsebojno priznani zakoni in se ti zakoni nanašajo na razmerja med osebami, ki so si enake v pogojih vladanja in podložnosti

Kašna je ta pristojnost državnega organa?? Kašne pristojnosti še poznamo in na kratko opiši.

pristojnost:

- stvarna pristojnost: skupek zadev, ki naj jih organ opravlja
- teritorialna pristojnost: upravičenje organa, da opravlja zadeve na določenem ozemlju

Poslanci DZ so izvzeti iz kazenskega postopka oz. so kazensko neodgovorni za mnenje oz. glas podan na sejah DZ oz. njegovih delovnih telesih.

S kašnim pravnim argumentom bi zagovarjal trditev da poslanec poleg tega da ne odgovarja kazensko za podano mnenje oz. glas, ne odgovarja tudi civilno?? Kako pa bi zagovarjal trditev da poslanec odgovarja le kazensko??

Federativna drzava, kako so urejeni najvisji drzavni organi (predvsem zakonodajni) in kdo je nosilec drzavne suverenosti.

federativna država

- država, ki sestoji iz dveh ali več politično-teritorialnih enot, a nastopa kot enoten pravni subjekt
- je pravno utrjena z zvezno ustavo, ki razmejuje pristojnost med federacijo in federalnimi enotami
- zvezni organi: predstavniško telo je dvodomno: v enem domu je predstavljena federacija kot celota, v drugem domu pa interesi federalni enot
- gre za podvrsto unitarne države z veliko stopnjo decentralizacije

Kaj so tipska pravna pravila, katere vrednote zagotavljajo.

tipska lastnost:

- vsakdo, kdor, državljan, tujec... razteza se na večji ali manjši krog subjektov

splošnost pravnega pravila:

- se navezuje na pravne subjekte, ki jim je pravilo namenjeno, velja za kogarkoli
- enako in nepristransko obravnavanje tistih, ki so uvrščeni v isto skupino pravnih subjektov subjekte

abstraktnost pravnega pravila:

- tip vedenja in ravnanja se nanaša na vnaprej zamišljene in predvidene dejanske okoliščine
- vedenje in ravnanje ni konkretizirano, lahko mu ustreza nedoločeno število konkretnih situacij
- pravni naslovljenec že vnaprej ve, predvideva, kako naj se vede in ravna

Podzakonsko urejanje + primer

Zakon o vladi RS pravi:

Uredba je splošni pravni akt, s katerim vlada »podrobneje ureja in razčlenjuje z zakonom ali drugim aktom DZ določena razmerja v skladu z namenom in kriteriji zakona«.

Zakon dopušča, da lahko vlada z uredbo na temelju zakonskega pooblastila »ureja tudi način uresničevanja pravic in obveznosti državljanov in drugih oseb«.

V naši nekdanji ustavnosodni praksi je bilo sprejeto stališče, da je poseg v pravico tista meja, ki jo podzakonski akt ne sme preseči, v nekem drugem primeru pa je bilo odločeno, da podzakonski akt ne more spreminjati podzakonskih meril, ki so temelj za določitev obveznosti.

V skladu s temi stališči je tudi najnovejša ustavnosodna praksa -značilna je odločba, da sme podzakonski pravni akt »dopolnjevati zakonsko normo samo tako daleč, da z dopolnjevanjem ne ureja razmerij samostojno (zunaj zakonskega okvira) in da ne uvaja novih obveznosti«. Uredba ne sme zoževati pravic, ki jih zagotavlja zakon.

SISTEMATIČNA RAZLAGA

definicija:

- določa pomen jezikovnih znakov glede na njihovo umeščenost v zunanji in notranji pravni sistem

zunanji sistem:

- kakšna je zunanja podoba in zgradba zakona
- pravodajalec oblikuje posamezna pravna določila, razporeja in razčlenjuje snov, ki jo zakon zajema
- ta razporeditev in razčlenitev snovi ima tudi vsebinski pomen
- temeljno sporočilo zakona: vsebovano je v naslov zakona, posameznih poglavij, podpoglavij...
- pomen zakonskega določila je odvisen od tega v kakšnem normativnem pravnem aktu je in na kakšnem mestu
- umestitev v zunanji sistem je pomensko pomembna a ne povsem zanesljiva

notranji sistem:

- zre za vsebinsko povezanost in strukturiranost predmeta, ki pravno urejen
- vsebina, ki jo pravodajalec oblikuje v normativnem pravnem aktu
- delo pravne znanosti, ki splošna in abstraktna pravna pravila spoznava in znanstveno razporeja
- notranji sistem je vsebinsko, hierarhično in časovno usklajena celota, oz. je treba to skladnost doseči
- argumenti s katerimi to dosegamo so izraz reda in vsebinskih načel
 - argumenti: argument specialnosti, argument hierarhije – avtoritete, časovni argument

Kaj je državljanstvo. Načini pridobitve.

Državljanstvo označuje članstvo v politični skupini (prvotno mestu, a danes državi), na katerega je vezan sistem pravic in dolžnosti, ki morajo biti spoštovane tako s strani države kot državljana, drugače lahko privede tudi do različnih pravnih posledic.

Državljanstvo v večji meri temelji na narodnosti, a obstajajo primeri, da oseba določene narodnosti nima državljanstva zaradi zgodovinskih razlogov. Danes se državljanstvo določene države lahko podeli na geografskem principu (rojen na področju države), na narodnostnem principu (oseba večinske narodnosti v državi se lahko rodi izven ozemlja države, a lahko pridobi

državljanstvo zaradi narodnostne pripadnosti) in na principu prošnje (državljan tuje države lahko zaprosi za državljanstvo druge države in ga pridobi, če izpolnjuje postavljene pogoje in kriterije).

Kaj je zloraba pravice. Temeljna razlika med subjektivistično in objektivistično teorijo zlorabe pravice.

definicija:

- subjekt izhaja in abstraktnega upravičenja, a ga izvršuje tako, da posega v pravico ki pripada drugemu
- izvrševanje pravice: nosilec ne presega meje, drugim dopušča aktiviranje njihovih pravic, če ne gre za zlorabo
- subjektivna teorija: pravico zlorabi tisti ki ravna krivdno in drugemu nastane škoda, izvršuje pravico z namenom da škodi drugemu
- objektivna metoda: posameznik odgovarja če ravna protipravno ali če izvršuje pravico nepravilno

Klasične pravne panoge. Katere spadajo v javno, katere v zasebno, značilnosti teh 2 temeljnih skupin.

USTAVNO PRAVO

zajema pravna pravila in načela o temeljih državno pravne ureditve

CIVILNO PRAVO

celota pravnih pravil in pravnih načel, ki urejajo osebna in premoženjska razmerja v katerih so pravni subjekti enakopravni in avtonomni

STVARNO PRAVO

pravna razmerja med ljudmi glede na stvari

pravna pravila in načela o stvareh, o posesti, o stvarnih pravicah

OBLIGACIJSKO PRAVO

ureja obveznostna razmerja med pravnimi subjekti ko udeleženci teh razmerij

ena stranka je zavezana da nekaj stori, opusti, dopusti, druga stranka je upravičena, da zahteva izpolnitev te obveznosti

DEDNO PRAVO

ureja prehod premoženja umrlega na drugo osebo

deduje se na temelju zakona ali oporoke

DRUŽINSKO PRAVO

skupek pravnih pravil in načel, ki urejajo zakonsko zvezo, izvenzakonsko skupnost, razmerja med starši in otroci, rejništvo, skrbništvo

načelo avtonomije je zelo omejeno

pravila civilnega prava so večinoma kogentna

GOSPODARSKO PRAVO

obsega pravna pravila in pravna načela, ki urejajo pravni statut in pravne posle gospodarskih subjektov

javno pravo:

pravna razmerja v katerih so pravni subjekti drug drugemu podrejeni ali nadrejeni

nadrejena je država, kot organ oblasti, prisilno oklepa pravna razmerja in udejanja javne interese

podrejeni subjekti so naslovljenci pravnih dolžnosti

panoge: ustavno, upravno, finančno, kazensko, postopkovno, cerkveno in mednarodno javno pravo

zasebno pravo: subjekti so enakopravni, avtonomni in pravno svobodni, uresničujejo lastne interese

panoge: civilno, gospodarsko, družinsko in delovno ter mednarodno zasebno pravo

